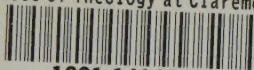

School of Theology at Claremont

1001 1414529

HIS SVENSKA
KUNGA-ÄFVENTYR.
BERÄTTADE
AF

CHICAGO,
THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.,
1894.

The Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT

WEST FOOTHILL AT COLLEGE AVENUE
CLAREMONT, CALIFORNIA

DL

644.1

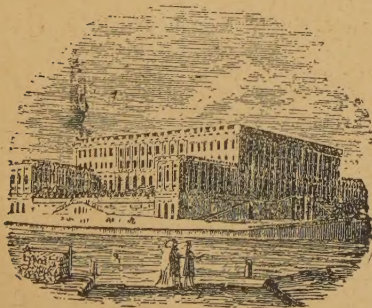
T4

TIO SVENSKA
KUNGA-ÄFVENTYR.

BERÄTTADE

AF

PEHR THOMASSON.

CHICAGO,
THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING Co.,
1894.

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

INNEHÅLL.

	Sid.
Kung Oscar och skogvaktaren.....	5
Gustaf Vasa och Dalmasen.....	46
Karl XV och Dalkullan.....	79
Gustaf III och Smälänningen.....	95
Karl X och Ölänningen.....	113
Karl IX och Vermlänningen.....	146
Karl IX och Klosterjungfrun.....	161
Karl XII och Bössesmeden.....	173
Karl XII och Skåningen	197
Fredrik I och Östgöten.....	202

Oskar I och skogvaktaren.

På den tiden Oskar I var kronprins, vistades han under sommaren på kungsgården Beckaskog i nordöstra delen af Skåne. Här trufdes han särdeles godt, ty Beckaskog är ett i alla hänseenden intagande ställe. Beläget på en landtunga mellan tvenne spegelklara insjöar, har det ett friskt och upplifvande läge, som ännu mera förhöjes af den vackra omgifningen. En skog af sekelgamla träd innesluter på trenne sidor den grå byggnaden, hvilken har sin gladaste utsigt på den fjerde, der en stor trädgård prunkar af tusentals blommor och buskväxter, som bilda löfrika alléer och smala bersåer, sammanväfda af denna yppigt svällande grönska, som man endast blir varse under Skånes blida luftstreck.

I denna härliga trädgård, der konsten gjort allt för att understödja den tacksamma naturen, hafva näktergalarne sitt residens under sin korta vistelse i norden. Hela den halfdunkla sommar-natten ljuder deras smäktande sång genom parken, mild och trånande som aningen i en sjuttonårig

flickas barm. Dessa fåglar voro prinsens älsklin-
gar. Långa stunder kunde han sitta en stum åhö-
rare vid det öppna fönstret och lyssna med hän-
förelse till deras djupa, känsliga toner. Sjelf ett
söderns barn, förstod han måhända bättre än vi
det ljufva språk, som de tolkade i sina glödande
sånger. Sällan fick han dock vara ostörd vid så-
dana tillfällen. Hoffolket och nyfikenheten lem-
nade honom aldrig i ro. Beckaskog var städse
öfverfullt med besökande, som ville se och beun-
dra den unge, milde och hoppfulle furstesonen.
Vänlig och blid emot alla, ville det likväl synas
som han fann sig en smula besvärad af all den
underdåniga uppmärksamhet, som man städse fä-
stade vid hans person. Han gick därför ofta dröm-
mande inom Beckaskogs salar, och var först rik-
tigt uppsluppen och glad när han kom ut på byg-
den bland allmogen, med hvilken han umgicks för-
troligt som en vän. Han besökte bondens stuga
och torparens koja, och gjorde i tysthet mycket
godt, som sent eller aldrig skall glömmas inom
denna provins. Vid sådana tillfällen råkade han
stundom ut för rätt roliga äfventyr, hvaribland vi
här nedan vilja berätta ett, som han hade med en
skogvaktare i granskapet.

Det var sommaren 1821. Prinsen hade besökt
Ramlösa helsobrunn och vistades sedan någon tid
på sitt kära Beckaskog, derifrån han gjorde täta
utflykter till den närmaste omgifningen, då han
vanligen roade sig med jagt och fiske.

Tidigt en vacker morgonstund, medan hofpersonalen ännu låg försänkt i sömnens mjuka armar, såg man prinsen och grefve H. i sällskap vandra ut, endast beledsagade af ett koppel hundar, som följde sina husbönder troget i spåren. Båda voro klädda som jägare och i öfrigt försedda med alla de effekter, som äro nödiga för Nimrods raska söner. Färden ställes genast ned till sjöstranden, der några roddare med en liten segelslup lågo och väntade i vassen. Alla reste sig och helsade vördnadsfullt vid prinsens ankomst, hvilket han stillatigande besvarade med en vänlig nickning, hvar efter de båda jägarne slog sig ned i båten, som genast lade ut.

Morgonen var oändligt skön. Näktergalarne drillade ännu en och annan ton i den blomsterrika parken, och tusentals lärkor, höjande sig och försvinnande i den ljusa etern, helsade med muntra, klingande sånger den uppgående solen, som strödde sitt rika guld på den spegelklara insjön, hvilken låg innesluten i en ram af dunkelgröna bokskogar.

Prinsen satt länge i tysthet och njöt med hänryckning af det härliga skådespelet; men plötsligt reste han sig upp och yttrade med högtidlig röst:

“När som så mycket skönt i hvarje åder
Af skapelsen och lifvet sig förråder,
Hur’ skön då måste sjelfva källan vara,
Den evigt klara.”

“En i sanning härlig morgon” sade grefve H.

“Den är gudomlig... En flik af den Högstes mantel ligger utbredd öfver land och vatten,” sva-

rade prinsen. — Han vände sig derefter till roddarne och sade:

“I dag skulle jag hafva lust att besöka den stora bokskogen, som ligger der längst bort i norr, ifall rodden icke skulle vara för tröttsam.”

“Ah lappri,” svarade dessa, och skötte årorna med hurtiga tag.

Den lilla slupen gled nu fram öfver den blanka vattenytan, lik en simmande svan, som “stänker upp perlor af silfver och snö.”

Det var minst en fjerdedels mil till den utpekade skogen, men farten gick raskt undan och snart voro våra resande vid målet. Prinsen och grefven hoppade genast i land, hvarefter de begåfvo sig inåt skogen, der de lössläppta hundarne innan kort hade vädrat upp en hare, som de följde under ett ljudeligt skall.

“Vi hafva lycka i dag,” yttrade prinsen och hoppade pilsnabbt öfver stockar och stenar.

“Visserligen,” svarade grefve H., “men ert kunglig höghet får icke anstränga sig så mycket; det är skadligt för bröstet och kan lätt leda till ett recidiv, som vi göra klokast i att förekomma.”

“Ingen fara, min goda grefve. Jag känner mig mera frisk än vanligt och tror på det hela att marschen har en helsosam inverkan på alla mina ledamöter. Med fulla andedrag insuper jag doftet från den ångande bokskogen, hvilket stärker lungorna. Jag känner tydligt huru hjertat vidgas i mitt bröst, hvilket sväller af lefnadslust och mod för hvarje steg jag tar framåt i den vilda skogen, der jag känner mig så fri och lycklig som en qvittrande sångfågel... Ingen fara således, min

goda grefve. Låtom oss i stället skynda fram och knäppa den stackars haren, som jagas så förfärligt af de grymma hundarne.”

Oaktadt den gjorda uppmaningen, saktade prinsen likväl sin gång; ty det låg i hans natur att göra alla menniskor till viljes, då han dermed kunde uträtta något godt utan att skada sig sjelf eller andra. Grefven var tacksam för hans eftergifvenhet och uppmuntrade honom med löfte om första skottet. Emellertid kom hundskallet allt närmare, hvilket gaf våra jägare anledning att fatta posto vid skogsbrynet af en liten slätt, der de beslöto att invänta det jagade villebrådet. Det dröjde icke heller länge, förr än en skymt af haren blef synlig. Prinsen lade genast an, men i det samma ljud ett skott från andra sidan, som fälde Jösse blixtnabbt till marken.

De båda jägarne sågo med förundran på hvarandra, men snart blef gåtan löst; ty en okänd jägare kom småsjungande fram från motsatta sidan och närmade sig småningom det fallna offret. Den nykomne var en trettio års man, medelmåttig till växten, begåfvad med ett fylligt, godmodigt ansigte, som lyste af helsa och inre tillfredsställelse. Han var för tillfället klädd i en lång hvit vadmals-tröja, hvita blågarnsbyxor och stora kragstöflar, som räckte ända upp till knäskålen. På hufvudet bar han en urblekt räfskinnsmössa, som afstack ganska bjert mot det svarta håret och de trinda, solbrända kinderna.

När han kom fram till den fallne haren, tog han genast fatt i det ena bakbenet och slängde honom med en sjelfbelåten min öfver axeln.

“Håll för tunnor tusan!” utropade grefve H. och slöydade fram i sällskap med prinsen.

Vid detta oväntade utrop släppte jägaren af förvåning sin hare till marken, hvarefter han stälde sig med uppspärrade ögon och vidöppen mun för att mönstra de främmande herrarne.

“Hvad är du för en lymmel,” fortsatte grefven, “som vågar skjuta undan för hans...”

Grefven uttalade icke det sista ordet, emedan prinsen bad honom på franska att icke förråda sig.

“Icke så brådt i backarna,” svarade jägaren. “Jag har sett så stora matadorer förr en gång utan att blåsa omkull, kantänka. Jag kan just undra hvad I ären för några elementskade villebrådstjufvar, som jaga på främmande mark.”

“Hvem är egare af skogen? frågade prinsen.

“Grefve Piper på Karlsholm, skulle jag tro; och jag är skogsvaktare på stället, skan I begripa... Nu skan I följa med till spektorn och plikta era modiga tio riksdaler för omaket, skulle jag tro.”

“Inte denna gången, invände grefve H., “ty vi hafva grefve Pipers lof att jaga här.”

“Baraste slidder sladder, kan jag förstå,” genmälte skogsvaktaren. “Nyss så vissten I inte hvem som rådde om skogen och nu han I grefvens lof.. Det kan aldrig slå riktigt i spann, skulle jag tro. Och därför skolen I genast till spektorn, så vida I inte viljen stoppa pipa i säck och tala sanning.”

“Jag skall uppriktigt säga huru saken förhåller sig,” yttrade prinsen med ett fint leende. “Vi äro ett par främlingar, som tillhöra kronprinsens svit på Beckaskog, och visste således icke om att

jagten härstädes var förbjuden. Vi skola emellertid gifva er litet drickspengar, om ni vill tåga med händelsen, ty vi vilja för ingen del göra sällskap till inspektoren.”

“Sådant låter höra sig; jag tycker alltid om ärligt spel... Några mutor tar jag då platt inte emot, men herrarne skola likafullt slippa undan för denna gången. Någon synnerlig skada är icke skedd, och då vore det både synd och skam att vara en prejare, skulle jag tro. Herrarne skola till och med få haren på köpet; se'n kunna vi vara lika go'a kolsupare, vill jag tro... Herrarne äro visserligen jemmerligen fina å sej, men de tillhöra väl ändå bara svansen af de kongliga, kan jag tänka.”

“Alldeles riktigt,” svarade prinsen. “Vi äro endast taffeltäckare hos hans kungliga höghet.”

“Ungefär detsamma som tallrikslickare, kan jag förstå... Måtte vara en treflig tjenstebefattning; ty prinsen vet nog af att smörja kråset, och dum vore han annars... I han väl hvitgröt och äggkaka till hvarje måltid, kan jag tänka... Vore jag prins, skulle jag aldrig äta något annat och aldrig skulle jag åka utan i hölass, skulle jag tro.”

Prinsen och grefven kunde icke afhålla sig från ett hjertligt skratt. Den senare vände sig derefter till skogvaktaren och sade:

“Hvad heter du, min vän?”

“Jag heter Ola Svensson och svensk är jag till lif och själ, skulle jag tro.”

“Har inte Svensson varit vid Beckaskog och sett kronprinsen?” frågade grefven.

“Nej, så galen kan jag då inte bli... Här äro nog mig förutan, som springa der både tidigt och sent, för att begäpa den stackars prinsen, som aldrig får vara i fred, skulle jag tro. Kvinnfolken äro alldeles rasande i honom, ty han skall vara den grannaste karl, som fins i sju kungariket. Han skall äfven vara mäktig god och mild, och därför ber jag till Gud för honom både morgon och qväll.”

“Skulle det inte ändå vara intressant att se honom en gång?” sporde grefven vidare.

“Ledsamt kunde det icke vara, men inte finge jag något intresse för besväret, skulle jag tro. Inte känner jag någon synnerlig längtan heller, ty prinsen är på det hela en fattig syndig människa liksom jag och alla andra. Må han sköta sitt och jag mitt, så går det bra med kommersen, skulle jag tro.”

“Deri har du fullkomligt rätt,” sade prinsen. “När en och hvar sköter sitt kall, så går det bra med det hela, men du torde likväl medgifva, att det är ett bra svårt kall, som en furste har att utföra.”

Det var icke utan en viss anstrykning af melankoli i rösten som prinsen fälde detta yttrande, hvilket skogvaktaren icke var sen att besvara.

“Nog har en kung mycket att beställa här i verlden, och inte skulle jag vilja byta med honom, rätt så ringa och gemen som jag är. Men jag skulle ändå tro, att det inte kan vara så jemmerligen svårt heller. Vill kungen med allvar det sanna och rätta, så blir hans regering säkerligen lyckosam, ty vår Herre lägger aldrig någon börda

uppå, utan att han hjälper oss att draga den, bara vi ha tålamod och icke misströsta. Detta har jag ofta erfarit i mina dar, må I veta. I fjor mistade jag tvenne lam, men i år fick jag dubbelt igen, ty alla fåren kommo fram med tvillingar, kantänka."

Grefven skrattade högt vid detta tal; men prinsen tryckte med värme den simple skogsvaktarens hand och uppmanade honom att vidare förtälja sina lefnadsöden.

"Inte för denna gången," genmälte Svensson; "ty hundskallet säger mig att de drifva på räf... Nu ska det bli roligt att se om herrarne duga till annat än skrapa tallrikar... En hare kan hvem som helst fälla till marken, men det har sig icke så lätt med räfven, som är en inpiskad karnalje... Vilja herrarne gå in på förslaget, så skall jag plantera ut er der mickel har sin gång... Den som skjuter bom får en munfisk, och den som skjuter träff ett halfstop öl, skulle jag tro."

Både prinsen och grefven hade fattat ett särdeles godt tycke för den okonstlade och frispråkige skogsvaktaren. De antogo utan betänkande tillbudet och läto villigt utplantera sig på hvar sin ända af en liten bergås, der Svensson bedyrade att räfven ovilkorligen skulle stryka fram, såvida katten inte hade ätit upp märket. Sjelf tog han reträtt till en annan bergås, der han i lugn förbidan afvaktade hvad som komma skulle.

Emellertid fortfor hundskallet att höras, än på temligen nära håll och än i fjerran, ty enhvar torde veta att räfven är vidlyftig i sina svängningar. Det drog långt på tiden. Grefven blef otålig och svor i tysthet öfver företaget, helst som han var

mäkta hungrig, emedan han hvarken druckit kaffe eller ätit frukost. Händelsen var detsamma med prinsen, men han stod likafullt tåligt och stilla på den anvisade platsen, och lyssnade med förtjusning till de tusentals fåglar, som qvittrade i trädens kronor.

Efter ett par timmars väntan fick prinsen ändtligen sigte på räfven och fyrade af. Mickel stupade genast öfver ända och reste sig aldrig mer, till utesäglig glädje för prinsen, emedan det var den första räf, som han skjutit.

“Herrn var mej en baddare till att träffa på rätta stället,” yttrade Svensson, då han fick se den blödande räfven. Skottet har tagit ackurat i hjertegropen — ett skott som heter duga, skulle jag tro... Nu kunna herrarne följa med till hemmet, så skall jag bjuda på det lofvade ölet, som är bra tunnt, ty vi bo så nära bäcken, skan I begripa.”

“Ölet bryr jag mig *inte* om; men hade du något att äta skulle jag gerna göra sällskap; jag är hungrig som en varg,” svarade grefven.

“Och jag skulle gerna vilja ha ett glas vatten,” inföll prinsen.

“Jag tänker mor kan bestå oss både det ena och det andra,” sade Svensson, hvarefter han svängde räfven med ett lätt handtag på ryggen och satte sig i gång, så att det prasslade i skogen. De båda herrarne följde stillatigande efter.

Skogvaktarebostället hade en ganska vacker belägenhet der det låg på en slätt i skogen, om-

gifvet af en åkertäppa som skiftade af ypperlig råg, korn och potatis. Sjelfva stugan var deremot till sitt yttre icke särdeles inbjudande. Det var en vanlig torparkoja i gamla stilen, grå och mossbelupen på alla kanter, med ett stort takfönster åt solsidan.

Grefven studsade vid anblicken af den ruskiga boningen. Han förlorade genast matlusten och ville helst stanna utanför, men detta lät sig icke gerna göra, ty prinsen trädde helt ogeneradt in genom den låga dörren, och grefven var således nödsakad att följa. Hans ansigte klarnade dock betydligt vid en blick på föremålen derinne. Stugan var rymlig och ljus samt snygg till sina minsta delar. Golfvet var beströdt med fin sjösand och färsk boklöf, som spred en angenäm ånga i rummet. De gula furuväggarne voro blankskurade, här och der behängda med skjutgevär, jagtväskor och namnsdagstablåer, utsirade i alla regnbågens färger. I ena hörnet stod en stor säng, med ett rosigt sparlakan som räckte från taket ända ner till golfvet. Öfver spiseln voro några hyllor fullsatta med skinande koppar, tenn och stora porslinsfat. Den präktigaste möbeln var likväl en blåmålad klocka, som hade fått säte och stämma vid sjelfva bordsändan. Just som våra främmande inträdde, började klockan att slå tolf, och för hvarje slag framkom en liten gök och ropade sitt kuku, så att det klingade gällt i den låga stugan. På en bänk vid sidan af bordet satt en ung, rödblommig kvinna och sydde, medan en liten knubbig flicka satt på golfvet och gapade af förvåning vid åsynen af de främmande herrarne. Det hela var således gan-

OSCAR I.

ska inbjudande, hvarför våra främmande, som voro betydligt trötta af färden i skogen, genast satte sig ned på husets enda soffa.

Skogvaktaren, eller Svensson, som vi hädanefter städse vilja kalla honom, drog genast af sig den långa tröjan, hvilken han hängde upp öfver spiseln. Han gick sedan bort till hustrun och nöp henne litet i kinden, under det han med glad röst sade:

“I dag skall du se att jag gjort en dråplig färd i skogen. Först klämde jag en Jösse och sen skött den der unge herrn en Mickel; något som heter duga, skulle jag tro... Du skall veta och begripa att vi nu ha främmat af största sorten, sjelfva de kungliga från Beckaskog, kantänka. Tag därför fram litet att bita på, ty skogen suger värre än en blodigal, skulle jag tro,”

“Inte ha vi något för så fint folk,” anmärkte hustrun och reste sig upp.

“Vi behöfva heller icke mera än ett glas vatten,” genmälde prinsen.

“Först det ena och sen det andra, sa’ flickan om kyssen, och så säger jag i denna sak,” svarade Svensson. “Herrarne behöfva nog en knapp i västen, skulle jag tro; men jag förstår godt hvarför de säga nej. Det är nu så bestämdt här i verlden, att herrskap fått den dumheten i sin skalle, att sämre folk äro orenliga af sig och därför våga de inte att förtära något på sådana ställen; men det ska jag säga, att sådant är onödigt härvidlag, ty Hanna är ren som en fjellad aborre, skulle jag tro. Det är inte heller första gången hon matar främmande. Sjelfva grefvarne och många andra för-

näma herrar ha ätit här många gånger, kantänka. Vi ha ägg och filebunk som stå i mantal, och därför torde herrarne vara så gemena och hålla tillgodo.”

“Hjertans gerna,” yttrade prinsen och grefven på samma gång, ty båda voro verkligen hungriga.

“Jag visste nog att det gick för sig,” återtog Svensson. “Raska nu på, kära mor, och bulla upp af glatta laget. Vi skola ha smör och bröd, fläsk och bröd, ägg och bröd: filebunken halar väl med ändå, skulle jag tro.”

Hustrun smålog och började genast att laga i ordning, biträdd af den lilla tioåriga flickan.

Prinsen ville säkerligen hafva reda på den husliga ställningen, ty han vände sig till värden med följande fråga:

“Svensson måtte ha gift sig bra tidigt?”

“Nog var det i rättan tid som vi bygde vårt hjonelag, ty jag var tjugu och Hanna nitton år, då vi kommo tillsammans; men en god sak kan inte ske för snart, skulle jag tro... Jag hade väl väntat ännu några år, om Hanna inte varit så fasligt efterhängsen.”

“Du kan då inte låta bli att raljera,” invände hustrun, litet rodnande.

“Hanna har allt rätt i det stycket,” fortsatte Svensson. “Jag raljerar gerna, ska herrarne veta; men jag menar aldrig något ondt med mitt tokprat. Det är ett arf i släkten som jag inte kan lägga bort. Min farfar var en lustig ture, och sådan var far min och sådan är jag, och sådan blir väl äfven min ‘pågablära,’ skulle jag tro.”

“Ett ganska lyckligt arf!” svarade prinsen.
“Ett arf som jag skulle vilja köpa, om det vore en möjlighet. Jag vill också tro att Svensson icke har något att sörja öfver, ty efter allt hvad jag kan finna, så har du det ganska bra.”

“Många har det sämre, skulle jag tro. Jag är på det hela en lycklig öst, och skulle inte vilja byta med sjelfva prinsen på Beckaskog. Han har många fiskaler på sig, och svårt är att göra alla till viljes. Jag har ingen att krusa för, då jag ordentligt ser efter skogen. Han har ingen hustru att smeka och inga barn att leka med under de långa vinterqvällarne. Jag har Gudskelof båda delarne, och därför är jag lyckligare än han, skulle jag tro.”

“Din tro är verkligen riktig härutinnan,” sade prinsen med en djup suck. Han vände sig sedan till Svensson med ännu en fråga.

“Hur mycket har du i lön om året?”

“Jag har torpet fritt, fri vedbrand och tvenne kor samt fyra får på sommarbete. Det kan vara lön nog, skulle jag tro.”

“Visserligen, min vän! Men i mitt tycke är det bra litet att lefva på.”

“Vi få också rätta munnen efter matsäcken. Inte få vi dagligen äta ägg och filebunk och inte få vi smörja oss med hvitgröt utan vid högtiderna; men det går väl för sig att lefva ändå. Vi arbeta och bedja; se'n sörjer vår Herre för resten, skulle jag tro.”

“Det är också summan af lifvet, ty utan arbete och bön kan ingen menniska lefva lycklig,” anmärkte prinsen.

Hustrun nöp nu sin man i armen till tecken att maten var färdig. Svensson satte sig genast vid bordsändan och bad sina gäster taga plats vid sidan, hvilket de äfven gjorde, ty anrättningen syntes ganska aptitlig.

Bordet var öfverdraget med en snöhvīt korn-drällsduk. Ofvanpå denna presenterade sig ett stort fläskbyste, en liten smörbytta, ett tjog ägg samt en väldig filbunke. Der fans äfven "sigtebröd," hornscedar och knifvar, men inga gafflar syntes till.

Grefven grep hastigt efter ett ägg, men hejdades plötsligt af värden, som yttrade i en ovanligt allvarsam ton:

"Stopp och belägg, min herre... Man får taga seden dit man kommer, säger ordspråket, och här på stället bruka vi alltid att bedja Gud välsigna maten, innan vi njuta hans gåfvor."

Svensson knäppte ihop sina händer och läste med andäktigt röst en lång bordsbön, hvarefter han åter tog till ordet i sin vanliga tonart.

"Nu må herrarne äta af bara katten, ty födan skola vi ha, om vi skola äta båd' natt och dag, skulle jag tro."

Grefven var litet förlägen efter den erhållna tillrättavisningen; men prinsen skrattade i mjugg. Båda höllo sedan tillgodo af den tarffiga anrättningen och åto temligen bra, hungern har i alla tider varit en förträfflig kock, äfven för de finaste magar. De kunde dock icke på långt när tillfredsställa värdfolkets önskan. Mor persvaderade jemt; hon lade till och med för af både fläsk och ägg, men utan synnerlig framgång, åtminstone hvad

fläsket beträffade, hvilket de lemnade alldeles orördt. Värden försäkrade att de voro några riktiga klåpare i matväg. Sjelf tog han till bästa med en så strykande aptit, att herrarne verkligen förundrade sig. Efter måltiden läste han åter en bön, och sedan gingo de från bordet.

Herrarne försummade icke att tacka för välfägnaden, den de högeligen berömde, till innerlig glädje för mor, som fann sig hjertligen nöjd med de rara herrarne, hvilka icke försmådde hvad huset hade att bjuda. Hon tyckte synnerligen om prinsen, hvilken hon oafåtligen betraktade med blida ögon. Han var i hennes tycke så innerligt grann och hyggelig, att hon icke kunde se sig mätt på hans fagra gestalt, efter hvad hon framdeles berättade många gånger.

Måltiden hade ett godt inflytande på herrarne. De språkade och glammade högt med värden, som ingalunda var svarslös. Hans glada lynne och stundom rätt roliga infall roade dem på det högsta. Prinsen blef varse en gammal kaffebrun fiol på väggen; och som han häraf kunde draga den slutsatsen att värden var musikanter, så uppmanade han honom att spela ett stycke.

”Det kan jag också göra för ro skull,” svarade Svensson.” ”Jag är likväl bara en fuskare nu för tiden. Fingrarne äro så styfva och stumma som trumpinnar. Jag ska likväl göra så godt jag kan, och skam i den som fordrar något mera.”

Svensson tog ned fiolen, den han stämde och klinkade på en längre stund. Ändtligen strök han upp en hvirflande polska som var så full af disharmoni, att herrarne måste stoppa fingrarna i

öronen. Det var dock blott några ögonblick som detta missljud hördes, tydligen framkalladt af fri vilja. Tonerna blefvo allt mera rena och fylliga. Han spelade Neckens polska med så mycken känsla i föredraget, att prinsen blef högeligen förtjust. Det hördes tydligen att Svensson var skapad till musikanter.

“Ni spelar alldeles förträffligt,” yttrade prinsen och klappade honom lätt på axeln.

“Sämre har jag hört,” försäkrade grefven.

“Baraste skräpet nu för tiden,” invände Svensson. “Jag kan ändå inte låta ‘fejlan’ vara i fred. Speleriet är ett arf i släkten liksom raljeriet. Farfar var spelman, far var spelman, jag är spelman och min ‘pågablära’ är spelman, skulle jag tro.”

“Du tycker således mycket om musik?” sporde prinsen.

“Jag är topp rasande i musik... Näst min Hanna fins här intet i världen, som jag är så kär i som min gamla ‘fejla’. Der bor bestämdt något gudomligt i hennes bröst; det har jag tydligt förmärkt många gånger... Jag har gudskelof ett gladt lynne, men stundom händer likväl att jag blir liksom litet ängslig utan att veta orsaken. Vid sådana tillfällen tar jag till ‘fejlan’ och börjar spela. Jag spelar då inga kända stycken, utan rakt utantill, en hel hop som jag hvarken hört förr eller sen, men musik är det af äkta slaget, ty jag känner mej så förnöjd i själen att jag stundom fäller tårar, skam till sägandes... Musik är halfva lifvet, skulle jag tro. Som ‘pågvalp’ luffade jag ofta in i staden för att höra regementsmusiken, hvilken gjorde mig alldeles kollrig. Jag ville med all ge-

valt bli trumpetare, men detta var icke i min fars tycke. Ondt gjorde det likväl i själen, ty jag känner bestämdt inom mig att jag gått långt i den vägen, om jag fått någon undervisning. Ondt gör det äfven, att jag inte har råd till att kosta på min son, annars skulle han få lära hvad jag försummat; ty godt gry har han i sig."

"Jag ser icke till någon," sade prinsen, som började intressera sig allt mer och mer för den egendomlige skogvaktaren.

"Det tror jag rasande väl. Pågen är ute och vallar fåren, som kan vara ett onödigt göra sedan herrn sköt räfven, skulle jag tro... Tag därför fötterna på ryggen, Lena, och spring ut efter Svante, så skola herrarne få höra ett stycke spelman af äkta kaliber."

Den lilla flickan skyndade genast att hörsamma befallningen.

Grefven visade någon otålighet och gjorde prinsen uppmärksam på tidens gång. Denne ytttrade några ord på franska, hvarefter han tog fiolen och spelade med konsterfaren hand ett stycke ur Friskyttén. Svensson stod stum af hänförelse och gapade som om han velat sluka hvarje ton, som klingade fram ur det gamla instrumentet. Ännu sedan prinsen hade upphört att spela, satt han tyst en längre stund. Ändtligen reste han sig upp och gaf prinsen ett kraftigt handslag, i det han allvarligt sade:

"Herrn var mej en krona att spela... Han har säkert lärt efter noter: det hörde jag ackurat på dragen. Inte begriper jag hvad det var för slag

som qvintelerades, men nog var det äkta musik, det kände jag ända ner i hjertegropen... Kunde min Sven lära sig bara hälften så bra, vore det en fröjd utan ände... Nu ha vi 'pågen' här!" fortsatte han och presenterade en tolfårig gosse, som var en trogen miniatyrbild af fadern. Hans trinda, solbrynta anlete besjälades af tvenne stora mörkblå ögon, som vora särdeles lifliga och uttrycksfulla, så att han genast föll prinsen i smaken.

Den lille virtuosen var till en början mycket blyg och tafatt; men prinsen uppmuntrade honom med vänliga ord, och snart var all rädsla försvunnen. Han spelade nu både länge och väl och visade en ovanlig skicklighet för sina år.

"Hvad tycker herrn, som är en riktig förståsigpåare?" frågade Svensson.

"Gossen har utmärkta anlag," svarade prinsen, "som förtjenade att blifva utbildade. Jag skulle därför råda er att göra ett besök hos prinsen på Beckaskog, så torde han hjälpa er till rätta med gossens musikaliska studier."

"Det går aldrig an, min goa herre... Prinsen har nog andra som hänga efter honom, skulle jag tro... Inte kan han bry sig om en simpel skogvaktare och hans pågablära."

"Prinsen bryr sig om alla menniskor, då de äro godt och ärligt folk. Han är sjelf litet musikalisk, så att han kan bedöma gossens anlag. Tag därför piltens med er i morgon, och jag skall svara för en lycklig utgång."

"Är det herrns fulla mening, så vill jag våga försöket; det kan inte gå värre än illa... Men

hur skall jag få tala vid prinsen, när jag kommer fram?"

"Fråga blott någon af betjeningen efter taffeltäckaren Oden, så blir du ledsagad till mig, som skall följa dig vidare."

"Sagdt och gjordt . . . En karl står vid sina ord och fan i herrn om han lurar mej . . . Han ser då så hjertans god och ärlig ut, att jag inte vill tro på något spektakel."

"Der har du min hand på att jag menar ärligt," svarade prinsen och gaf ett kraftigt handslag åt Svensson.

"Jag tror du är ifrån dina sinnen, Ola," sade hustrun. "Inte går det ihop för dig att tala vid sjelfva prinsen, fast han skall vara fasligt gemen att snacka med."

"Det går nog för sig, bara man har friskt mod," genmälte Svensson. "Prinsen är inte mer än en menniska, skulle jag tro. Det skall bli orinligt roligt att få tala med honom en stund. Hjelper han mig att ställa 'pågen' i spellära, så skall han få så många harar och fjärafä, som jag 'kaputar' i hela min lifstid. Och det torde inte bli så litet, skulle jag tro."

Prinsen och grefven skrattade rätt hjertligt åt det godmodiga förslaget.

Klockan började nu att slå och den lilla göken gol tre gånger, hvilket gaf de främmande anledning att taga afsked. Prinsen lade en blank specieriksdaler på bordet i drickspengar, den han på värdfolkets enträgna begäran ovilkorligen måste taga igen. Han gaf den därför åt den lilla flickan

att köpa en bibel för. Detta funno föräldrarna så klokt att de icke vidare protesterade, utan tackade af hjertans grund. Svensson visade sedan vägen genom skogen, bärande räfven och haren på ryggen. Under tiden sjöng han med klangfull stämma en kärnfrisk jägarvisa, som han lärt af grefvens kusk på Karsholm.

“Du har en ypperlig röst!” sade prinsen.

“Det är ett arf i släkten,” svarade Svensson. “Farfar sjöng, far sjöng, jag sjunger, och ‘påga-bläran’ sjunger mä, skulle jag tro.”

Herrarna skrattade på nytt. Snart voro de likväl med sitt bagage vederbörligen instufvade i båten, som genast lade ut. Svensson klef upp på en stor sten, der han stod hviftande med mössan i hand och hurrade så länge de resande voro synliga.

Under återfärden mot Beckaskog, medan båten lustigt plöjde sin silfverfåra genom det stålblå vattnet, uppstod följande samtal mellan prinsen och grefven.

Prinsen: Vi ha ju haft en högst treflig och angenäm dag, min gode grefve.

Grefven: Det fågnar mig oändligen om ers kunglig höghet funnit sig belåten.

Prinsen: Mer än belåten! Jag har icke på länge funnit mig så frisk till kropp och själ som i närvarande stund. Det är härligt att vandra omkring i den fria naturen, med himlen till tak och den mjuka gräsmattan till golf; och det är lärorikt att

blicka in i arbetarens boning... Hvad tyckte grefven om vårt original till skogvaktare?

Grefven: En ganska treflig kurre för någon stund, men högst gemen och tråkig i längden. Han var många gånger så rå och oförsämrad i sina uttryck, att jag verkligen förundrade mig öfver ers kungliga höghet, som kunde fördraga hans friheter.

Prinsen: Grefven dömer alldeles för hårdt, enligt min uppfattning. Svensson var en af de intressantaste personligheter, som jag träffat under hela min lefnad, och det skulle aldrig kunna falla mig in att blifva stött öfver hans yttranden, helst som de voro sanna och träffande. Han förekom mig som ett naivt lifsfenomen, liknande en af dessa äkta diamanter, som ha sitt största värde derigenom att de äro oslipade. Hvilken godmodig lefnadshumor framlyste icke i alla hans ord och handlingar. From till själen och nöjd med sin ringa lott, lefver han i skogens djup en verklig idyll, full af friskhet och behag. Inga äregiriga drömmar, inga svikna förhoppningar, inga omåttliga fordringar på ett bättre, grumla hans lefnads lycka, som är grundad på det enda beståndande, nemligen gudsfruktan och dygd... När man lär att känna sådana naturbarn, kan man verkligen komma på den tanken att civilisationen gjort menskligheten mera skada än gagn.

Grefven: Ers kunglig höghet glömde att äfven Svensson hade otillfredsställda önsknningar.

Prinsen: Något som tillhör alla menniskor. Hans voro likväl af den beskaffenhet, att jag så mycket mera högaktar honom. Sjelf af naturen begåfvad med en musikalisk själ, som af yttre

hinder icke blifvit utvecklad, är det ju en ganska vacker önskan af honom, att det icke måtte inträffa med sonen.

Grefven: Ers kunglig höghets ädla hjerta ser allt i en solklar dager, hvilket är farligt för en furste, som en gång skall bestiga tronen. Svensson och hans gelikar kunna väl intressa för någon tid; men tro mig, ers kunglig höghet! den råa massan är och förblir ett otacksamt följe, som framkommer med nya fordringar för hvarje eftergift, icke fullkomligt tillfredsstäldt förrän det störta tron och samhälle i en bottenlös afgrund. Olycklig den furste, som är eftergifven, då det gäller folkets önskningar och behof. Massan måste styras med starka tyglar om den icke skall skena och stjelpa statsvagnen öfverända i första dike.

Prinsen: En dylik lära söker man städse att inpräglä i mitt minne, dock utan synnerlig framgång; ty religionens och samvetets förenade röster säga mig att den i grunden är falsk. Denna föraktade massa, som man kallar otacksam och rå, lider utan tvifvel en djup orättvisa. Man beskärmar sig väl öfver dess dålighet, men man gör föga för att höja den i moraliskt och intellektuelt hänseende. Svenska folket är i grunden godt och storsinnadt, värdigt att regeras med mildhet, och olycklig den furste, som icke har ett öra för dess önskningar och behof. Kommer jag någon gång att bekläda tronen, så skall jag med deltagande lyssna till folkets fordringar och söka af alla krafter att efterkomma dem, såvida de äro grundade på billighet och rättvisa. En despot må styra med jernhandskar i skygd af bördens gyllne vingar;

jag vill grunda min styrelse på folkets kärlek, som i alla tider varit tronens starkaste stöd.

Grefven: Jag vågar tro att ers kunglig höghet misstager sig i denna sak. Konungamakten har alltid haft sitt starkaste stöd i den högre prelaturen och adeln, der den också hädanefter kommer att ega sitt säkraste fotfäste. Ingenting torde vara vådligare för en furste än att kasta sig i folkets armar, ty historien visar att alla regenter som jagat efter folkgunst fått en ända med förskräckelse.

Prinsen: Min mening är ingalunda att söka någon gunst hvarken hos det ena eller andra partiet. Jag vill endast skipa rättvisa och handla i öfverensstämmelse med den lag, som Gud nedskrifvit i mitt hjerta. För att värdigt kunna göra detta, måste jag mera hålla af folket än de privilegierade klasserna, emedan det förra har rätten på sin sida. De senare äro fulla af högmod, inbitna vanor och gamla fördomar, som måste undanröjas om landet skall komma till välstånd. Jag har således en svår kamp att utstå mot dessa, och blotta tanken derpå gör mig många gånger nedslagen och dyster. Stode det i mitt eget skön, skulle jag aldrig vilja mottaga någon krona, emedan jag känner med mig sjelf att jag skulle lefva långt lyckligare som enskild man, vore min plats än så ringa som en skogvaktaresyssla. Men som detta under närvarande förhållanden icke låter sig göra, vill jag trösta mig med Svenssons ord: "Vill kungen med allvar det sanna och rätta, så blir hans regering säkerligen lyckosam; ty vår Herre lägger aldrig någon börda uppå, utan att han hjälper att draga den." — Rätt och Sanning skall därför blif-

va det valspråk, som jag vill följa under min regering öfver Svea folk, det jag af innersta hjerta älskar och högaktar.

Hvad grefven invände mot denna furstliga utgjutelse veta vi icke, emedan båten i detsamma lade till vid Beckaskogs bryggå. Det veta vi likafullt med visshet, att prins Oskar blef sina grundsatser trogen såsom konung, fastän dessa icke alltid hunno i utförande ned till folket, emedan de blefvo hindrade på vägen af någon högförnämn person, som satt vid hans sida, likasom grefven under färden på sjön.

Inom skogvaktarebostället var det icke ringa glädje efter herrarnes besök. Många främmande hade visserligen gästtat den låga boningen, men inga hade efterlemnadt så hoppfulla och angenäma minnen som de sistnämde. Flickan tummade med förnöjelse den blanka specieriksdalern och gossen hoppade af fröjd vid den ljufva tanken att han skulle få se prinsen. Hustrun uttömde sig i loford öfver den unge herrn och försäkrade på heder och ära, att hur god och vacker prinsen än månne vara, så kunde han aldrig besitta dessa egenskaper i högre grad än denne herre, "som var den raraste karl hon sett i alla sina dar."

Alla gåfvo högljudt sin glädje tillkänna, utom Svensson, som satt tyst och spelade "utantill," såsom han brukade, då han var något ängslig till mods. Hustrun undrade öfver hans tystnad, men hon försökte icke att störa honom; ty hon visste af gammalt, att det icke lät sig göra i dylika

ögonblick. Det var med Svensson som med en lekande tjäder: han var så införlitvad i sitt spel, att han hvarken hörde eller såg. Ändtligen bröt han tystnaden och yttrade med högtidlig röst:

“Jag ska uppriktigt säga dig, Hanna, att jag inte varit så själaglad på långa tider... Som jag talat om många gånger, så ville jag i min ungdom lära att spela på allvar, men far hade inte råd till att hålla mig i lära och därför fick det bli som det är. Detta har grämt mig i allan tid, ty hur det är beskaffadt, så är hvarje menniska skapad till något visst yrke; och när hon inte får blifva hvad hon är skapad till, så är det alltid något som fattas i hennes lycka, kantänka. Jag vet nog hur det känns i själen; det har därför storliga grämt mej, när jag kommit underfund med att Svante har samma önskan som jag i min ungdom, utan att vi haft någon utsigt att hjälpa honom på trallen. Nu vill det synas som Gud sändt dessa herrar i vår väg, på det min käraste önskan skulle blifva uppfylld... Tänk bara hur roligt det ska bli, om Svante blir en riktig spelman, som kan trösta oss med sång och musik, då vi bli gamla och skröpliga. Vi böra därför tacka Herran och vara glade, skulle jag tro.”

“Ja, det böra vi visserligen,” svarade hustrun, “ty det var några innerligen rara herrar, synnerligen den ene, som jag aldrig kan glömma. Han log så godt mot mej när han tackade; och sen gaf han flickungen den stora silfverpenningen, som det kanske var synd att taga emot, för si karln kunde vara fattig, fast han inte såg så ut.”

“Det behöfver du inte bekymra dig öfver, kära mor! Prinsen lönar nog sitt folk så att de hafva råd och lägenhet både till det ena och det andra.”

“Må så vara... Men säj mej, Ola, är du inte rädd för att tala med prinsen?”

“Nog är jag liksom litet ‘bängen,’ när jag tänker rätt på saken, och vore det inte för ‘pågens’ framtid, skulle jag inte vilja besvära hvarken prinsen eller andra. Jag tror likafullt att det ska gå bra.”

“Det tror jag med, bara du kan låta bli att raljera, ty sådant kan inte gå an inför honom, må du beripa.”

“Hvad den saken anbelangar, så kan du vara lugn som en pannkaka. Jag skall vara allvarsam som en birtapp och lägga mina ord så godt jag kan, men inte krusar jag så fasligt heller, ty jag rättar mej efter bibeln, som säger att vi äro menniskor alla och hafva intet att berömma oss af inför Gud... Jag fruktar bara, att pågen ska bli häpen och inte kunna spela när det gäller.”

“Åh lappri! Jag skall dra till med stråken af alla krafter,” genmälte lille Sven, som var af naturen gladlynt och munter liksom fadern.

Den förestående resan afhandlades vidare i många respriser inom familjen, och slutade icke förrän “Jon blund” gjorde ända på saken. Och kanske inte då en gång, ty det är mycket troligt att den föresväfvade de flesta ännu i drömmens skiftande panorama.

Påföljande morgon voro alla tidigt på benen och hade ett fasligt stök för att komma i ordning

Svensson stod i sjelfva förstugudörren och speglade sig i snusdoslocket medan han rakade bort skägget. Under tiden hade hustrun Svante, som han gemenligen kallades, vid vattenskålen och skurade hans trinda anlete, så att det blef klart och skinande som ett blankstruket kopparkrus. Sedan skulle de bästa kläderna fram och påklädas både far och son. Och nu blef det ett borstande och dammande, som nästan aldrig ville taga slut. När man slutligen fått resenärerna någorlunda efter sitt tycke, läste Svensson morgonbönen och sjöng en psalm, hvori hela familjen instämde. Han förplägade sig sedan med en bastant frukost, — gossen förmådde icke att äta det ringaste — hvar efter han tog den gamla fiolen under armen och begaf sig åstad i sällskap med gossen, lyckönskad af hustrun, som förmanade honom i sista stunden att slå allt raljeri ur hågen på denna viktiga dag.

Det blåste en frisk östanvind på morgonstunden, af hvilken orsak Svensson, som endast hade en liten ökstock, icke vågade sig ut på den oroliga sjön med sin bräckliga farkost. Våra resenärer måste således följa landbacken till det föresatta målet, hvilket förlängde vägen minst en mil. De kommo likväl till Beckaskog så tidigt, att inga människor syntes till, utom ett par sömniga skiltvakter. Svensson sporde dessa efter taffeltäckaren Oden, hvarpå han erhöll det lakoniska svaret: "Dra åt fanders, din bondlurk."

"Det var några stolta herrar, de der, och det var tusan till folk att sofva länge," tänkte Svensson och slog sig ned på ett närbeläget gungbråde.

Här fann han till en början ett godt tidsfördrif med att språka med sonen. Denne hade aldrig sett någon herregård, ännu mindre någon kungsgård, och därför väckte hvarje föremål hans stora förundran. Svensson hade full sysselsättning med att besvara alla de frågor som gossens nyfikenhet framkallade. Längre fingo de dock icke vara i ro på den intagna platsen, ty en vaktknekt kom och körde bort dem under yttrande: "Sätet är för de kungliga och icke för några kringstrykande birfilare."

Svensson blef en smula förargad, men fogade sig villigt efter omständigheterna och tog reträtten till en liten gräsplan i ena hörnet af gården, der han jemte sonen slog sig ned i en soffa af mjuk moss. Knapt var detta verkställt förrän en annan vaktknekt kom och körde honom bort från denna nya besittning, på grund af samma skäl som nyss förut. Han satte sig nu ned längst borta på en låg stentrappa, men här blef han snart undanförest af en näsvis stalldräng, som frågade honom om han ville musicera för de kungliga hästarne.

Svensson blef nu mäkta förgrymmad och hade nära utdelat en duktig örfil. Han fann dock klokast att kufva sin vrede och hafva tålmod. Han styrktes ytterligare i detta goda uppsåt af en förbigående jungfru, som på tillfrågan med vänlighet underrättade honom, att han icke kunde få tala vid någon af den kungliga betjeningen ännu på en timme.

Detta var för honom en ganska lång tid under närvarande omständigheter, helst som han ingenstädes fick vara i ro. Han såg sig om på alla

sidor, men var icke i stånd att upptäcka en enda fläck, der han hoppades att i lugn få hvila ut. Efter något betänkande fattade han sitt parti och klättrade upp i en poppel vid sidan af sjelfva byggnaden. Gossen följde efter och snart sutto de båda två i högsta topp, gömda för alla spejande blickar från gården. En vaktknekt hade visserligen sett företaget, men det förekom honom så befängdt, att han icke brydde sig om de djerfve klättrarne.

“Jag kan undra om det här också är en plats för de kungliga,” sade Svensson med sjelfbelåten min, och afvaktade i lugn den utsatta tiden.

Småningom blef det lif och rörelse på gården. Der pratades till höger och venster; der smäldes med dörrarne; livréklädde betjenter och guldgalonerade hofherrar korsade hvarandra i alla vrår och vinklar.

Svensson satt uppmärksam som en astronom och kikade efter sin taffeltäckare, som dock icke ville blifva synlig.

Emellertid hade slumpen fogat det så, att den poppel, hvari Svensson residerade, var belägen alldeles framför kronprinsens sängkammare, blott några famnar från fönstret. Af denna anledning voro skogvaktaren och hans son de första föremål, som mötte prinsens blickar, då rullgardinen blef uppdragen. Han igenkände dem genast och undrade till en början, hvad som kunde vara orsaken till den mindre väl valda platsen. Scenen förekom honom så löjlig, att han ögonblickligen kom i ett gapskratt som varade i flera minuter. Grefve H. och några andra hofherrar, som hörde detta, skyn-

dade genast in för att göra sig underrättade om anledningen till denna ovanliga munterhet. Prinsen pekade på de kända föremålen, och nu blef det ett allmänt skratt, som äfven väckte Svenssons uppmärksamhet. Han riktade sin öppna, ärliga blick mot fönstret och blef varse de skrattande herrarne, men utan att känna igen någon. Han tycktes likväl ana att skrattet gälde honom och skyndade därför att begifva sig ned, hvilket skedde med en vighet, som var beundransvärd.

“Det var en högst egen ställning, som min goda skogsvaktare hade valt för en audiens,” yttrade prinsen.

“Men ganska passande för hans tjenstebefattning,” invände baron W—.

“Om det varit någon af det täcka könet, skulle ställningen icke det ringaste frapperat mig,” läspade kammarjunkaren P—.

“Svensson ger bekräftelse åt min förmodan förrän jag hade väntat,” sade grefve H. med en viss ironi i rösten. “Ers kunglig höghet torde minnas mitt yttrande i går, att den råa massan är ett otacksamt följe som framkommer jemt med nya fordringar... Nu har Svensson troligen fått veta, att hans gäst för gårdagen var ingen mindre än ers kunglig höghet samt äfven hvar sängkammaren är belägen; och på grund deraf trodde han sig redan så bekant, att han kunde klättra upp till fönstret och helsa godmorgon, hvilket han säkerligen skulle gjort, om han icke blifvit afskräckt genom vår närvaro. Han skall troligen i dag framkomma med...”

Den ädle grefven blef härvid afbruten af kammarherre L., som kom skrattande in i rummet och förklarade, att han råkat en virtuos på gården, som ville hafva reda på taffeltäckaren Oden, emedan denne lofvat att ledsaga honom till kronprinsen, der han skulle få låta höra sin sköna konst.

“Bravo!” ropade prinsen och gnuggade händerna af fröjd. “Jag visste nog, att grefvens anmärkningar voro obefogade. Svensson vet icke det ringaste om verkliga förhållandet och jag tror mig därför kunna bereda herrarne en trefflig stund, om de vilja möta mig i audienssalen klockan elfva

Alla bugade sig och gingo sina färde med undantag af grefve H. och baron W.

Prinsen hade redan föregående afton omtalat sin visit i skogvaktarebostället, så att Svenssons besök var känt af den närmaste omgifningen; men han hade icke gifvit nödiga förhållningsorder åt betjeningen, då han icke föreställt sig att Svensson kunde komma så tidigt. Baron W. fick därför i uppdrag att söka reda på våra vandrare och ställa om att de blefvo rikligt förplägade; hvarefter han skulle ledsaga dem till vederbörligt ställe på den utsatta tiden.

Hans kungliga höghet ville imponera på skogvaktaren och försöka om denne var lika frispråkig inför prinsen som med taffeltäckaren. Han klädde sig därför i full gala och gaf befallning åt sina herrar att göra sammaledes; ty han ville att på det hela samma etikett skulle iakttagas, som var vanlig, då man mottog utländska sändebud eller andra dignitärer af första ordningen.

På den bestämda timmen företedde audienssalen en lysande anblick. Alla dörrar och väggar voro dekorerade med röda draperier. En med guldfransar garnerad sammetsgardin nedföll öfver hvarje fönsterkarm, och midt derpå var anbragt en af girlander omslingrad vapensköld, som bar namnet på någon af Sveriges provinser. I fonden af salen stod en improviserad konungatron, och på denna satt för tillfället kronprinsen, smyckad med glindrande ordnar och band. Hans bildsköna anlete strålade af en sällsam glans, som hade mycken likhet med det helgonskimmer, som Raphael har tilldelat sina Johannisbilder. På ömse sidor stodo en mängd hofherrar i bländande uniformer och bildade en haie ända bort till dörren.

Under tiden hade våra vandrare njutit af Guds gåfvor till sin fulla belåtenhet. Svenssons enda bekymmer var nu att få tala vid taffeltäckaren Oden; men baron W. förklarade att denne var rest till Kristianstad i ett angeläget ärende och hade därför gifvit honom i uppdrag att göra sällskap till prinsen, hvilket han genast ville göra.

“Det var allt illa beskaffadt,” sade Svensson; ‘för si herrn ska veta, att den der ‘täckaren’ kände mej och pågen lite på förhand. Han lofvade att hjälpa oss till rätta hos prinsen, och utan honom ha vi inte der att göra, skulle jag tro.”

“Jag har fullkomligt reda på ärendet,” genmälte baronen, “och skall nog hjälpa er när det gäller... prinsen väntar och vi måste skynda...”

“Låt oss då basa åstad!... Det kan inte gå värre än illa, skulle jag tro.”

Svensson tog fiolen under armen och gossen i handen, hvarefter de tågade af, ledsagade af baronen, som gick förut och visade vägen.

I alla trappgångar och vid alla dörrar stodo vaktknektar, bistra och brokiga som utklutade fågelskrämmor.

Gossen såg med stora ögon på de grymma gestalterna och slöt sig bäfvande intill faderns sida.

När de framkommo till sin bestämmelseort, slogos de stora dubbeldörrarne upp på vid gafvel, och baronen anmälde med hög röst de främmande, som blefvo småningom framknuffade ända till midten af salen.

Bländad af den grannlåt, som skimrade från alla sidor, stod Svensson liksom fastnaglad och stirrade med förundran på all den härlighet han såg.

”Hvad har du att anföra?” sporde prinsen med sin skarpaste röst.

Svensson stod stum en längre stund, men slutligen fattade han mod och svarade:

”Just ingenting att börja med, för herrarne ska veta och begripa att jag är liksom litet bortkommen; men det tar sig väl, sa' pågen om skrikandet... Nog visste jag det var stort med de store; men aldrig trodde jag det var så okristliga stort ändå. Här är ju så grant som i sjelfva himmelrike, skulle jag tro.”

”Säg genast ditt ärende, ty vi hafva icke tid att uppehålla oss vid några blomständer,” återtog prinsen med skärpa i rösten,

“Ber mjukast om förlåtelse, herr prins! mitt ärende är så godt att tåga med, skulle jag tro... Men det ska jag säga rent ut, eftersom jag får tala vid högheten sjelf: Det är några sjuosofvare till tjenare här på gården; och se'n äro de så elemenskadt morska af sej, när de väl komma i kläderna. Jag väntade länge vid porten, innan jag såg en endaste kåft, och när jag till sist kom in på gården, så var der en slaghök i hvarje krok, som unnade mig hvarken sitta eller gå. Till sist tog jag flykten upp i ett träd, der jag ändtligen fick vara i fred... De säga att herr prinsen är så god, då kan det väl aldrig vara meningen att hans tjenare skola jaga en fattig, syndig människa som kommer hit, värre än ett oskäligt villebråd.”

“Sådant är alldeles mot min vilja; jag skall strängt hålla efter mina tjenare för ett dylikt ofog,” yttrade prinsen i sin vanliga tonart.

“Då har jag ändå uträttat något med mitt besök och ber nu farväl, tackande för godt gille; ty den maten vi fingo var bättre än både hvitgröt och äggkaka, skulle jag tro.”

Svensson rustade sig till att afträda, men uppmanades af prinsen att först gifva sitt rätta ärende tillkänna.

“Låt gå då... Först vill jag likväl ha reda på en sak. Antingen är jag galen eller också är herr prinsen bara en taffeltäckare, skulle jag tro.”

“Ingendera... i går var jag taffeltäckare; i dag är jag kronprins.”

“Det går fort att komma upp sig här i världen, så' kyrkostöten när han blef tornväktare.”

Prinsen utbrast i ett ljudligt skratt och herrarne instämde; Svensson blef röd i synen som en kokt kräfta och yttrade med barsk stämma:

“Nu förstår jag hela ’kommersen’... Herrarne ha bara velat drifva spektakel med mej och pågabläran, hvilket kunde vara rätt nog, ty vi hade inte här att göra, kan jag förstå.”

Prinsen kunde icke längre spela den antagna rollen. Han gick bort till Svensson, fattade honom varmt i handen och sade med vänlighet:

“Tro icke något sådant, min goda Svensson! Jag har endast velat sätta dig på ett litet prof, och du har genomgått detta med heder... Jag är verkligen kronprinsen, och jag tackar dig hjertligen för all den vänskap du visade mig i går!”

“Kan det vara möjligt,” sade Svensson efter en paus. “Jag har tviflat i det längsta, men nu tror jag så fast som berg... När jag lägger allt tillsammans, blir det säkert som gull, att sjelfva prinsen var hos mej i går... När Hanna får veta detta, så törs jag slå mej i backen på att hon får dåndimpen af lutter glädje.”

“Då faller I båda,” invände prinsen.

“Gör ingenting... Vi resa oss med så mycket större glädje; ty nu hoppas jag få pågabläran i spellära skulle jag tro.”

“Jag skall göra allt hvad jag kan för att realisera ditt hopp och bekräfta din tro,” försäkrade prinsen.

Med denna förklaring var den offentliga audiensen slut. Herrarne aflägsnade sig under djupa bugningar; men Svensson och hans gosse fingo stanna kvar. Prinsen förklarade nu, att han ville

genast taga gossen med sig till Stockholm och bekosta hans musikaliska utbildning.

Det var mer än Svensson någonsin vågat hoppas. Han tryckte med rörelse prinsens hand och grät af glädje som ett barn.

När han kom hem till sitt ringa boställe och hustrun fick del af den viktiga nyheten, prisade hon Gud i sitt hjerta och nedkallade himlens välsignelse öfver den gode och ädle prinsen. Men Svensson spelade *utantill* hela natten och aldrig hade den gamla fiolen frambringat så klara och ljufliga toner. Det hördes tydligt att något gudomligt bodde i hennes bröst.

Många år hade gått och stora förändringar hade inträffat både inom konungaborgen och skogvaktarebostället.

Det var sommaren 1848 konung Oskar vistades någon tid i Malmö, för att bilägga den oenighet som uppstått emellan tyskarne och våra vänner danskarne.

Under denna sin vistelse i den skånska hufvudstaden lemnade han dagligen företräde åt både höga och låga af provinsens innebyggare.

En dag kom en äldre vördnadsvärd man okallad in i mottagningsrummet och helsade mycket bekant. Den främmande var klädd i fina svarta kläder och hvit halsduk. Han var temligen korpulent till växten, med ett fylligt, välmående ansigte, omgifvet af silfvergrått hår. Han hade en högst rörlig uppsyn och förrådde en viss liflighet

i hela sitt sätt. Med en lätt böjning på hufvudet nalkades han konungen och sade:

“Majestätet känner väl inte igen mej, ty många väder ha blåst, se'n vi sist råkades, skulle jag tro.”

Kungen hade från första stunden allvarsamt fixerat den främmande, men vid de sista orden räckte han honom handen och yttrade med vänlighet:

“Välkommen, min käre Svensson! Det var glädjande att få se dig ännu en gång. Det är bra länge sedan jag hade det nöjet, och det var nära att jag icke hade känt igen dig, så förändrad har du blifvit... När var det vi sist råkades?”

“Det var sommaren 1824 på Beckaskog; men majestätet hade då så mycket att pyssla med sin drottning att vi inte mycket fingo språkas vid, kantänka.”

“Många år ha förflutit se'n dess.”

“Inte var det i går... Allt har likväl gått bra i lås sen den tiden. Vi ha stigit i graderna begge två, skulle jag tro: Majestätet har blifvit kung och jag har svingat mig upp till klockare.”

Kungen skrattade rätt godt åt infallet och anmärkte:

“Hur har du blifvit klockare?”

“Saken är den, att Svante har dåligt bröst, och därför måste jag, som har ljud i skällan, taga upp psalmerna, medan han sköter spelverket... På så vis är jag klockare, kantänka... Jag skall helsa så mycket från mor och Svante! Majestätet kan aldrig tro hvad han är rar och god mot oss gamle... Det var nu så att vår Herre tog flick-

ungen till sig; och sen tog Svante oss hem till sig, der ha vi fullt opp af allt hvad vi behöfva . . . Vi äro de lyckligaste menniskor på hela Guds gröna jord, och allt detta ha vi Gud och majestätet att tacka för."

"Endast Gud . . . Det gläder mig att Sven uppfört sig värdigt mot sina föräldrar. Jag har alltid högaktat honom och kommer att göra det ännu mera hädanefter."

Här torde det vara af nöden att lemna några underrättelser om Sven, på det att läsaren må rätt kunna fatta meningen af samtalets gång.

Prinsen hade icke misstagit sig på de musikaliska anlagen hos skogvaktaregossen. Han blef genom trägna studier en skicklig musikus och en stor kompositör, som har skänkt oss många älskliga och sant fosterländska sånger, kära för alla svenska hjertan. Sången är dock i allmänhet litet lönande inom vårt härliga fosterland. "Vi tjasas af sången, men låta sångaren dö i brist och hunger." För att undgå ett dylikt öde sökte Sven en klockarelägenhet i Skåne, der han för närvarande befinner sig i högönsklig välmåga.

Vi vilja nu höra hvad Svensson vidare har att säga.

"Det är gifvet att vi ha Gud att tacka i främsta rummet för vår lycka; men dernäst så är det majestätet och ingen annan, skulle jag tro. Det är majestätet, som hulptit Svante till rätta hela tiden, som uppfostrat honom till hvad han är, och sålunda varit ett redskap i Guds hand. Detta veta både mor och jag. Vi bedja därför dagligen till Herran för majestätets lycka och sällhet, men jag

har likafullt inte varit riktigt belåten med min ställning förrän jag fick träffa majestätet sjelf och afbördade min tacksamhet... Hjertans tack skall majestätet ha för allt godt han gjordt oss allesamman! Må Gud välsigna honom och göra hans regering lyckosam både för tid och evighet... Farväl med majestätet!... Nu går jag hem och dör med lugn, när Gud så vill; ty jag känner mig efter detta litet lättare om hjertat. Jag är väl ännu rask och kry som en hind i skogen, men det kan ändå snart vara förbi, ty bäst man går här, så ligga vi der, skulle jag tro.”

Kungen fann sig rörd af gubbens enkla afskedsord; han tryckte med värme hans hand till farväl och följde honom ända till dörren, när han gick.

“Man säger, att folket är otacksamt,” yttrade kungen för sig sjelf; “men detta är och förblifver en svart osanning. Jag har hulptit lärda män till lönande embeten; jag har utdelat stjernor och band åt dem, som icke veta af någon högre lycka; jag har ryckt mången ädling ur förderfvets klor och upphöjt honom till ära och välstånd, men ingen af dessa har tackat mig fjerdedelen så varmt som denne simple skogsvaktare. Olycklig därför den furste, som icke har ett öra för folkets fordringar; ty det är just i folkets sköte som kungen har sitt tacksammaste och säkraste stöd.

Elfva år hafva åter gått till ända. Dessa hafva varit lyckliga för Svea folk, ty fred och lugn ha blomstrat hela tiden under kung Oskars milda spira.

Det var en stilla och vacker juniqväll. På förstuguvisten till klockarebostället satt det gamla skogvaktareparet och fröjdades åt solens nedgång. Då kom sonen från staden och berättade med tårfull blick att kungen var död. Gumman sammanknäppte sina händer och sade med djup rörelse: "Gud fröjde den goda själen!" Men gubben sade intet. Han gick med tunga steg in i rummet och grep med darrande hand den gamla fiolen. Han började sedan att spela utantill; och ju mera han spelade, desto djupare blef den klagan, som ljöd ifrån fiolens bröst. Men det var icke allenast instrumentet som sålunda klagade; från hvarje hydda i hela landet hördes en klagan —

En klagan dof som åskans mummel,
 Som ekots röst i skogens snår,
 Som kämpens sång från högens kummel,
 Som barnets suck vid moderns bår,
 När mullen hörs på kistan falla . . .
 Så älskad *Oskar* var af alla.

Guſtaf Vaſa och Dalmaſen.

I.

Saga och ſång hafva i öfver hundra berättelser talat om Guſtaf Vaſas vandringar i Dalarne och de många äfventyr, han der upplefvat, innan han kunde börja ſitt stora befrielsekrig; men få torde likväl ha hört följande lilla historia, ſom synes mig ganska betecknande både för tiden och de handlande personerna, hvarför den här medelas.

Det var vid Andersmessotiden femtonhundra-tjugu. Dagen var klar och skinande, och mark och skog stodo klädda i full vinterskrud. På vägen, ſom leder från Falun till Rankhyttan gick en ung ſtåtlig dalkarl, klädd efter ortens bruk i tröja, förskinn och rund hatt. På venstra axeln bar han en stor vedyxa, ſom han stundom lät glida ned till marken, medan han stannade, lyfte på hatten och borttorkade svettperlorna från ſin höghvälfda panna, hvarefter han åter fortsatte ſin gång, ſå ſnabbt ſom om han varit jagad af en ond

ande. Detta var också händelsen; ty den ståtliga dalkarlen var ingen mer eller mindre än den unge ädlingen Gustaf Eriksson Vasa, som var nödsakad att dölja sig i denna enkla dräkt, för att undkomma den onde anden Kristian Tyrann och hans besoldade spejare.

Under det vår hjelte sålunda med raska steg vandrade framåt, mötte han plötsligt vid en krökning af vägen nära Rankhyttan en man, som genast fästade hela hans uppmärksamhet. Den okände var också en personlighet, som säkerligen skulle imponerat på hvem som helst. Det var nämligen en äkta Dalmas, minst tretton qvarter lång och groflemmad i förhållande derefter. Liksom Gustaf bar han en yxa på axeln och var liksom denne en ung man, begåfvad med ett öppet, ärligt ansigte, kring hvilket det rika svarta håret ringlade sig som en mörk granskog ringlar sig kring en snöbetäckt klippa.

“Guds fred, kamrat!” yttrade Dalmasen på sin raska dialekt och fattade utan krus Gustafs utsträckta hand, den han klämde i sin stora, grofva näfve så hårdt, att Gustaf var färdig att skrika, oaktadt han sjelf hade en ganska hård och hårdad hand.

“Tack, min vän!” svarade Gustaf fryntligt och blickade ej utan förvåning upp på den jättestora gestalten, ty slika hade han der i trakten sett många, men ingen, som var så väl och starkt bygd till alla sina kroppsliga ledamöter som denne skogarnes Goliath.

“Efter hvad jag kan finna,” sade Dalmasen,

”är du en Morakarl, som varit på vedhygge i Falu, stadd på färd till hemmet för att jula.”

”Rätt sagdt och gissadt,” svarade Gustaf.

”Lycka då på färden och en fröjdefull jul i hemmet,” sade Dalmasen och rustade sig till att gå, men hejdades plötsligt af Gustaf.

”Inte så brådt, kär vännen min! Jag ämnar mig visserligen hem till julen, men som det är många dagar dit, ämnar jag mig fram till herrgårdens och höra efter arbete. Tror du, att något sådant är till finnandes?”

”Ja vars! kan du hugga och tröska, så nog skall du få att göra alltid.”

”Jag skall försöka,” svarade Gustaf, och öfverenskommelsen befastades med ett handslag.

”Nå, efter som vi nu skola bli kamrater,” sade Dalmasen, ”så skola vi säga hvarandras namn, ty namnlös man är inte att förlita sig på, sa far min. Jag heter Liss Lars Olsson med Gud och äran. Hvad heter du?”

”Jag heter Sven Svenske Svensson.”

”Det var en lång ramsa med svenskhet. Nå, nå! Inte ondt i det. Är du till själ och hjerta lika svensk som till namnet, så skola vi komma godt om sams. Det likar sig bra att börja med. Jag står just på gång åt skogen att hugga en pumpstock — och du kan följa med. Jag har utsett och märkt trädet så att det skall snart vara gjordt, som inte får fallera, ty körsvennen kommer på eviga rappet.”

Med dessa ord gingo de båda männen in i en furudunge och voro snart vid det föresatta målet. Liss Lars satte genast yxan med ett kraftigt hugg

i det utsedda offret, så att det gaf ett skallande eko i hela skogen. Äfven Gustaf började att hugga; och han högg ovanligt bra, för att vara en ädling. Han hade med flit öfvat sig med sådant arbete, för att kunna hjälpa sig fram i nödens stund. Mot Liss Lars var han dock ett barn i konsten att föra yxan. Han högg så att spånorna flögo kring öronen som susande pilar. Snart föll den höga furan med ett brak, som dånade vida omkring. I fallet sopade den snön från de närstående träden, så att en riktig snöyra uppstod, ur hvilket ett doft rytande hördes.

“Pass på” sade Liss Lars. “Det är en nalle, som blifvit störd i sin vintersömn. Nu gäller det kraft och mod.”

Hvad han anade var fullkomligt sannt. När snömassorna lade sig, blefvo våra huggare varse en stor rytande björn, gående på bakbenen emot dem, med ett vidt uppspäradt gap. Mången skulle darrat vid denna syn, men våra huggare darrade inte. Gustaf hade under sin tjenstgöring i Sturens här deltagit i stridens vilda lekar och äfven i åtskilliga björnjagter, men då hade han alltid varit vederbörligen rustad. Nu hade han blott en yxa, och det var därför icke utan en viss bäfvan som han såg den ludne kämpen sålunda komma rusande. Liss Lars stod dock lugn, som en rotfast klippa, och just som den retade björnen skulle angripa sitt rof, gaf han honom med yxhammaren ett kraftigt slag i skallen, så att han genast damp till marken utan att gifva något annat ljud ifrån sig än några dofva dödsrosslingar.

“Det vill jag kalla ett karlaslag, min hederlige kamrat,” sade Gustaf och klappade segraren vänligt på axeln.

“Ja, nog var det svenskt alltid, hvilket jag tror att sjelfvaste Sven Svenske kan intyga,” genmälte Liss Lars, icke utan en liten satirisk anspelning på den nye kamratens namn.

“Du skall också veta,” fortsatte han, pekande på den döda björnen, att den här är den tionde besten, som jag sålunda gifvit näsknäppen.”

“Är det möjligt?”

“Säkert och bestämdt som det vankas sötgröt på julqvällen.”

“Det var några riktiga hjeltebragder,” sade Gustaf. “Men säg mig, kamrat! ha dina björnstrider alltid aflupit lika snabbt och lyckligt som nu?”

“Alltid, utom första gången,” svarade Liss Lars. Det var så, att jag slog litet miste och detta förargade nalle. Han tog mig utan krus i kragen och ett riktigt brottande uppstod. Vi tumlade om en lång stund, men slutligen blef jag den segrande, tack vare min goda tälgknif. Jag kom dock icke helskinnad undan, ty nalle var nog oförskämd att bita mig i venstra axeln, så att jag hade men deraf i långan tid. Sen den betan har jag alltid måttat rätt och det har lyckats.”

Liss Lars sade detta utan den ringaste anstrykning af egenkärlek, hvarför Gustaf icke kunde annat än både högakta och beundra honom. Emellertid kom snart körsvennen och hemtade både pumpstocken och den dödade björnen, hvarefter våra skogshuggare stälde kosan mot hemmet.

“Hurudan är husbonden på Rankhyttan?” frågade Gustaf, som ville höra sig litet för.

“En faselig dråpeliga karl både i ord och gerningar,” svarade Liss Lars. “Herr Anders har inte sin like på vida vägar. Svensk är han till lif och själ och hatar de danska fogdarne värre än synden, fast han i dessa svåra tider ingenting kan uträtta.”

“Ja, tiderna äro allt svåra,” sade Gustaf suckande.

“Hör på,” sade Liss Lars och såg Gustaf skarpt i synen, “du är bestämdt ingen riktig dal-karl, ty en sådan suckar inte, och inte talar du heller som en sådan. Tungomålet röjer dig. Du är säkert en besoldad spejare åt danskarne.”

“Kan du tro något dylikt, redlige kamrat?” sade Gustaf och såg sin åklagare så trofast i ögo-

nen att denne omöjligen kunde misstro honom. "Hvad suckandet beträffar, så har jag svåra sorger på mitt hjerta, och hvad tungomålet vidkommer, så har jag en lång tid varit i Stockholm och talar måhända därför lite blandning."

"Jag tror dig på orden," sade Liss Lars, "ty den, som har sådana ögon, som du, kan icke ljuga . . . Är det längesedan du var i Stockholm?"

"Nej, jag kommer så godt som raka vägen derifrån, ty i Falun har jag varit blott i några dagar emedan der var svårt om arbete."

"Nå, det var bra," sade Liss Lars. "Vi kunna nu få färska och sanna underrättelser från den stora staden. Der skall ha skett rysliga saker på senaste tiden."

"Ja, rysliga händelser hafva sig tilldragit," yttrade Gustaf och började en kort berättelse om blodbadet samt danskarnes framfart i alla rikets landsändar. Liss Lars hörde med rörelse och allvar den hemska historien, och då Gustaf slutat sade han:

"Gjord gerning står inte att ändra, men länge kommer inte det här eländet att räcka. Herr Anders säger att här fins en ädling, som heter Gustaf Eriksson Vasa, som skall rädda Sverige. Han skall för närvarande finnas här i Dalarne och en bra och farlig karl måtte det vara, ty kung Kristian har satt ett högt pris på hans hufvud. Danska spejare äro jemt ute på jagt efter honom."

"Då fånga de honom; ty han kan lätt bli förädd, anmärkte Gustaf.

"Har ingen fara," försäkrade Liss Lars. "Nog gifves här en och annan penninghungrig stackare,

ty ogräs växer öfverallt bland hvetet, men mindre här i Dalarne än annorstädes. Stiger Gustaf bara fram och låter Mora klockor ljuda, så skall han få hela menigheten med sig. Det har visat sig både i Engelbrekts och Sturars tid.”

Den redlige Dalmasens ord gjorde ett godt intryck på Gustafs hjerta, och i en ganska glad sinnesstämning kom han fram till Rankhyttan, der han inom några dagar blef helt oförmodadt invecklad i ett litet kärleksäfventyr, som var nära att kosta honom lifvet.

II.

Vid den tiden egdes och beboddes Rankhyttan af bergsmannen Anders Pehrsson, som var en mäktarik och ansedd herre. Gustaf och han voro bekanta från det båda varit studenter vid högskolan i Upsala, då de voro intima vänner. Han hade därför intet ondt att befara af den gamle vännen personligen, men han vågade likväl icke att genast gifva sig tillkänna, emedan några danska spejare samtidigt med honom anlände till stället och frågade bland andra äfven honom sjelf, om han icke hade sig bekant hvar Gustaf Eriksson var till finnandes.

Under sådana förhållanden fann vår unga hjelte det vara klokast att dölja sig i en tjenareshälsö

GUSTAF VASA.

tills något gynnande tillfälle kunde yppa sig. Han gick därför, efter betingad dagspenning, med Liss Lars på logen och tröskade samt deltog med honom i alla öfriga drängsysslor, som förekommo. De båda stallbröderna blefvo genast förtroliga vänner. Under arbetet språkades om förhållandet i Stockholm, der äfven Liss Lars hade varit, såsom läsaren kan finna af följande samtal som uppstod dem emellan redan den första dagen:

“Hur är det beskaffadt med Mutter på Dalstopa nu för tiden?” frågade Liss Lars.

“Känner ingen sådan,” svarade Gustaf.

“Kors i allan dar! känner du inte Mutter på Dalstopa?” utropade Liss Lars med stor förvåning.

“Nej, redliga kamrat,” sade Gustaf. “Jag kan ju omöjligen känna alla människor i den stora staden.”

“Hör på,” yttrade Liss Lars, under det han skarpt fixerade sin nye kamrat, “trodde jag inte fullt och fast på ditt ärliga ansigte, skulle jag vilja svära på, att du inte är någon riktig dalkarl, då du varit i Stockholm och inte känner Mutter på Dalstopa; ty hon är då känd af Gud och alla, som äro födda och burna i vårt kraftiga Dalom.”

“Då måtte det vara en märkvärdig människa,” anmärkte Gustaf, litet nyfiken att få veta hvem den ryktbara personligheten kunde vara.

“Ja, nog är hon märkvärdig alltid och det på mångahanda sätt,” försäkrade Liss Lars. “Du skall veta, att då jag för tre år sedan var i den stora staden både för första och sista gången, så var jag i hennes bröd ett helt år, hvarför jag har reda på henne till punkt och pricka. Saken är den, att

hon är född här i Dalom och vandrade vid unga år till Stockholm att söka arbete. Lyckan var henne gynsam. Inom några dagar fick hon tjänst hos en rik krämare, och som hon på den tiden var en finhylt och grann kulla, som förstod att ställa sig kärligt och behagligt, så blef husbond snart älskogskrank och gifte sig med henne. Hon blef nu en förnäm fru och lefde kräseligen i flera år, men bäst det var förlorade krämaren en hel skeppslast, som föll i fiendehänder. Det var en stöt, som han inte kunde stå emot. Han gjorde en väldig kullerbytta med all sin handel, och inom några månader var herrskapa fattiga som kyrkråttor. Mannen hängde sig i förtviflan, men frun tog olyckan som det höfves en kristen menniska. Hon lade af sig allt glittrande bjefs och grannlåt och klädde sig åter i den ärbara kulladräkten. Hon ackorderade sig derefter till en ölstuga i Gråmunkegränd. Den var vid hennes tillträde blott ett simpelt ställe, en så kallad "fäbås," der blott en hop dåliga persedlar förplägade sig, men si hon förstod saka; hon ryckte upp kommersen på ett par år, så att det är ett af de förnämligaste i hela den stora staden. Si hon var fin och punktlig och därför kom hon snart i ropet. De lättfärdige stadsherrarne fingo snart veta hvar den dejliga krämarfrun huserade som värdinna, och kantänka med detsamma var lyckan gjord. Hennes ölstuga blef besökt framför alla andra. Det var också den bästa man kan tänka sig. Si du skall veta, min kära Sven Svenske att der var det svenskt alltihop. I en stuga vankades det öl och mat af bästa kaliber för alla, som icke hade råd

att förtära något bättre, och i en annan hade hon så inrättat, att man fick öl, mjöd ock kirsedrank samt fogelstek och Gud vet allt. Det var just för det senare stället, som hon kom i så stort rykte och det som hon egentligen förtjenade pengar på. När rusa far in, far vetta ut hos alla människor, de må vara höga eller låga. Jag såg mången förnämlig herre der, som i rusiga ögonblick betedde sig mera kreaturligt, än den simplaste dagakarl. Men det var bra ändå, ty pengar kan allt förgylla. Sådant är bedröfligt, och mycket skulle vara att språka derom. Det der lemna vi till en annan gång; nu vill jag endast säga konklaven på alltsamman, som är och förblifver, att den forna kulan och krämarfrun är en svåra rik människa och allmänt känd i Stockholm under namnet Mutter på Dalstopa, ty så kallas hennes ställe."

"Tack, kamrat, för historien," sade Gustaf "Din Mutter måtte vara en bra människa."

"Öfver allt beröm," fortsatte Liss Lars. "Si hon var icke allenast bra för sig sjelf, utan äfven för andra. Alla höll hon ärligt och rättvist utaf, som vår herre sjelf, hvilken låter sin sol skina öfver både onda och goda. Mest höll hon likväl af sina landsmän, dalfolket. Dessa hade hos henne ett hem. Mutter på Dalstopa var en mor för hvarjom och enom af sina bekanta, som ville rätt och tillbörligt taga sig fram. Jag gick i staden öfver åtta dagar utan att få arbete, men så fick jag anvisning på Mutter och genast fick jag hjälp. Jag blef hennes husdräng och hade under den tiden ganska roliga dagar. Hon var mig i mors ställe och detsamma var hon för alla andra,

som härstammade från Dalom, och det är just därför som det förundrar mig, att du inte har hört henne omtalas.”

“Det kommer sig deraf,” genmälte Gustaf, “att jag genast gick arbete hos en krämare på Köpmangatan, der jag fick så mycket att göra, att jag var föga ute i staden. Jag vill likväl minnas, att jag hört din Mutter omtalas. Ligger inte hennes ölstuga midt emot Gråmunkebrödernas kloster?”

“Rätt sigtadt,” utropade Liss Lars. “Den ligger alldeles midt emot, och om den saken kan jag förtälja underliga ting.”

“Berätta då,” bad Gustaf, som började finna sig högst intresserad af den frispråkige dalmasens öppenhjertiga tal. Liss Lars var inte sen att hörsamma kallelsen. Han slog först ett par dundrande slag i logen, hvarefter han klådde sig bakom örat och sade:

“Jo, si det var så, att jag inte har något synnerligt förtroende till de der Gråmunkarne och deras gelikar i allmänhet. Jag kom nämligen under fund med, att fastän de vilja spela helgon, så äro de ingen bit bättre än andra syndiga menniskor. De fördömde allan verldslig fröjd, men sjelf tilläto de sig allehanda snedsprång. Från klostret till Dalstopo hade de gräft sig en löngång under gatan, hvarigenom de kunde obemärkta komma till ölstugan när som helst, och der hade de sitt eget rum. Här kommo de också ofta tillsammans och fördrefvo tiden med spel och dobbel samt andra lättfärdiga saker, som jag icke alls vill nämna. Sådant likar sig inte för ho det vara må och allra minst för heliga prester.”

“Deri har du fullkomligt rätt,” inföll Gustaf. “Det passar icke för någon att gäckas med religionens heliga sanningar, och minst för dem som äro satta till dess väktare.”

“Apropå religionen,” fortsatte Liss Lars, “så har jag mina funderingar i den saken. Jag tycker, att det inte är rätteliga handladt af våra skriftlärd, att de behålla bibelns sanningar för sig sjelfva. Vår Herre har ju sjelf satt ihop den boken, och då borde den också vara tillgänglig för alla människor. Nu kan ingen njuta deraf, som icke kan latin. Jag tycker därför att om presterna sjelfva förstå hvad de läsa och mässa, så vore de inte för goda att tyda det på ren svenska för menige man. Det kunde då ha någon nytta med sig, och jag är säker på, att det också har varit den gode Gudens mening. Det skulle också vara bra ljufveligt för själ och hjerta att kunna tala med Gud på sitt modersmål; ty jag är viss på, att han tycker mera om svenska än latin. Jag vet det af erfarenhet, emedan jag alltid blir bönhörd då jag beder eller sjunger på vårt härliga dalatungomål. Vore jag kung skulle jag ålägga alla prester att pråka och mässa detta språk, ty endast på detta sätt kan man få Guds ord att gå i folk.”

Gustaf blef förvånad att finna så mycket sundt förnuft hos en alldeles obildad person, och han gömde hans ord i sitt hjerta. Han erkände sedermera, att det var just denna dalmas, som först väckte hans tanke på den religionsförändring, som han sedan utförde. Så kan ofta ur den magraste jordmån uppspira ett grönskande träd, som gifver

svalka och hugsvalelse åt tusen sinom tusende, ty Herrans vägar äro underliga.

Samtalet slutade för denna gång, emedan en tredje person kom tillstädes, som genast ådrog sig den unge ädlingens hela uppmärksamhet. Det var en ung "kulla," den vackraste Gustaf sett, hvilket vill säga ganska mycket, ty Dalarne har i alla tider varit rikt på fagra tärnor. Lätt som en hind hoppade hon in på logen med en stor ölstånka i handen, den hon bjöd åt tröskemännen, under ett vänligt "goder afton" och ett gladt leende."

"Tack, kära Karit," sade Liss Lars och tog ölstånkan, ur hvilken han drack, hvarpå han öfverlemnade den åt Gustaf, som äfven tog sig en klunk.

"Det var snällt, att du tänkte på oss, kär vännen min!" sade Liss Lars med en af sina varmaste blickar.

"Måtte väl dät," svarade Karit och rustade sig till att gå, men i detsamma fäste hon sina strålande ögon närmare på den unge tröskemannen, som hon nu såg för första gången, och han måste ha gjort ett högst behagligt intryck på henne; ty hon gaf honom ett det vackraste leende till hälsning och godnatt.

"Det var en ovanligt vacker tärna," sade Gustaf.

"Och tillika en bra tärna, må du veta," inföll Liss Lars. "Hon är huspiga på stället och en krona till att styra och ställa inom hus och hem. Vi ha tjent tillsammans i flera år, och meningen är, att vi skola gifta oss till våren."

“Något som jag af hjertat lyckönskar till.”

“Tack för det! Lycka behöfves i alla tidens skiften, men mest i giftermål; ty kvinnfolka äro i allmänhet litet katiga af sig.”

“Det kan jag aldrig tro om din Karit. Hon såg så god och vänlig ut.”

“Hon är så på det hela taget, men har sina fel hon som andra. Hon är faseliga vexlande till humöret i kärleksaffärer. Tänk, att vi ha hållit af hvarandra i fem år, och under denna tid har hon tjugu gånger sagt, att vi skola giftas, men öfver hundra har hon kommit fram med den galenskapen, att vi inte äro passande för hvarandra — vi, som passa ihop som fot och strumpa. Det der säger herr Anders, att jag inte skall bry mig om, ty han påstår, att kvinnfolka i allmänhet äro litet kollriga af sig. Nånå, allt skall nog bli bra; när vi väl kommit på allvar tillhopa. Nu ber jag emellertid, att du inte kastar några kärliga blickar på henne, för då slår jag dig samman och sönder, liksom jag gjorde med djeknen i somras.”

“Var lugn för mig,” sade Gustaf, “men hur gjorde du med djeknen?”

“Jo, si det är så, att herr Anders är en mäktig lärde herre, som förstår latin lika bra som någon prest. Derför komma här hvarje sommar en hop prestagesäller, som vilja njuta af hans sällskap, och som han fodrar dessa bra, bli de älskogsvarma och oförskämda. En sådan var här i somras, som på mångahanda sätt lade ut sina krokare för Karit. Hon sade detta för mig och jag blef litet gramse, som du väl kan tänka. Nu hände sig så, att han en gång i min närvaro gaf henne ett famn-

tag och en kyss, och hvem kunde lida slikt otyg. Jag grep junkern i kragen och kastade honom i väggen, så att han knäckte alla reffbenen på sig och dog inom åtta dagar.”

“Det var en ryslig händelse!” utropade Gustaf. “Du är ju en mördare, som borde straffas med döden, och jag begriper inte, hur du kunnat undgå detta straff.”

“Men jag begriper det och så skall äfven du göra när du får reda på saken,” försäkrade Liss Lars.

“Tala då om hur allt detta aflupit,” bad Gustaf, som brann af nyfikenhet att få höra resultatet, emedan det kunde i många afseenden karakterisera tillståndet inom orten.

“Nå, efter som du så önskar,” sade Liss Lars “skall jag förtälja hela konkarongen. Det blef ett fasligt rumor, må du veta. Djeknens föräldrar, som äro köpstadsfolk neråt landet, kommo genast hit upp, då de fingo tidender om sonens död. De höllo säkert mycket af honom, ty de sörjde jemmerliga. Frua grät som en smält snödrifva, men herrn svor och dundrade som en spikhammare. Han skickade bud efter fogden och ville ha mig befordrad till stegel och hjul, och dit hade det måhända kommit, om inte herr Anders lagt sig emellan. Han är rättvis, ska du veta; han sade, att då djeknen burit sig ohöfviskt åt mot en ärbär kulla, så var det inte mer än billigt, att han fick sig en sinkadus. Vid detta utslag blef det och dermed var processen slut.”

“Ganska lyckligt för dig,” anmärkte Gustaf. “Jag skulle likväl tycka, att det måtte vara bra

svårt att ha ett sådant brott på sitt samvete. Känner du icke både ånger och förebråelser deröfver?"

"Kan inte säga. Jag handlade rätt, och då behöfver man inte ångra sina gerningar."

"Det kan inte vara rätt att slå ihjäl folk."

"Jag tycker så med; men då kejsare och kungar nyttja den konsten dagligen, måtte det inte vara så fasligt illa heller. Hvad djeknen anbelangar, så var det aldrig min mening att slå ihjäl honom. Jag kunde inte rå för, att han inte tålde ett riktigt handtag. Detta sade jag honom innan han dog och vi skildes åt som de bästa vänner. Som sådana skola vi också en gång råkas i himmelens glädje, och Gud skall se derpå med fröjd, ty *han* vet bäst, att jag inte gjorde det af ondt uppsåt. Han är dessutom en herre, som låter nåd gå för rätt, och därför har jag intet ondt att befara af honom, om jag inte framdeles gör mig saker till större brott."

Gustaf delade väl icke alldeles samma tankar i den saken som vår dalmas, men han lutade något ditåt, hvarför han icke motsade honom.

Några dagar gingo emellertid under lust och gamman mellan de båda stallbröderna. Liss Lars tyckte mycket om den nye kamraten, men snart kom det smolk i mjölken, som man säger. Karit kom oftare än vanligt till logen med sin ölstänka, och som hon tyckte särdeles väl om Gustaf, så språkade och glammade hon med honom långa stunder. Gustaf tyckte också, att det var bra roligt att byta ord med den friska och fagra kullen, hvars raska dialekt och glada skratt det i hans

bekymmersamma ställning var en vederqvickelse att höra.

Liss Lars såg detta med oblida ögon, och svartsjukans onda ande for in i hans själ. Lik nästan alla ovanligt stora och starka personer var han till sitt sinne from som en dufva och tålig som ett lam; men hade han en gång fått en plan i sitt hufvud, så koncentrerade han alla sina tankar kring denna, likasom jorden ständigt vänder sig kring sin axel. Nu hade han fått i sitt hufvud, att Gustaf och Karit älskade hvarandra, och ifrån den stunden tydde han den minsta småsak som vedermäle af kärlek. Berget var laddadt med en vulkan, som snart måste gifva sig luft, om det icke skulle förtäras af sin inre eld. Af denna orsak kan följande händelse både förklaras och ursäktas.

En afton kom Karit med ölståndkan och var som vanligt munter och glad. Vid alla föregående tillfällen hade hon alltid först lemnat ståndkan åt Liss Lars, men i afton gjorde hon raka motsatsen. Gustaf som var törstig och trött efter det stränga arbetet, lät sig väl smaka. Han tog sig en väldig klunk och återlemnade ståndkan till Karit med en lätt smekning på hennes fagra kind. Det var mer än en sådan älskare som Liss Lars kunde tåla. Han högg med sin grofva näfve Gustaf i kragen och lyfte honom högt i vädret för att slå honom i logbalken, då tröjan lyckligtvis gick sönder, så att Liss Lars endast fick ett stycke af denna i sin hand. Men med tröjan följde äfven en med guld stickad silkeskrage, och det var denna, som för tillfället räddade Gustaf, ty just som den retade kämpen skulle för andra gången gripa sitt rof,

föllo hans ögon på den guldstickade kragen och hans arm blef liksom förlamad. Med stum förvåning stod han en lång stund och betraktade det oväntade fyndet, hvarefter han öppnade sin breda mun och sade:

“Hör på, kamrat! Antingen är du en kyrktjuf eller också Gösta Ersson sjelf.”

“Du gissar inte så illa,” svarade Gustaf. “Jag är verkligen Gustaf Eriksson Vasa, som nu öfverlemnar mig i dina händer, hvarigenom du kan förtjena bra med penningar af danskarne.”

“Hör hit, Karit,” sade Liss Lars vänd till henne, som just stod på språng att aflägsna sig. “Nu vet du allt,” tillade han med eftertryck på orden, “och Gud nåde dig om du yttrar ett ord för de andra kvinfolka. Jag blir då den, som tar ett grabbatag med dej.”

Karit lofvade obrottslig tystnad och gick sina färde. Liss Lars såg ytterligare på Gustaf och sade:

“Jag tror dig på orden. Du är Gösta Ersson och ingen annan. Jag har nästan trott något sådant flera gånger, ty nog har du tröskat bra, men inte så bra, som en äkta dalkarl. Jag har också af alla dina later funnit, att du måtte vara något mer än vi andra arbetare. Allt det der har jag nu klart i skallmejan och är glad öfver din bekant-skap. Det skall lända dig till lycka och framgång.”

“Du vill således icke förråda mig!” utropade Gustaf.

“Hur kan du, ädle herre, komma fram med sådana dumheter. Väl var jag nyss lite gramse på dig och föga fattades i, att jag gjort med dig

som med djeknen, något, som du väl inte kan undra öfver. När jag skall ha mig en kvinna för hela lifvet, så kan du väl veta att jag vill ha henne oklappad. Jag blef därför en smula vred, då du hade dina satans fundament med henne. Nu vet jag att det var blott på litet rolighet, och därför förlåter jag dig gerna. Vi äro från detta ögonblick som ett, och det skall du både få höra och förtämma. Jag går nu att tala med herr Anders om saken.”

Liss Lars gick genast sin väg, och Gustaf var glad i sitt hjerta, att han råkat ut för en så redlig karl. Redlig var han också i grund och botten; ty hos Anders Pehrsson bedref han saken så, att denne blef högeligen förtjust öfver att få råka den gamle studentkamraten. Herr Anders var svensk till lif och själ och han skulle gerna velat hysa och bistå Gustaf i sitt stora förehafvande. Nu kunde han ingendera, till följe af de danska spionerna. Han rådde därför Gustaf till att genast begifva sig utaf litet längre upp åt Dalom. Gustaf insåg, att detta också var klokast, och Liss Lars skjutsade honom samma afton till Ornäs. De sista ord, som vår dalmas yttrade till Gustaf i afskedets stund, voro dessa:

“Hys bara friskt mod, och du skall rädda Sverige. När du låter Mora klockor ljuda skall jag vara en af de första, som lyder budskapet, och då träffas vi åter.”

Huru han höll detta sitt löfte, skola vi i det följande berätta.

III.

Efter många äfventyr och farligheter, dem vi alla af historien känna, lyckades det slutligen Gustaf att så lifva och elda dalamännen för fäderneslandets befrielse, att de läto Mora klockor ljuda. Det var en gammal välkänd signal från Engelbrekts och Sturarnes tider. Nu är fäderneslandet i fara, tänkte de, och med detsamma drogo de ut från hem och härd. Men härden lemnade de icke, förrän de vid densamma härdat sina pilar och svärd. Sålunda kommo de fullt rustade till härnadsfärd upp till Mora. Alla voro som vi nyss sagt, rustade enligt den tidens krigsbruk, utom en enda. Denne stod bland mängden som en ek bland småskog, emedan han var högre och manhaftigare än alla de andra. Litet hvar såg på jätten, icke allenast för storhetens skull, utan mest för det han intet vapen hade i sina händer. Han fäste således allmänhetens blickar på sig utan att veta det sjelf. Stort blef också jublet då Gustaf kom och vid mönstringen af gossarna yttrade till Liss Lars:

“Välkommen, kamrat! Jag ser, att du hvarken har det ena eller det andra mordvapnet, som behöfves i krig, men jag är öfvertygad om, att dina blotta knytnäfvar skola uträtta lika mycket som hundrade svärd. Den här, redlige dalamän! är en ibland de beredvilligaste af eder alla,” tillade Gustaf och pekade på Liss Lars.

“Och,” inföll denne, “den här Gösta Eriksson är en karlakai, som vi i dessa bistra tider kunna lita till. Jag har tröskat med honom några dar, så att jag vet hvad han duger till. Hjerta har han i barmen och vett i skallen. Mer behöfs inte för att göra, hvad som är allas skyldighet, det nämligen, att rädda fäderneslandet. Jag menar, go’ vänner, att nu ta vi honom till höfvidsman, och hin far i den, som sviker honom antingen i handling eller ordom.”

Dessa ord, uttalade med en stämman, som liknade strömfallets klangfulla språng utför en brant klippa, väckte allmänhetens bifall, och med det samma var Gustaf korad till deras höfding.

Nu hade vår hjelte vunnit ett af de största målen för sina önskningar, det nämligen, att han hade folket med sig. Han var därför viss om sin sak och sade hvad han sedermera tog till valspråk: “Med Gud och Sveriges allmoge” skall jag besegra hela verlden.

“Inte så brådt i backarne,” anmärkte Liss Lars. “Nog är det bra, att du har oss dalmän med dig, men si det behöfs allt lite till. Sverige är stort ska du veta, och skulle det bli rent väsen, så behöfs många armar. Jag tycker därför, kära Gösta, att du skulle dra åstad ned till Helsingarne och språka med dem, så att du äfven har dem på din sida; ty en mot tio är väl bra, men tio mot en är allt lite säkrare.”

“Den mannen talar klokt,” sade Peder Svensson i Wibberboda. “Du kan nu, Gösta Eriksson, lita på oss dalkarlar, res därför till några andra af

våra landamären och lifva folket der på samma sätt som här.”

“Det är också min mening,” sade Gustaf. “Jag vandrar i morgon ner åt Gefletrakten, för att språka med folket om vår heliga sak. Emellertid utnämner jag under tiden, som jag är borta, Liss Lars och Peder Svensson till befallningsmän öfver er, redlige dalemän. Lyden dem och allt skall gå bra.”

Denna Gustafs utnämning emottogs med skallande vapengny, emedan båda voro kända som utmärkt hederliga personer.

Vår hjelte gjorde en folklig bugning för allmänheten och aflägsnade sig. Han hade dock icke varit hemma i sitt högqvarter, som var en smedja, mer än en qvart, förrän han hade besök af Liss Lars, som yttrade:

“Nu har du och vi allt bra ställt om fäderneslandets bästa. Det der är allt en god sak, men si i den saken ingår också mycket annat, som ligger en om hjertat. Nu ska du veta, att hvad jag hufvudsakligen slogs för, så var det för Karit. Skam till sägandes, så är jag liksom litet rädd för, att, om du nu på din nya vandring kommer till Rankhyttan och träffar Karit, så får du allt lust till att klappa om henne. Den der lusten skall du låta bli, för si om jag får spörja sådant blir konklaven den, att jag gör med dig, som med djeknen.”

“Nu är du dum, Liss Lars,” sade Gustaf. “Jag har långt vigtigare saker att tänka på, än sådana kärleksaffärer med edra dalkullor. Dessutom tyc-

ker jag att du kan vara fullkomligt säker på din Karit. Det är ju en ovanligt präktig flicka.”

“Tack för de orden,” svarade Liss Lars. “Präktig är hon, men just därför är jag så rädd om henne. Och det säger jag nu för andra gången, att en sådan människa som Karit, som jag skall ha för hela lifstiden, en sådan vill jag ha oklapppad.”

“Var säker,” sade Gustaf — och dermed var samtalet slut för den gången.

Några dagar gingo, men viktiga dagar, ty det var första gången den nya hären mätte sig med fienderna. Följden blef en segerrik drabbning, som vi alla känna, och som en skald på den tiden besjöng sålunda:

“De dalkarlar skynda så fort i sitt lopp
Allt neder till Tuna hed;
Större nu var dalkarlarnes tropp,
Än Gösta kunde öfverse.

Der rasta de något, men fara sen fort
Med ifver och fullsintan hog,
Att komma ju förr till samma ort,
Der hopen af jutarna låg.

Dalkarlarna hinna till *Brunnabäck fram*,
Der fingo de jutar i syn,
Och flera dalpilar i luften der samm,
Än haglet nedfaller ur skyn.

Dalkarlarne började skjuta alltmer:
De skjuta alla som en man;
Tjockare röko dalpilar der ner,
Än sanden på sjöastrand.

Så körde de jutar i Brunnabäcks elf,
Att vattnet det porlade om;
De sörjde deröfver att Christiern sjelf
Han ej der tillika omkom.

Då togo de jutar alla till flykt
Och höllo slikt ömkeligt qväd':
"Hin må mera dricka det porsöl de bryggt,
I smidjan vid Dalkarla städ."

Det var tre dagar efter det namnkunniga slaget, som i dessa enkla verser är bättre tecknad, än någon historiskrifvare kunnat göra. Qvällen var klar och månljus, nordanvinden fläktade med sina svala vingar öfver skog och dal. En ung man stod vid Brunnabäcks elf, klädd i resdräkt. Det var Gustaf Vasa som återvände från sin vandrings i Helsingland, och som blott ryktesvis hade hört omtalas slaget vid Brunnabäcks elf. Han stod ensam blott några ögonblick, ty snart var han kringhvärfd af en del unga män, hvilka siratligt lyfte på hattarne för sin unge hjelte.

"Tack, redlige vänner," sade Gustaf, "för den bragd ni utfört under min frånvaro. Ni kunnen icke tro, med hvilken glädje jag emottagit denna underrättelse. Tack skolen I hafva allesamman! men största förtjensten härvidlag kan säkert tillräknas edra anförare Peder Svensson och Liss Lars. Ingen af dem synes dock här, men jag hoppas träffa dem i morgon."

"Vid dessa ord framträdde en ung dalmas och yttrade:

"Si, Peder Svensson, den kan du allt råka när som helst, ty jag träffade honom nyss nere på öl-

stugan, men si Liss Lars,' den får du allt söka efter."

"Hvad säger du?" sade Gustaf, "skulle han vara fallen i striden?"

"Si, inte vet jag," återtog dalmasen, "men si det säkra är, att jag följde honom hela dagen, och efter som han var stor och lång och bred, så kan du väl veta att han var en god skott-tafla. Och så blef det så, skall du veta, att när vi andra fingo tre pilar i bröstet, så fick han tjoget fullt; si på det sättet gick han hela dagen fram bland jutarne och mejade ner dem till höger och venster, men just som han fick den första pilen öfver tjoget, så damp han i marken."

"Han är då fallen!" utropade Gustaf.

"Ja, si nog föll han och nog ligger han der," svarade dalmasen.

"Hvar fins han?" utropade Gustaf med ovanlig ifver.

"Du kände honom således lika godt som jag?" yttrade dalmasen.

"Ja, jag kände honom bättre än ni alla och jag skall söka upp honom bland tusende; han må vara lefvande eller död."

Sina ord beledsagade Gustaf med handling. Han tog ett tjog af dalamännen med sig, försedda med lyktor och blossom, och gick ut att söka bland de döda på fältet. De vandrade från hög till hög, ty der fans högar af lik. Längre sökte de sålunda och slutligen funno de sin man. Nere vid sjelfva brädden af elfven låg Liss Lars på en hop fiendelik, trött och matt och till hälften förblödd,

“Gud ske lof att du lefver,” sade Gustaf och fattade hans hand, den han tryckte med ovanlig värme.

“Ja, nog lefver jag alltid,” stammade Liss Lars, “men med lite lif. Du ska veta, att jag legat så här i tre dagar och tre nätter, utan att ha fått en beta gröt, och utan den kan ingen kristen menniska lefva. Det värsta är likväl, att jag har mina funderingar på Karit. Hade jag henne här, så finge jag gröt, och finge jag gröt, så finge jag lif, och finge jag lif, så finge jag kärlek, och utan kärlek är det skräp med hela lifvet.”

Gustaf kunde inte afhålla sig från ett sorgligt leende. Han reste den fallne kämpen upp och med tillhjälp af sina vänner transporterade han honom in i färjestugan, der han blef väl vårdad, så väl vårdad att han fick Karit till sig inom ett par dagar. Med detsamma fick han också gröt och kärlek och blef vid lif en lång tid, som läsaren i det följande skall få höra.

IV.

Tjugu år efter de händelser, vi i det föregående tecknat, råkades åter våra båda hjeltar på slottet Tre Kronor i Stockholm, då följande samtal dem emellan uppstod:

“Ser jag rätt,” yttrade Gustaf, “så är det verkligen min gamle trösk- och stridskamrat, Liss Lars Olsson från Rankhyttan.”

“Jo, så är det,” genmälte den tilltalade, “och det var roligt att kung Gösta kände igen mig.” Han bekräftade sina ord med ett kraftigt handslag, hvarefter han fortfor: “Med Gud och äran kan jag helsa dig från Dalom, der du lefver i evin-

nerlig åminnelse, emedan vi nu ha frid och rolighet i hela bygden.”

“En sådan tidning gläder mig på det högsta,” svarade Gustaf, “ty jag har alltid hållit mest af dalfolket bland alla Sveriges innebyggare.”

“Något, som du också har skäl till,” sade Liss Lars, “ty nog var det allt vi, som till en början

halp dig åstad. Du har dock sedermera farit bra hårdt med oss. Det der uppträdet på Tuna hed var i mitt tycke nästan en grymhet, för si du lät ju der aflifva åtskilliga af dina gamla vänner, som bara af missförstånd gjort sig litet upproriska. Jag vill dock icke klandra dig, ty det var kanske nödvändigt. Jag kan begripa, att när man skall regera ett helt land, behöfves det nog allvarliga nappatag emellanåt."

"Ja, så är det," anmärkte Gustaf. "Det var verkligen nödvändigt att hålla en liten räfst med det hederliga dalfolket, emedan det annars vuxit mig och fäderneslandet öfver hufvudet genom några upproriska intrigmakare, hvilka voro på väg att vilseleda den stora allmänheten."

"Så har jag också fattat saken," inföll Liss Lars, "och samma mening är nu den allmänt rådande hos oss. Du är därför prisad och ärad i den minsta koja och ditt lof skallar från dalarnes djup till fjellens höjder. Min Karit och jag och alla barnen bedja dagligen till Gud för ditt regimente, och det är icke utan stolthet jag tänker på den tid, då vi tröskade tillsammans. Svåra dagar var det för svenska folket den tiden, men du redde saken ganska bra, och nog har du gjort fäderneslandet lyckligt i många hänseenden. Men det bästa du uträttat var likväl, när du lät oss få den heliga boken Bibeln på vårt eget språk. Jag och andra fattiga, syndiga menniskor kunna nu tala med vår Herre och Skapare, som barn tala till en älskad far. Jag och Karit ha haft mycken tröst

och uppbyggelse af den boken, som är obegripligt väl ihopasatt. Det hela är så bra, att om du aldrig uträttat något mera, skulle du ändå lefva i tacksam åminnelse.”

“I detta som i allt annat är det allena Gudi som vi hafva att gifva äran, makten och härligheten,” afbröt Gustaf. “Det var emellertid roligt, att du så rätt och redigt uppfattat saken, helst som det egentligen var du, som väckte mina första tankar på utförandet af denna viktiga handling.”

“Något sådant kan jag icke påminna mig,” invände Liss Lars, “men det minnes jag fullt väl, att jag omtalade Gråmunkebrödernas lif hos Mutter på Dalstopa. Det kan måhända ha väckt dina funderingar på ett och annat. Må likväl vara härmed hur som helst: saken och summan är den, att det var bra gjordt, och underliga äro Guds vägar, ty när vi rätt tänka efter har det gått besynnerliga till med oss begge. Du är nu en bra konung i Sverige och jag en lycklig bonde i Dalom, ty gröt och kärlek och barn har jag i öfverflöd.”

Vid dessa ord kunde Gustaf icke tillbakahålla ett leende. Han påminde sig med detsamma slaget vid Brunnebäcks elf och det samtal, som der egde rum i afskedets stund mellan honom och den nästan döende kämpen. Han yttrade därför:

“Nu påminner jag mig, att du var svårt medtagen då vi sist sammanträffade. Du led allt mycket af de svåra pilstyng, som du erhöll i sla-

get, och det förundrar mig verkligen, att du åter blifvit så frisk och stark, som du synes vara.”

“Ja, nog förundrar det äfven mig sjelf, men si kärleken helar och läker alla sår. Hade du inte varit, så hade jag inte fått Karit till mig, och hade jag inte fått henne till mig, så hade jag säkerligen dött som en krossad björn. Nu är det så, att jag kommit hit för att tacka dig för den vänskapstjensten och för att se hur du här har det bestäldt. Du har ju det öfverdådligt bra och så bör väl en kung också ha det. Du lär allt haft många bekymmer likafullt och jag tror nästan, att jag både varit och är lyckligare än du.”

“Det tror äfven jag,” anmärkte Gustaf. “Jag har verkligen haft stora bekymmer och svårigheter att besegra, men med Guds hjälp och en redlig vilja har allt gått lyckosamt och väl. Det är också min största glädje, att jag lyckats rädda fäderneslandet från in- och utländskt förtryck, och det skall bli mitt bemödande så länge jag lefver, att i ord och handling verka för Sveriges lycka och välgång.”

“Något som hvarken jag eller någon annan betviflar,” försäkrade Liss Lars.

I denna anda och mening fortsattes samtalet en lång stund i både allvarliga och skämtsamma ordalag. Liss Lars blef inviterad till middag vid konungens bord, vid hvilket tillfälle han hade den äran att sitta vid drottningens sida. Under måltiden språkade han mycket med “kungamora” och berättade bland annat att han hade en kärlig hustru, sex pojkar, fyra flickor samt tio kor, och grisar och får utan all ända. Och allt detta hade

han hufvudsakligen sin Karit att tacka för. På tal om henne anmärkte han, att kung Gösta, då han tröskade hos Anders Pehrsson i Rankhyttan, också haft ett godt öga till henne. Gustaf och de öfriga bordsgästerna logo åt den frispråkige ³dalmasen. Kungen berättade sjelf om det lilla äfventyr han haft med den vackra dalkullan och huru nära han ådragit sig sin kamrats ovänskap.

Alla voro förtjusta i den ståtliga och hederlige dannemannen. Många dalkarlar hade förut besökt hofvet, men ingen hade väckt så stor uppmärksamhet eller spridt så mycket trefnad i laget som Liss Lars. Under åtta dagar var han en ständig gäst vid hofvet och var isynnerhet en stor gunstling hos de unga hertigarne, Erik och Johan, med hvilka han lekte och skämtade. Mest roade dem likväl att höra hans berättelser om deras store faders vistande i Dalom, och alla de faror han der genomgått samt de bragder han utfört. I afskedets stund blef han rikeligen begåfvad af hela det kungliga huset och medförde många hjertliga helsningar från kung Gustaf till sin kära Karit.

Sålunda återvände han lycklig och glad till hemmet, och från den stunden såg han kung Gösta blott en enda gång, då han nämligen som riksdagsman blef sänd af sina kommittenter till hufvudstaden.

Århundraden hafva sedan dess försvunnit. Vasaätten finnes icke mera på Sveriges konungatron och blott några få af dess medlemmar lefva ännu, men i Dalarne lefver en stor befolkning, som räknar Liss Lars som sin stamfader. Alla

äro kända som hederliga människor och flera af dem ha sedermera räknats bland ombuden vid våra riksdagar ända till senaste tid.

Må deras ätt ej i Sverige ta slut och må Gud städse hålla sin hand öfver Svea land samt öfver alla

De män som bygga och bo
Vid elfvom, på berg och i dälom.

Karl XV och dalkullan.

Våren 1847 vistades dåvarande kronprinsen Karl på lustslottet Haga. Hit hade han flyttat från stadens buller och den qväfvande hofluften, för att få vara i lugn och njuta of naturens friskhet samt sysselsätta sig med hvad han sjelf helst önskade. Här trufdes han, vid denna tidpunkt, lika väl som han sedermera gjorde på sitt kära Ulriksdal. Likt alla rikt begåfvade menniskor var han en stor beundrare af naturens skönheter. Tidigt och sent vandrade han ensam omkring i den gudomliga Hagaparken och dess undersköna omnejd. Vid dessa tillfällen bar han alltid en liten portfölj under armen, och ofta slog han sig ned på någon mossbelupen sten och nedskref en sång som han under promenaden diktat eller också gjorde han ett utkast till någon landskapsstudie från de vackra omgifningarne; ty den tjugueettårige fursten var en ganska skicklig både poet och målare.

I denna senare egenskap satt han tidigt en vacker junimorgon på en skogbeväxt kulle vid Brunnsvikens strand, för att afteckna det midt emot liggande landskapet. I dag ville det likväl

icke gå att föra ritstiftet — morgonen var så hänförande skön och liflig, att konstnären ej kunde teckna. Han slog igen portföljen och satt nu och njöt med alla sinnen af den fägring och fröjd som rådde rundt omkring. Det var också något att se och höra. Klar och skimrande rann solen upp i österled och strödde sitt guld på vikens klara vatten, der tjogtals seglare ilade fram, likt ett tåg af flygande fiskmåsar. Längst i norr skimrade Lidingön med sina nylöfvade träd och täcka villor — på det korta afståndet liknande en paradisk lustgård, full af frid och lycksalighet. I hvarje buske rådde lif och rörelse. Blommorna doftade, skogen ångade och fåglarne sjöngo en tusenstämmig morgonkonsert i naturens stora tempelsal.

Allt detta gjorde ett djupt intryck på den svärmiske ynglingens själ. Han satt länge försänkt i stumt åskådande och ljufva drömmier, men plötsligen vaknade han upp och såg sig omkring med spejande blickar; ty han tyckte sig bland den qvittrande fåglalåten äfven höra en späd menniskostämman. Det dröjde ej heller länge förrän han, på den krokiga gångstigen blef varse en liten dalkulla, som med lätta steg sväfvade fram mellan buskarne, under det hon med klar stämman trallade och sjöng en munter polska. Det var en högst romantisk syn. Den lilla kulan, med sitt blommiga hufvudkläde, sitt röda lifstycke, sina snöhvita linneärmar och korta kjol, liknade på afstånd fullkomligt en dansande elfva, sådan som sagan beskriver dessa hulda väsen. Hade det varit på natten, skulle måhända prinsen

ha tagit henne för en dylik bevingad varelse, men nu var det ljusan dag och han såg tydligt hvad hon var; och han glädde sig nu öfver att en stund få språka med den glada flickungen.

“Hör hit, lilla kulla!” ropade han, då sångerskan på sin vandring nalkades det ställe der prinsen satt.

Vid ljudet af det oförmodade utropet tystnade vår sångerska och spratt till, som en skrämd fågel. Men hon bemannade sig snart och gick med fasta steg fram till fursten, för hvilken hon gjorde tre djupa nigningar utan att hvarken rodna eller blekna.

Hade Karl förut blifvit öfverraskad af hennes sång, så blef han det nu i ännu högre grad af hennes utseende; ty detta var ett af de täckaste barna-ansigten man kunde se. Hon hade guld-gult hår, som hängde i rika klasar kring hennes fylliga rosenkinder, hvilka speglade sig i tvenne stora klarblå ögon, som lyste af glädje och förstånd.

Prins Karl klappade den lilla flickan vänligt på kinden och uppmanade henne att afgifva sin lefnadsbeskrifning.

Denna var i korthét följande:

Hon var hemma i Dalarne vid den stora sjön Siljan, der hennes mor, som var enka, hade en liten stuga, dold i en stor skogsbacke. För närvarande var dock modern, jemte några andra dal-kullor, på trädgårdsarbete hos en rik landtpation i närheten af Ulriksdal. Den lilla kullen, som hette Greta, vandrade hvarje dag till staden för att sälja de hårarbeten som hon och hennes mor förfärdigat under vintern.

“Hur gammal är du, mitt barn?” frågade prinsen.

“Jag blir tio år när de skära kornet.”

“När skära de då kornet?”

“När det blir moget, kan du väl begripa.”

“Jag tror du är en liten spetsig kulla?” fortsatte prinsen. “Du har väl mycket roligt i Stockholm?”

“Nej vars, jag tycker inte om Stockholm. Der ä' visst en fasliga hop med stora och granna hus, och många underliga saker att bekika, men der ä' också ett hiskeligt gny och lefverne. Tacka

vill jag då i Dalom — der är så tyst och roligt att du kan aldrig trö det.”

“Här är också tyst och roligt på landet, eller hur?”

“Ja, visst, men här ä’ inte så grannt som i Dalom.”

“Hvad säger du!” genmälde prinsen, “har ni väl i Dalom något vackrare landskap än det du här ser?”

“Ja vars,” försäkrade Greta. “Här ä’ smågrannt, men i Dalom ä’ storgrannt. Här ä’ bergen och träden bara smäsaker mot i Dalom. Der uppe ha vi höga berg som sträcka sig många mil, och träden ä’ så långa, att de räcka upp i himmelens sky och ändå stå de i klara sommarqvällen rakt på hufvude’ i Siljan. Det har jag sjelf sett flera gånger.”

“Bra, lilla Greta,” sade prinsen, “Jag tycker om dig för det du prisar ditt Dalom. — Så bör man alltid älska sin fosterbygd. Låt mig nu se på dina ringar.”

“Åh, det lönar sig inte,” svarade Greta, “jag har bara tagelringar och prinsar köpa endast guld-ringar.”

“Jag tror du känner mig!” utropade prinsen, som hitintills trott sig vara obekant.

“Måtte väl det,” genmälte Greta med ett skälnskt leende, “alla menniskor känna prinsen och alla qvinfolk ä’ galna i honom. De säga att du ä’ den grannaste och ståtligaste karl i hela Sveriget, men det säger inte jag, för si jag tycker mera om Matts.”

“Hvem är Matts?”

“Kors i allan dar, så dum! De’ ä’ ju fästmannen min.”

“Något som icke var godt för mig att veta,” yttrade prinsen småleende.

“Jo, så ä’ de’,” fortfor Greta, “för hans mor och min mor ha sagt att vi passa ihop och att vi ska giftas när vi bli stora.”

“Och blifva lyckliga,” inföll prinsen.

“Ja vars,” försäkrade Greta och sjöng med hög röst:

— “Vi ska ha så roligt må ni tro —
I en liten stuga ska vi bo —
Earnen ska vi lära
Gud och konung ära —
För hej och hi och ho!”

Under sången stampade hon takten med sina små fötter och hennes vackra ansigte sken som den klara aftonstjernan. Prinsen kunde icke låta bli att småle och fröjdas åt den glada och hoppfulla flickungen. Han sade halft skämtande:

“Ska ni ha barn med?”

“Ja vars! Visst ska vi ha barn när vi bli gifta.”

“Åh, det är inte så säkert,” invände prinsen, “alla gifta ha inte barn.”

“Kors i alla dar så dumt! Hvad i Herrens namn ska de då med att giftas!” utropade Greta med förvåning och slog tillsammans sina små händer.

Prinsen log åt den barnsligt naiva frågan och klappade vänligt flickan på hufvudet under det han yttrade:

“Du är mig en rolig kulla lilla Greta. Kom nu med till slottet skall du få något.”

Med dessa ord lemnade han sin plats, och Greta följde med, glad som en dansande lamunge.

Framkomne till Haga tog prinsen lilla Greta med sig in i slottet och visade henne, i egen hög person, alla de furstliga rummen och dess många märkvärdigheter.

Hvad intryck all denna prakt skulle göra på ett okonstladt naturbarn kan man lättare föreställa sig än beskrifva. Hon blef dock icke förbländad af den kungliga glansen, utan gjorde i stället så kloka frågor och anmärkningar vid flera tillfällen, att den gode prinsen blef högeligen förvånad. Mer än en gång klappade han henne på hufvudet och sade:

“Du är en ovanligt förståndig flicka, lilla Greta! Jag skulle vilja ge dig en god uppfostran, så att du kunde bli något annat än en simpel dalkulla all din tid, men som jag hört att du beslutat gifta dig med din Matts, så vill jag inte störa eder lycka.”

“Tack för det,” svarade Greta, “jag vill aldrig bli något annat än en simpel dalkulla.”

När prinsen slutat rondan med sin lilla följeslagerska och de kommo i det sista rummet, tog han henne i handen och yttrade:

“Jag hoppas du nu är belåten med ditt besök, lilla Greta, ty så mycket vackert, som du nu fått skåda, har du väl aldrig sett på en gång.”

“Nog ä’ här orimmeligt grannt, men grannare har jag likväl sett,” svarade Greta.

“I Dalom kan jag tro,” inföll prinsen.

KARL XV.

“Ja, just i Dalom,” återtog Greta. “Det var nu så att mor och jag var sista julottan i Mora kyrka, och der må du tro att det var en härlighet utan like. De stora tornklockorna klingade i morgonstunden så att det hördes många mil, och rundt kring kyrkan sprakade stockeldar på den hvita snön, så att det var klart och skinande som ljusan dag. När vi se’n kommo in i kyrkan, så brann det så många tusende ljus, och orgeln spela’ och hela folkskaran sjöng så att det riktigt dånade. Sedan ’präkade’ en ung prest om Jesu lidande, så bra och rörande, att vi gräto af glädje allesamman. Men det mest besynnerliga var, att under hela tiden såg den korsfäste frälsarens bild jemt på mig, och ett par gånger märkte jag tydligen att bilden hade lif, ty han nickade åt hela församlingen och hans ögon brunno som eldslågor. Man säger att det bara var en synvilla, men jag vet nog att det var riktigt, och aldrig glömmar jag den julottan i Mora kyrka, ty det var det grannaste och ljufligaste som någon människa kan få se.”

“Du har rätt, lilla Greta. Mora kyrka är vid dylika tillfällen skönare och härligare än alla slott i verlden.”

Sedan prinsen med rörelse uttalat denna sin mening, tog han Greta med sig in uti sitt arbetsrum och köpte alla hennes tagelringar för en blank specieriksdaler, hvilket var fyra gånger mera än hon begärde. Han tog derefter ett kort med sitt porträtt och skref på dess baksida: “*Till dalkullan, lilla Greta, af prins Karl*”, hvilket kort han derefter lemnade henne och sade:

“När du skall gifta dig, så kom hit till Stockholm med din Matts och visa mig detta kort, ty jag vill bestå ditt bröllop och tråda med dig bruddansen, som ska bli en hurtig dalpolska.”

Greta gömde kortet i sin barm, neg många gånger och kysste prinsens hand, hvarpå hon begaf sig till modern, som gret af förtjusning i många dagar öfver den stora äran som vederfarits hennes lilla Greta.

Sjutton år ha förflutit sedan den lilla dalkullan besökte Haga, och under hela denna långa tid hade hon icke vidare låtit höra utaf sig. Under sådana omständigheter hade Karl XV förlängesedan glömt både henne och sammanträffandet i skogen, då han helt oförmodadt råkade henne på nytt i sin väg.

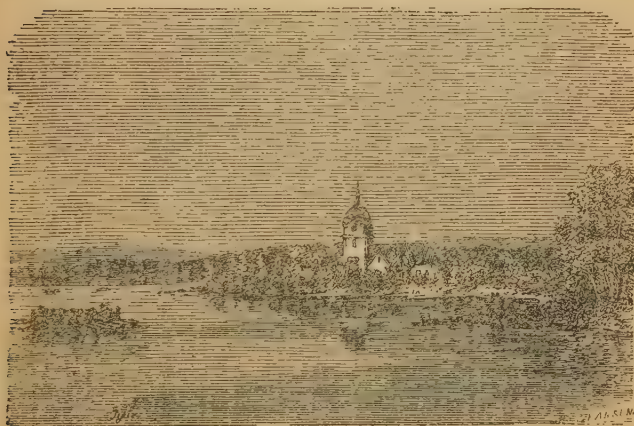
Det var sommaren 1864. Kung Karl gjorde detta år en resa i Dalarne och gästade bland andra brukspatron N. på Björknäs, der han hvilade öfver natten. Karl var nu i blomman af sin ålder, och hade, liksom i ungdomen, ett öppet sinne för naturens skönheter. Tidigt en morgonstund vandrade han därför i skogen vid Siljans strand, för att se och njuta af den stöartade natur, som här tedde sig för hans blickar. Bäst han sålunda framskred med raska steg på den slingrande skogsstigen, mötte han plötsligen en liten dalkulla, som var lilla Greta upp i dagen. Genast påminde han sig besöket på Haga och de omständigheter som dermed voro förenade. Det

föreföll honom likväl till en början besynnerligt att den lilla icke hade åldrats, men snart anade han hur rätta förhållandet var.

“Du heter bestämdt Greta!” sade han till den lilla kulan.

“Nej, jag heter Karolina,” svarade flickan nigande.

“Då heter din mor Greta och din far Matts,” fortfor konungen.

“Alldeles riktigt; men hur i allan dar kan du veta det,” yttrade den lilla med förvåning.

“Bor du här i grannskapet, så kan du visa mig vägen hem,” fortfor konungen.

Flickan lydde genast uppmaningen och snart stod konung Karl vid ett torp, som hade en ovanligt vacker belägenhet. Midt i en stor åkerlycka låg en rödfärgad stuga, med hvitmålade fönsterluckor, omgifven af färgrika blommor och

smärre böljande sädesåkrar, hvarifrån man hade en vidsträckt utsigt öfver Siljans klara vatten. Som ram kring den täcka taflan stod den ångande barrskogen, hög och allvarlig som Dalarnes kärnfriska befolkning.

Inom hus var det gladt och hemtrefligt. Stugan var rymlig och pyntad som en pingstbrud. Friskt björklöf doftade från golfvet, och här och der voro de betsade möblerna sirade med hvita häggblommor. Mest i ögonen fallande var dock "mor" sjelf, der hon satt vid bordsändan och matade en liten rödkindad gosse. Lilla Greta, ty det var hon, hade på de sjutton åren utvecklat sig till en stor och fager kvinna, hvars like man icke träffar på många ställen. Konungen, som genast igenkände henne på de stora sjäfulla ögonen, gjorde vid sitt inträde i stugan en vänlig helsning.

Vid ljudet af hans manliga stämma släppte mor Greta ner sin lilla gosse på golfvet och slog ihop händerna med ett fröjderop, ty äfven hon kände ögonblickligen igen konungen.

"Min Gud och skapare!" utropade hon, "jag tror, att det är sjelfvaste kung Karl!"

"Ja, ditåt lutar det," svarade konungen och satte sig ned på den hvitskurade bänken.

"Men hur i allan dar har du kommit till Dalom och hittat hit till vår lilla stuga?" utropade hon på nytt och slog ihop händerna af förvåning.

"När du enligt aftal icke ville komma till *mig* så måste jag naturligtvis komma till *dig*," genmälte konungen, hvarefter han i korthet berätt-

tade, huruledes han träffat den lilla kulan i skogen och råkat hit.

“Ah, jaha! Karolina ska vara mycket lik mig, men att du efter så långan tid kunde minnas hur jag såg ut som barn är mig alldeles obegripeligt,” försäkrade Greta.

“Jag är minnesgod,” svarade konungen; “jag lofvade att bekosta ditt bröllop, men du kom aldrig med din Matts. Säg mig orsaken, ty jag förmodar att något var i vägen.”

“Ja, det var mycket som hindrade oss att komma, hvilket jag nu skall förtälja, om du på förhand vill lofva mig att inte bli ond.”

“Tala utan fruktan!” uppmanade konung Karl, och Greta började sålunda:

“Du kan inte tro hvilken fröjd jag kände öfver det porträtt jag fick på Haga. Matts blef lika glad som jag; han satte bilden i glas och ram, ty han är konstfärdig, och sedan hängde vi upp dig öfver min säng till everldelig åminnelse. Nu är det så, att på våren och sommaren är här en faselig hop med vägfarande herrar, som komma hit för att bekika trakten. Många komma in till oss, och alla som fingo se att du sjelf skrifvit ditt namn på bildens baksida, ville nödvändigt köpa dig. De bjödo stora penningar, men Matts och jag satte stopp för det, ity att du skulle bestå bröllop. Så gingo flera år och du hängde kvar, men plötsligt blef det nöd och elände här i Dalom. Ett år skämde regnet bort grödan, ett annat torkan och det tredje frosten. Vi ledo verklig nöd. Hälften bark och agnar måste vi blanda i brödet. Länsmannen kom och tog vår

enda ko och vårt reelaste bohag för kronoskatten. Våren kom och vi hade intet att äta och intet att så, hvarför vi ej heller kunde hoppas någon gröda för året. Det var hårda tider, men Matts fann på råd, annars hade vi varit förlorade. Han tog med mitt ja-ord din bild från väggen och sålde den till en rik engelsman för etthundra riksdaler. De penningarne hade välsignelse med sig. Vi fingo både mat och utsäde. Ett par år derefter, när jag blef sexton år, så gifte vi oss. Men som vi inte hade något kort att visa, kunde vi inte vända oss till dig med bröllopet."

"Det kunde ni ha gjort likafullt," inföll konungen; "jag skulle nog ha hulpit er med både det ena och andra, stackars folk!"

"Åh, du har nog hjälpt oss!" bedyrade Greta. "Din gåfva var grundplåten till vår lycka. Matts och jag hade inte annars kunnat komma tillsammans, ty fastän vi voro trolofvade sedan barndomen och Matts under hela tiden varit mor behjelpig med att sköta torpet, så ville inte han att vi skulle giftas förr än vi hade något säkert att lefva utaf. Och med de hundra riksdalerna fingo vi att börja med. Gud har sedan välsignat vårt arbete och vi äro nu de lyckligaste menniskor i verlden. Jag hoppas därför att du icke är ond för det vi sålde din bild."

"Nej, kära mor Greta," sade konungen, "jag gläder mig innerligen öfver att jag kunnat bereda er så mycken lycka med min ringa gåfva, ty en konungs största fröjd är att se sina undersåtar nöjda och lyckliga."

“Gud signe dig för det!” utropade Greta hvarefter hon berättade åtskilligt om sin husliga sällhet. Hon bedyrade att Matts var en man utan like, att den äldsta flickan “hetade” Karolina, till minne af deras välgörare kung Karl den femtonde, och att hennes tre barn voro de snällaste ungar i världen.

Bäst hon så satt och orerade, trädde Matts in i stugan. Det var en stor och axelbred karl, med öppen blick och bottenärliga anletsdrag. När han fick veta att det var kungen i egen hög person som han hade framför sig, helsade han honom med ett kraftigt handslag och yttrade:

“Du är en folkelig och bra kung, du, och tack ska du ha för det! Gud signe ditt regemente nu och i långan tid!”

“Tack för de orden, redlige danneman,” genmälde konungen; “jag vet att de komma från ett trofast hjerta, och därför gläder det mig så mycket mer. Jag är glad äfven att se huru bra du har det här, och hvilken präktig hustru sen.”

“Ja, nog är hon bra alltid,” sade Matts; “men jag har hört att äfven du skulle ha en bra hustru; ty vårans riksdagsman säger att landets moder skall vara ett praktstycke till kvinna.”

“Hon är en engel i godhet och tålmod,” försäkrade kung Karl, “jag skulle icke ens vilja byta med dig.”

“Inte jag heller,” bifogade Matts, “för si lika barn leka allra bäst.”

Konungen språkade ännu en stund med det lyckliga torparfolket, hvarefter han till afsked yttrade:

”Jag skulle vilja gifva er något till minne af mitt besök härstädes, men penningar behöfven I ej och något annat har jag ej för tillfället att gifva! Vill emellertid du, mor Greta, komma till bruket i eftermiddag, så skall du få ett nytt porträtt, ty ännu en gång kan det, hvilket Gud förbjude, bli svåra tider i Dalarne och min gifva kan måhända bli till nytta.”

Greta infann sig på det bestämda stället och fick konungens bild, hvilken ännu pryder de lyckliga makarnes fridsälla hem.

Åter hade åtta år försvunnit af tidens ström, sedan kung Karls besök i torparstugan. Under denna tid har det goda folket ofta med glädje talat om den vänsälle monarken och hans enkla, flärdfria uppträdande i deras ringa boning. Under sista tiden blef dock glädjevinet blandadt med litet galla, ty de hade fått höra att konungens helsa var bruten. Dagligen bådo de därför till Gud om hans tillfrisknande och hoppades det bästa, då de plötsligen en kulen oktoberkväll 1872 fingo underrättelse om hans död.

Det var en Jobspost, som pressade tårar ur allas ögon. Alla familjens medlemmar klädde sig i helgdagskläder, slogo sig ner kring bordet och sjöngo psalmen 492. Efter sången, som afsjöngs med djup rörelse, gjorde ”far” en varm aftonbön, som slutade med dessa ord, hvari alla med hög röst instämde: *”Gud fröjde den gode och älskade konungens själ!”*

Många minnesfester ha inom våra landamären blifvit firade öfver den aflidne konungen och mången varm bön uppsändts för honom, men ingen kunde stiga högre och innerligare till Allfaders tron än denna, ty den kom från fromma och oskrymtande hjertan.

Gustaf III och Smälänningen.

I.

En kulen höstafton 1810 sutto fyra studenter i "skrubben n:o 4" på källaren Tre Remmare vid Regeringsgatan i Stockholm och smuttade ur sina fyllda ölmuggar.

Det var några lefnadsfriska ynglingar, som nyligen tagit sin studentexamen i Upsala och som nu för första gången besökte Stockholm för att betrakta vår vackra hufvudstad och dess märkvärdigheter. Af denna orsak hade de för aftonen infunnit sig här, ty de ansågo denna lokal för en af de märkvärdigaste i staden, emedan Bellman inom densamma diktat och sjungit flera af sina snillrika sånger. I stycket "Mowitz skulle bli student" hade han särskildt besjungit skrubben n:o 4, och det var hufvudsakligen för den skull som de här slagit sig ned att språka om Gustaf den tredjes vittra tidehvarf i allmänhet och den store skalden Bellman i synnerhet. Lifligt och gladt var också deras samtal. Alla hade en hop

pikanta anekdoter att berätta om "snillekungen" och "skaldekungen" och tiden förflöt med lust och gamman. Småningom togo de muntrande historierna slut och vårt sällskap började att blifva något dufvet, då den yngsta i laget, som var en liten godmodig och rödblommig yngling, tog på nytt till ordet och yttrade:

"Vi ha nu så länge talat om Bellman och Gustaf den tredje att jag för omvexlingens skull skall berätta en liten historia om den sistnämde och en smålänning."

"Kör i vind!" ropade kamraterna i korus och vår berättare började sålunda:

"Vernamo-Petter, som han allmänt kallades, var en liflig och rask yngling och en af de flitigaste drängar som fanns inom köpingen. Han trallade och sjöng både morgon och qväll och åt sin hafrebröds-kaka utan att klaga hvarken på Gud eller menniskor. Detta gjorde att han var synnerligen omtyckt af husbönderna och ännu mera af de hurtiga smålandsjäsenterna. Det fanns ingen flicka i hela trakten som icke kastade kärvännliga blickar på den fagre och fryntlige ungersvennen. Han dansade och skämtade med alla, men var endast på fullt allvar kär i kyrkovärdens Britta. Sammalunda var förhållandet med henne. Hon hade många friare, men endast åt Petter lofvade hon sin kärlek och tro. Allt var således väl bestäldt mellan de unga två, men stora hinder mötte likväl för deras närmare förening. Kyrkovärden var en kärf och butter man, som svor en högtidlig ed på att hans dotter aldrig skulle få träda i brudstol med en fattig dränglapp, då hon

kunde få den som hade både guld och gröna skogar.

Ett sådant domslut var svårt att höra för Petter, men ännu svårare för Britta. Hon suckade och gret så att hennes klara ljusblå ögon blefvo nästan blodröda. Petter tröstade efter bästa förmåga och försäkrade att det nog skulle gå för sig med tiden, ehuru han icke sjelf hyste något synnerligt hopp. Han visste att han omöjligen kunde få Britta så länge han var fattig, och han visste icke huru han skulle kunna förskaffa sig någon rikedom. Slutligen rann honom följande plan i hågen:

I Vernamo lefde och regerade på den tiden en gammal man som kallades "Drifvare-Jan", emedan han årligen föste stora oxdrifter till Stockholm. Denne var en god vän till Petter och berättade honom ofta om den stora staden och de många äfventyr han derstädes upplefvat. Bland annat sade han sig ha fört många fattiga smålandsynglingar i följe med oxdrifterna till Stockholm, der de nu voro förmögne och aktade män. Den spiken drog. Petter fattade genast sitt beslut. Han tog ett rörande afsked från Britta och åtog sig att vara Drifvare-Jan behjelpig med en oxdrift till hufvudstaden.

En vacker sommardag började han denna sin färd, hvilken hade ett storståtligt utseende. I spetsen för tåget åkte Drifvare-Jan efter sin lilla ölandshäst såsom vägvisare och derefter framskredo tjugo par oxar, hvilka hade Petter till pådrifvare.

Allt gick bra till en början. Oxarne marscherade lika taktmessigt som en trupp dresserade soldater och Petter trallade och sjöng som vanligt. Snart fick han dock annat att göra. Den heta middagssolen brände som koleld på oxarnes ryggar och gjorde dem otåliga och bångstyriga. Somliga bölade, andra rystade i vredesmod sina behornade hufvuden och några voro till och med så oförskämda att de satte svansen rakt i vädret och galopperade öfver ängar och gården som om de varit besatta af en ond ande. En faslig villervalla uppstod. Petter svängde med senfull arm sin långa läderpiska, sprang som en getabock hit och dit bland sina fyrbenta soldater och ropte: "kom ox! kom ox!" men ingenting ville hjälpa. Det var ett myteri som icke var så lätt att stilla. Slutligen lyckades han dock att dämpa upproret och truppen marscherade vidare.

Sådana upplopp inträffade allt som oftast under den långa vandringen och vållade Petter så mycken möda och förargelse, att han långt för detta gifvit hela kompaniet på båten, om det icke varit för Brittass skull. Nu beslöt han dock att hålla hjeltemodigt ut, och det gjorde han äfven, fast det skedde med stor ansträngning. En smålänning tål dock mycket innan han förgås och vet att reda sig under alla omständigheter, så äfven med Petter, hvilket I snart skolen erfara.

Efter många besvärligheter och åtta dagars vandring kom vår hjelte äntligen till Stockholm, innerligt glad öfver att snart få öfverlemna sin truppstyrka till en annan befälhafvare. Detta hade sig likväl icke så lätt som han förmodade,

då han från söder kom in genom Skanstull och trodde sig med detsamma vara nära det föresatta målet, ty hans inqvarteringsställe var beläget ända upp vid Kungsbacken å norr. Emellertid dref han sitt tåg i god ordning mot det bestämda målet ända tills han kom till midten af Drottninggatan, der truppen gjorde ett nytt uppror, värre än något af de föregående. Händelsen var nämligen den, att oxarne mötte ett kungligt ekipage, öfver hvars grannlåt de blefvo så förvånade, att

de stälde sig i en klunga midt på gatan för att begäpa detsamma. Vägen blef derigenom stängd. Den kungliga kusken piskade på sina ystra hästar för att komma igenom, men motståndet var för starkt. Petters trupp hade icke i likhet med våra tvåbenta oxar någon respekt för kungligheten. De slöto sig ännu fastare tillsamman, en ogenomtränglig mur. Den kungliga vagnen med sina resenärer var i en högst kritisk belägenhet och ännu värre blef det då Petter med sin läderpiska

GUSTAF III.

sökte att drifva sin hjord framåt, ty denne rusade rakt på vagnen och stjelpte honom öfverända, hvarvid tvenne fina herrar rullade ner på gatan.

Denna händelse väckte en faslig uppståndelse i lägret. Från alla håll och kanter rusade folk till, skrikande och jemrande sig, alldeles som om de sjelfva råkat ut för någon olycka. Petter kunde inte begripa hvad detta mände betyda och han bekymrade sig icke heller mycket derom. Han ropade endast: "kom ox, kom ox!" och dref sina landsmän efter många svårigheter till det bestämda nattqvarteret, der både han och de blefvo väl emottagna af slagtaråldermannen Olsson.

Efter sålunda välförrättadt ärende och en bra aftonmåltid lade Petter sig till att sofva i godan ro, men vaknade morgonen derpå vid en underrättelse som förskaffade honom många myror i hufvudet.

"Vakna, vakna, din elementskade olycksfågel," skrek Drifvare-Jan och ruskade Petter i sitt yfviga, ljusa hår så att han yrvaken sprang upp och gaf sin väckare en dugtig örfil.

"Är du topp rasande, menniska?" frågade Jan.

"Mer än rasande, ty jag är icke van att blifva väckt på det här sättet," genmälte Petter i vredesmod och fattade Jan i kragen, hvarpå han skakade honom så att det grålockiga hufvudet nickade fram och tillbaka liksom det suttit på en vindflöjel.

"Lugna dig i Herrans namn!" utropade Jan, som af naturen var en tålig och godmodig man. "Nog var det orätt af mig att gå så strängt tillväga vid väckningen och jag undrar icke på att

du blef förargad; men du ska' veta att stor farlighet är å färde. Det kan gå så långt att vi båda två blifva kastade i häkte för att sedan mista hufvudet."

"Åh, det är väl inte så farligt heller," invände Petter i likgiltig ton, men blef hvit i synen som ett nymangladt lakan, ty han tänkte på sin kära Britta och alla de ljusa förhoppningar han fäst vid sin resa.

"Farligt," upprepade Jan. "Jo, si farligt är det af allra största kaliber, som du nu ska' få höra om du vill stäfsja dig litet. Det är nu så, att tvenne poliser varit här på morgonen och frågat efter oss under påstående, att vi voro skulden till att kungen stjelpte i går afton på gatan, för si det var kungen sjelf och en af hans herrar som åkte i den granna vagnen."

"Var det sjelfvaste kungen!" utropade Petter med förvåning.

"Han och ingen annan," försäkrade Jan. "Det var sjelfvaste kungen och just därför äro vi alldeles olyckliga. Hade det varit någon annan människa, till och med den största grefve, kunde saken hulpits med böter eller vatten och bröd, men nu gäller det ingenting mindre än nacken; ty Olsson säger att alla som i ord eller gerningar förolämpa Herrans smorda skola mista lifvet."

"Då ha vi ingenting att frukta," invände Petter. Polisen får hålla sig till oxarna, ty jag hvarken såg eller rörde någon kung."

"Dummer-Jöns," sade Jan. "Begriper du då inte att vi som husbönder få svara för hvad våra

underhafvande göra; och som nu lagen stadgar ett dylikt predikament, så är det oss det gäller.”

“En rysligt dum lag,” genmälte Petter. “Vi skola således mista lifhanken för det oxarne gjorde sig bångstyriga.”

“Ja, ditåt lutar det,” inföll Jan.

“Det är en ryslig sak,” fortfor Petter. “Men fick då kungen någon skavank efter som det låter så rysligt illa?”

“Inte det ringaste,” försäkrade Jan. “Både han sjelf och hans hofman kommo oskadade ur elden; men om hästarne börjat skena kunde det gått farligt illa. Kungen hade kunnat dö på kuppen, och det är just för hvad som kunnat ske som vi få kläda stegel och hjul.”

“Det är allt bra ruskigt, det der,” sade Petter och skälfde i alla lemmar.

“Mer än ruskigt,” bedyrade Jan, men tillade med förtröstansfull ton: “allt kan dock förekommas om vi följa mäster Olssons råd. Det är en farliga slug karl, ska’ du veta. Han inbillade polisen att vi redan begifvit oss från staden och hans råd är att vi till natten gifva oss åstad.”

“Det är allt bra hårdt,” suckade Petter.

“Men det är tvunget om vi skola slippa hel-skinnade undan,” förklarade Jan med tvärsäker ton.

Det var ett svårt slag för Petter. Han satte sig ned på en stol, gömde hufvudet i händerna och försjönk i djupa tankar. Han tänkte på sin kära Britta, på Vernamo marknad och alla de glada förhoppningar, som han fäst vid denna sin stockholmsresa; och hans hjerta blef härvid sorge-

ligen bedröfvadt. Icke nog med att alla de luftslott han byggt för framtiden blåste omkull för verklighetens kalla vindfläkt; han var äfven hotad till lif och ära, och för hans själs öga hägrade de fasansfullaste bilder. Så satt han länge försjunken i djupa funderingar; men plötsligt sprang han upp, knäppte med fingrarna och utropade:

“Jag har funnit det, fader Jan!”

“Hvad?” frågade denne.

“Gåtans lösning,” svarade Petter. “Det duger inte att vara både brödlös och rådlös som ordspråket säger. Jag har tänkt ut en plan, som skall rädda oss och den skall jag genast sätta i verket.”

“Galenskaper,” mumlade Jan.

“Men kloka galenskaper,” invände Petter.

“Hvad tänker du då att göra?” frågade Jan.

“Jag går direkte till kungen och förtäljer hela kånkarången,” svarade Petter frimodigt.

“Allt värre och värre!” utropade Drifvare-Jan smågrinande. “Det vore just till att springa midt i gapet på faran; för si, om du kommer till kungen, så blir du genast anamnad och förpassad dit hvarken sol eller måne lysa.”

“Har ingen fara,” bedyrade Petter. “Vår unga kung skall vara en farliga gemen och beskedliger karl. Han ska’ nog taga reson när jag får språka med honom. Vernamo-Petter vet nog hur han skall lägga sina ord så att de gå i folk.”

Drifvare-Jan hade mycket att invända mot Petters förslag, men vår hjälte var orubblig. Han kammade sitt ljusa hår, borstade sin gråspräckliga

värkensjacka och dammade af sina tjocka smorlädersstöflar, hvarefter han begaf sig ut för att söka reda på kungen. Af en gatsopare fick han genast veta, att den han sökte var att finna på lustslottet Haga och dit stälde han ögonblickligen sina raska steg.

II

Det var en härlig junimorgon. Den gudomliga Hagaparken stod smyckad i sin skönaste sommarskrud. Blommorna doftade, träden susade, fåglarne sjöngo och Brunnsvikens glittrande vågor kysste med förnöjelse den blomsterkrönta stranden. Allt andades lif och glädje, men Petter hade i dag intet sinne för naturens skönheter. Han spanade blott efter sitt sökta föremål och efter åtskilliga samtal med slottsbetjeningen fick han slutligen veta, att kungen satt på ett gungbräde nere vid sjön i sällskap med en annan herre. Det var nämligen under hans första regeringsår och då steg han alltid tidigt upp och gjorde i sällskap med någon af sina gunstlingar en liten promenad i det gröna.

Petter förfogade sig genast till det anvisade stället, men icke med hårda steg, ty han gick tyst och smygande som en spejande katt. Kommen i närheten af den plats, der kungen och hans vän Schröderheim sutto förtroligt samspråkande, stannade han försigtigt i ett busksnår och fixerade

de båda herrarne tills han med säkerhet visste hvem af dem som var kungen. Så snart detta var utrönt störtade han rakt fram och föll på knä för kungen, under det han med jemrande röst utropade:

“Nåd, hans majestät! Jag är den olyckligaste menniska i verlden.”

Gustaf blef något förvånad öfver det oförmåddade knäfallet, men han hemtade sig snart och såg med en forskande blick den unge mannen skarpt i synen, hvarefter han yttrade med vänlig röst: “Stig upp, min vän, och framför utan fruk-

tan ditt ärende. Jag läser i ditt ansigte att du icke kan ha gjort något brott som jag icke kan förlåta."

"Jo, si farliga stor ä' allt min brottslighet," sade Petter och reste sig upp. "Ja, den ä' så stor, att om hans majestät icke är nådig och barmhertig så kommer jag att mista hufvudknoppen och det skulle allt vara bra bedröfligt för Brittass skull."

"Bekänn dina synder utan några vidlyftigheter!" yttrade Gustaf med en viss otålighet.

"Ska' ske på eviga fläcken, fast det är svårt att sjunga ut," svarade Petter. "Saka ä' den, att då var ja som föste de der bångstyriga oxarna, som öfverrumplade majestätet i går på gatan. Det var rysliga illa gjordt, men inte var det min skuld. Nu säger polisen att jag skall mista lifvet för den affären, men jag tycker, att då hans majestät inte fick någon skavank, kan brottet vara försonadt med att endast oxarna mista lifvet; ty de äro ändå dömda till döden."

"Mycket riktigt," anmärkte Gustaf småleende, men i allvarlig ton vände han sig till Schröderheim: "Skrif genast till polismästaren att han nedlägger denna sak. Det är visserligen bra att ordningsvakterne göra sin skyldighet, men för en sådan här bagatell vill jag inte att någon af mina undersåtar trakasseras och allra minst en fattig smålänning."

"Jag har då majestätets förlåtelse!" utropade Petter med glädjestrålände ögon.

“Fullkomligt,” svarade Gustaf, “men till gengäld skall du säga mig huru I han det nere i Småland.”

“Som hans majestät befaller,” sade Petter, “ty Vernamo-Petter, som jag gemenligen kallas, har allt reda på bra mycket i Smålandsbygden. Jag har därför just inga goda tidender att framföra. Det är nu så, att de båda senare åren varit magra år, fattiga på både skal och kärna. Många ha varit nödsakade till att blanda agnar och bark i det tunna hafrebrödet.”

“Stackars folk!” suckade Gustaf för sig sjelf, men högt tillade han: “och för de svåra åren klaga de väl på kungen.”

“Nej, hans majestät! Smålänningarna klaga icke gerna på någon; de arbeta och bedja och sjunga ’Gustafs skål’ så att det klingar i ljungbackarne.”

“Det kan man kalla ett undergifvet och tåligt folk,” yttrade Gustaf. “Smälänningen är också vida känd för sin fyndighet och idoga sträfvan. Sätt smälänningen, heter det i ett gammalt ordspråk, på en sten och gif honom en get, så föder han sig.”

“Åh, bevars,” inföll Petter, “Han föder sig på ännu mindre; ty far min hade blott en katt och ändå knogade han sig fram med sju ungar på halsen. I Vernamo är han ännu ärad och respekterad lika bra som sjelfvaste kyrkostöten.”

“Bra taladt,” yttrade Gustaf. “Du synes mig vara en rask pojke, kära Petter, och du har säkert varit på Vernamo marknad. Der skall vara ganska roligt.”

“Det roligaste i hela världen,” försäkrade Petter.

“Jag har hört så berättas,” fortfor Gustaf, som var särdeles lifvad af den kloke ynglingens svar. “Man har till och med berättat att en smålänning kom till himmelriket, men fann lifvet der så tråkigt att han hoppade ned till Vernamo marknad. Kan det vara sant, min unge vän.”

“Kan inte så noga veta,” svarade Petter och klådde sig bakom örat; “men om det skulle vara sanning, så bevisar det att ändå en smålänning varit i den ljusa himlasalen, dit jag aldrig hört någon stockholmare nånsin kommit.”

“Ypperligt, verkligen qvickt!” yttrade Gustaf skrattande, och gaf Petter en blänkande dukat för sitt fyndiga svar.

“Bra,” ropade de tre kamraterna och klingade med berättaren, som tömde sitt glas och fortfor:

“Lugnen er, go' vänner. Historien är ännu icke slut.”

“Berätta då!” utropade kamraterna, som brunno af nyfikenhet, och vår sagesman fortsatte sålunda:

“Femton år efter Gustafs och smålänningens sammanträffande i Hagaparken infann sig en herre på Stockholms slott och begärde audiens hos hans maj:t konungen. Det var en fyratioårig borgersman, med ett gladt och skinande anlete. Klädseln var tarflig men snygg och prydd med den af Gustaf stiftade Vasa-orden. Inkommen

till Gustaf gick han med värdiga steg fram till honom, gjorde en djup bugning och yttrade:

“Mitt namn är Petter Vernér och jag kommer för att betyga min djupa högaktning och hjertliga tacksägelse för den stora äran mig är vederfaren i det ert majestät behagat smycka mig med detta ordensband — en ära och utmärkelse som är utan all förskyllan och som jag icke gjort mig värdig.”

“Säg inte det, herr grosshandlare,” genmälte Gustaf. “Jag utdelar inga riddareordnar utan till sådana män, som på ett eller annat sätt gjort sig förtjenta deraf. Speciellt hvad er beträffar, så vet jag att ni är en af våra redbaraste och driftigaste affärsmän, som gjort mycket och tänker att göra ännu mera för handelns och industriens upphjelpande inom fäderneslandet. Och sådana män som grosshandlar Vernér är det mig en glädje att kunna belöna, emedan jag vet att de utan rodnad kunna bära de hederstecken jag utdelar.”

“Tackar på det högsta,” sade Vernér med en ny bugning, “för de goda tänkesätt ert majestät hyser om min ringa person. Jag har visserligen icke gjort mycket för det allmänna, men det lilla jag gjort har jag hufvudsakligen ert majestät att tacka för, emedan jag af ert majestät erhöll grundplåten.”

“Säkerligen ett misstag,” invände Gustaf, “ty jag vet mig aldrig förut ha sett er.”

“Jo, ert majestät,” försäkrade Petter. “Vi ha allt språkats vid en gång förut, fast många väder ha blåst sen den dagen. Det var nämligen uti Hagaparken en vacker sommarmorgon, då jag

bad om nåd för det mina oxar gjort sig upproriska mot ers majestät på Drottninggatan.”

“Vernamo-Petter!... Är det möjligt?” utropade Gustaf med glad förvåning.

“Han och ingen annan,” försäkrade Vernér.

“Men hur i all världen har detta tillgått?” frågade Gustaf. “Ni var ju då bara en fattig smålänning och nu är ni en rik och ansedd man.”

“Alldeles riktigt, ers majestät. Jag var då en fattig stackare, men jag fick en dukat af ers majestät och den lade grunden till min lycka. Jag skaffade mig för den skapliga kläder och fick tjänst i en bod. Nu gälde det att vara flitig och sparsam och härutinnan kan en smålänning gå långt. Jag gick så långt att jag lefde på half kost och arbetade både natt och dag, hvarigenom jag småningom förvärfvade ett litet kapital, så att jag kunde börja en liten handel för egen räkning. Vid den tiden gifte jag mig med min kära Britta och det var min största lycka. Hon skötte boden och jag spekulerade i affärer med den påföljd att jag nu är en rik man.”

“Ni är ännu mera,” sade Gustaf, “ni är en hederlig och rättskaffens man och därför vill jag förvandla den en gång gifna dukaten till en större penning.” Med dessa ord fäste kung Gustaf den stora guldmedaljen “för berömliga gerningar” på Vernér's bröst — ett äretecken som han både i ord och handling visade sig värdig att bära; ty han var och förblef under hela sin lifstid en verk-
sam man.

Med dessa ord slutade vår lilla godmodiga student sin berättelse och utbringade ett lefve för Gustaf den tredje och smålänningen, hvare de öfriga instämde.

“Det var en ganska intressant historia,” ytttrade en af de fyra kamraterna.

“Ja, den var så intressant att jag i Vernér's namn har lust att besjunga den,” sade en lång, bleklad yngling, och fattade härvid Bellmans cittra som hängde på väggen, hvarefter han slog sig ned vid bordet och improviserade följande sång:

En fattig smålänning från bögda jag drogs,
Från stuga och tösa,
Till Stockholm att fösa
En oxdrift som rakt ifrån Vernamo togs.
Jag gick i skinnbracka
Och gråspräcklig jacka.
Tolf styfver om dan var den kost mig bestods.
Jag körde och ropte: kom ox! kom ox!

Ostyriga alla. En stånga och slogs.
En stupa i diket
Vid stojet och skriket;
En ann' sprang åt fanders långt, långt bort till skogs-
Så sint uti kräffen
kom den och den greffen
Och åkte och skrek: utur vägen din jocks!
Jag körde och ropte: kom ox! kom ox!

Om dan brände solen. Med henne jag drogs
I syn och på ryggen;
Om qvällen stucko myggen.
Och aldrig mig unnades komma till krog.

Då kritererna rasta,
På häl'n jag mig kasta,
Ur påsen min qvällsward af hafrebröd togs.
Se'n sof jag och drömde: kom ox! kom ox!

Så kom jag till Stockholm att stånda till boks
För slagtarn, den skalken
I Oxfösarbalken.

På vägen jag jemte kamraterna vogs.
Då skreks i minuten:
Hvad kostar den stuten?
Omkring mig det höjdes ett flin och ett kox,
Jag svarade bara: kom ox! kom ox!

Nu må I le'll veta, jag är ingen jocks:
Bland rika grossörer
Så stolt jag mig förer,
Och skrifver om året tolf tusen till boks.
Har stenhus och pengar,
Lakejer och drängar
Och vagnar och ridhäst, en ypperlig fox.
Ej mera jag ropar: kom ox! kom ox!

Sedan Bellmans död hade icke sådana toner klingat från hans efterlemnade instrument. Det var som den store skaldens ande hade farit in i den bleke ynglingen, ty under det han diktade och sjöng, besjälades hans blick och anletsdrag af en gnistrande snille-eld som spred sig äfven till åhörarne. De tre kamraterna sutto stumma af hänryckning, men vid sångens slut utropade de alla med en mun:

“Lefve icke allenast Gustaf den tredje och Smålänningen utan äfven skalden Karl Fredrik Dahlgren!” ty det var verkligen denne sedermera så ryktbar vordne sångare, som här vid nitton års ålder sjöng sin första visa.

Karl X och Ölänningen.

ster om Smålands fastland utsträcker sig det smala Öland, nära 11 mil i längd. Öns ovanliga form tillika med det vexlande utseendet på dess yta göra den till en bland de egendomligaste företeelser inom överlden, man gerna kan få skåda, åtminstone i Europa. Södra delen af ön, ända upp till Borgholm, utgöres till största delen af en på midten kal landsträcka, som endast vid stränderna, de så kallade östra och

venstra landborgarne, är skogig och ytterst fruktbar. Från Borgholm och ända upp till norra ud-den är landet höljdt i skog, inuti hvilken den lilla Hornsjön så vänligt afspeglar de sekelgamla träden. Fordomdags var hela ön lika skogshöljd, och i Karl XI:s tid finna vi att till och med vildsvin för den kungliga jagtens räkning varit inplanterade på ön.

Men är Ölands södra halfva kal och skoglös, så prunkar den sommartiden i en så mycket vack-

Ölands natur.

rare blomsterskrud och är för herrar botanister ett verkligt "förlofvadt land," der icke blott utomordentligt vackra exemplar finnas af de mera allmänna blommorna utan äfven en mängd rara och sällsynta växter trifvas. Ön besökes därför också hvarje år af hundratals botanister, som genomvandra den i alla riktningar.

Väl äro de öländska vinterdagarne och qväl-larne, då "föken" (snöstormen) sveper kring knu-tarne, just icke så särdeles angenäma för den, som

icke är van dervid, men så äro sommardagarne med deras aftnar så mycket härligare och angenämare. Långt i vester, bakom de mörka smålandsskogarne, sjunker solen, "dagens tindrande öga," sakta ned. Östersjöns oroliga böljor, i vilkas famn mången seglare fått sin graf under vårens stormar och höstens täta dimmor, gå för en kort stund till hvila; den lena aftonvinden svalkar efter dagens tunga.

Hvad är det för ett ljud, som kommer vandraren att stanna och förvånad se sig omkring? Ett utrop går öfver hans läppar: "är jag manne icke högt uppe i norden, och toner från söderns länder komma mig till möte! Hör jag rätt? det är ju näktergalen!" Ja, det är näktergalen, som hvarje sommar sjunger i de öländska hagtornshäckarne, och hans sång är här lika ljuft trånande som i hans egentliga hemland. Har manne en högre makt gifvit det idoga öländska folket denna blomsterrikedom och denna tjusande fågelsång såsom en ersättning för de svåra vintrarne och den karga jorden?

"Har du utöfver Kalmarsundets vågor
Framgungat någon stilla sommarqväll
Och sett i aftonsolens bleka lågor
Det stolta Borgholm på sin branta håll
Med allvar blicka ned uti det djupa,
Som kämpen blickar från sin ättestupa?"

Lik en grånad kämpe från forna dagar står nu denna härliga ruin, talande om krig och örlig, men också om fredliga bragder, hjertats strider och hjertats fröjder. Vi lemna de först nämnda åt historien och lägga några af de sist nämnda i dagen.

Det var en sval sommandag. Genom de svala, blyinfattade fönsterrutorna i norra slottsflygeln kastade solen sina varma strålar på en man, som med häftiga steg vandrade fram och åter i en af flygelns största salar. De lekte med hans långa hår och begöto hans hvälfda, höga panna med ett klart skimmer. Vandraren hade korsat armarne på ryggen. Ju längre hans gång varade, dess långsammare blef den. Slutligen stannade han vid ett af fönstren och såg med tankfull min ned på en

Borgholms ruiner

mängd arbetare, som här höllo på att taga upp den nu så vackra Borge hage.

“En skön plats blifver nog den der,” tänkte mannen, som icke var någon annan än prins Karl Gustaf, den sedermera i fosterlandets häfder så namnkunnige Karl X Gustaf. “O, mitt lugna Borgholm, icke ville jag nu byta bort dig mot hufvudstadens nöjen. Jag är frivilligt hitkommen till mitt hertigdöme, heter det,” fortfor han och gjorde ett slag öfver salen, “men om de, som så säga, visste rätta orsa-

ken, skulle de också finna rätta uttrycket. Ah, Kristina, du fruktar mig! Din hand vill du icke skänka en make; du vill sitta *fri* på Sveriges sköna tron, och... men," återtog han och slog sig för pannan, "jag glömmer ju dig, min ros, skönare än den högtättade jungfru, jag förut sett."

Åter mätte han golfvet med stora steg, och på hans panna uppstego hotande moln. "Skulle det finnas någon så djerf och förmäten att han *vågade* taga henne från mig — ve honom då! Öfver detta hertigdöme regerar *jag*. Jag straffar och belönar."

Vi få längre fram se hvad Karl Gustaf mente med dessa mystiska ord, och gå därför att med några ord omnämna prinsens förhållande till sin fränka, den ombytliga och praktälskande drottning Kristina samt orsaken till hans treåriga vistelse på det hafomkransade Öland.

Som vi af historien känna, hade Karl Gustaf fått en mycket vårdad uppfostran, så att han redan vid sexton års ålder ansågs ega en för den tiden ovanlig bildning. Han hade städse hållits till sträng torftighet, så att väl mången ung grefve som samtidigt med honom studerade i Upsala, lefde på högre fot än han, men härigenom hade också hans sinne blifvit allvarligt och hans kropp utvecklad till en bild af mandom och helsa.

Redan i barnaåren hade kärlek uppstått emellan prinsen och den unga drottningen, och många voro de som ansågo att Kristina ämnade med honom dela sin tron. Men i mån som båda uppväxte, kallnade Kristina och vände sin kärlek åt

annat håll. Förgäfves erinrade henne Karl Gustaf upprepade gånger om hennes trohetslöfte, men Kristina förblef obeveklig, och den unge prinsen begaf sig ut på utrikes resor för att derunder fullända sin uppfostran. Öfverallt der han drog fram väckte han hos vetenskapsmän och statsmän odelad beundran för sina ovanliga kunskaper och sitt allvarliga, från all flärd skilda väsen.

Efter återkomsten till fäderneslandet drog den unge fursten snart ut i kriget i Tyskland, ställande sig under den ryktbare och tappre Lennart Torstensons befäl. Sjelf erbjöds han ett högt befäl, men det var då som han yttrade de för en furste och blifvande konung märkliga orden: "Man skall först lära sig att lyda, innan man lär sig att befalla." — Fyra år tjenade han i kriget med aldrig svikande mannamod.

Hemkommen fann han drottning Kristina i full myndighet och utvecklande en flärd och en lyx, som gingo den bepröfvade Karl Gustaf mycket till sinnes. Ännu en gång — den sista — påminde han om hennes trohetslöften, men utan resultat. Den unga drottningen förklarade att hon icke kunde göra mera för honom, än att med ständernas samtycke upphöja honom i hertiglig värdighet och göra honom till arffurste. Vid ett nytt möte längre fram på Nyköpings slott yppade Kristina för Karl Gustaf sitt beslut att framdeles nedlägga regeringen.

Omhvärfd af fienders vid hofvet snaror beslöt nu Karl Gustaf att draga sig undan till sin vackra förläning, Öland, och der i all stillhet lefva en privatmans oberoende och lugna lif. Åtföljd af

några trogna vänner, af hvilka historien särskildt nämner den tappre och frispråkige tyske öfversten Paul Würtz och den tänkande och försiktige Lorents von der Linde, begaf han sig till sitt hertigdöme, der han under vexlande äfventyr tillbragte tre år, sysselsättande sig förnämligast med jordbruk och trädgårdsskötsel samt lyckliga försök till folkets höjande ur det lägervall, hvori det småningom råkat under omständigheternas tvång.

Vi återvända nu till den ståtliga borgsalen, der Karl Gustaf åter börjat mäta golfvet med stora steg, och, såsom hans vana var, fortfarande med händerna på ryggen.

“Ja,” fortsatte han högt sin monolog, “på Kristina var icke vidare att tänka, och ändå går det mig ibland till sinnes, att hon så kunde svika sin tro och sina heliga löften. Och när detta skedde, hvad brydde jag mig då om Sveriges ärofulla krona, det var *kvinnan* jag älskade, oegennyttigt, rent och uppriktigt — och gudskelof, mitt samvete ger mig ännu detta tröstande vittnesbörd. Ja väl, tröstande,” fortfor han, “ty nu kan jag med lugn se mig om efter en skönhet på annat håll — ty det är ju icke godt att mannen lefver allena. Och hvem skulle väl vara skönare än min Eva, fastän hon icke inför lagen och kyrkan kan bli min? Nej, det är förvisso sant, att en skönare kvinna har jag ännu icke skådat, icke ens den lockande Maria de la Gardie, som Kristina så listigt förstod föra i min väg. Eva är mig varmt och innerligt

tillgifven, och hennes fästman, den der oförvägne sjömannen, får väl lugna sig tills vidare...”

Nu knackade det vårdslöst på dubbeldörrarne, och med en bortskämd gunstlings frihet steg fält-öfversten Paul Würtz in.

“Det var bra du kom, Paul,” sade fursten vänligt, “ty här höll jag på att alldeles förlora mig i kärleksgriller. Är det icke löjligt, eller hvad tycker du, vän Paul.”

Af det redan anförda finna vi i hvilket förtroligt förhållande dessa båda män stodo till hvarandra.

“Jag finner ingenting löjligt i det,” svarade Würtz i det han oombedd slog sig ned i en karmstol. “Vin och kärlek, det vet eders höghet är mitt valspråk — jag vet dock knappast hvilken af dessa härliga saker jag skall ställa främst.”

“De passa bäst i förening,” anmärkte Karl Gustaf leende.

“Så är det visserligen, men de kunna äfven tagas hvar för sig; och när jag nu särskildt tänker på drufvan, så får jag vördsamt underrätta, att det icke finnes många buteljer qvar i vinkällaren.”

“Åh, du skalk, du har varit der!” utropade Karl Gustaf och höjde hotande fingret. “Du är ohjelpig, Paul, ja det är du. Du dricker ju som en svamp, så att det icke blir mycket öfver åt oss andra.”

Öfversten skrattade.

“Hvad skall man annars göra på denna fördömda ö,” invände han, “när man är dömd till en kanske lång overksamhet? Nej, tacka vet jag kriget, det sköna kriget...”

“Nu talar du lättsinnigt igen, Paul,” afbröt fursten nästan strängt. “Besinna blott allt det blod, allt det elände, enkors och faderlösas tårar och förbannelser som framkallas af kriget! Nej, jag har sett alltför mycket af allt detta, för att kunna älska det. Och därför säger jag dig, att skulle jag en gång komma till styret, så skall mitt högsta bemödande blifva att bevara rikets fred. Dock,” fortfor han, “må ingen komma mig för nära, ty då smäller det till, om fienden är aldrig så öfvermäktig.”

“Det der sista tycker jag om,” sade Paul Würtz med sin vanliga frispråkighet. “Låt dem bara komma; åh, det skall bli skönt att ännu en gång få svänga sabeln!”

Karl Gustaf ringde och en tjenare inträdde bugande och vördnadsfullt stannande vid dörren.

“Är von Linde ännu icke hemkommen?” sporde han.

“Nej, eders höga nåde,” svarade tjenaren, “och ingen seglare synes heller styra kosan hit.”

“Karl Gustaf vinkade, och tjenaren afträdde lika tyst som han kommit.

“Har Linde farit bort?” frågade Würtz. “Jag tyckte jag såg honom tidigt i morgse.”

“Ja,” svarade Karl Gustaf under det ett godt leende spelade på hans läppar. “Äfven jag hade någon aning om hur det stod till i vinkällaren och därför sände jag honom till Kalmar för att proviantera. Du är väl icke missbelåten med det, vän Paul?”

“Jo, det är jag visst,” anmärkte Würtz dristigt. “Linde förstår sig icke på vin mera än mina

KARL X GUSTAF.

gamla ridstöflar. Det hade varit mycket bättre om ers nåd anförtrott detta viktiga uppdrag åt mig, som förstår saken i grund och botten.”

“Ja, det skall Bacchus veta att du gör,” svarade hertigen skrattande, “men jag fruktar för att du skulle profva så länge, att du icke kommit hem hvarken i dag eller morgon; se der, hvarför jag sände Linde.”

“Allt som skall göras grundligt, tar också sin tid,” anmärkte den glade öfversten med en komisk suck.

“Och dessutom,” fortfor fursten i samma skämtsamma ton, “trodde jag förvisst att Linde skulle ha bättre kredit, än du. Du mins ju sist, huru du, i stället för att medhafva hundra buteljer rhenskt, kom hem med bara tjugufem.”

“Ja tyvärr, men vinmånglaren ville icke lemna mer, förr än han fått betalt för den förra requisitionen. Hade jag icke slagit sabeln i disken, så hade jag icke heller fått de tjugufem, var försäkrad om det, eders nåde.”

“Jag tror nog det,” sade prinsen lugnande. “Min kredit är icke mycket värd — än så länge. Men det varder väl en gång bättre, äfven i den punkten. Men apropos, hur mycket vin fann du i källaren?”

“Tio buteljer, hvarken mer eller mindre, och efter en så ansträngande inventering, fann jag billigt att fröjda mitt hjerta med en, så att nu är det bara nio kvar.”

“Det förvånar mig blott, att du icke tömde äfven dem; du är väl karl till en större bragd än

så, när du kommer i farten,” anmärkte Karl Gustaf skämtsamt.

“Visserligen, visserligen,” medgaf Würtz, utan ringaste tvekan och under det han med synbart välbehag strök sitt svarta skägg, “törsten är en svår buse, det är då visst och sant.”

“De båda herrarnes glada samtal afstannade här och båda gingo ned i trädgården, som var anlagd i stor skala och der arbetet nu som bäst pågick. Hvar än Karl Gustaf gick fram genom gångarne helsades han vördnadsfullt af de talrika arbetarne, och man kunde väl märka, att denna vördnad kom från hjertat. Äfven den alltid skämtsamme Paul Würtz fick mången helsning, fastän lejonparten naturligtvis tillkom prinsen.

På aftonen hemkom Lorentz von der Linde med en stor laddning rhenskt. Karl Gustaf hade således rätt i sitt antagande att Linde skulle lyckas bättre, än om han äfven nu sändt den bullersamme Würtz. Denne senare gnuggade händerna i uppriktig förtjusning, och på qvällen blef, som så ofta hände vid Karl Gustafs hof medan han blott var hertig, en stor “dryckesstämma,” som det hette på den tidens enkla språk. Arffursten sjelf var icke sen att tömma den gyllne bägaren i botten, och så hände det sig, att dryckeskämparne icke kommo från bordet förr än nästa dags morgonsol stack dem i ansigtet. I vår tid med sina förfinade vanor skulle en sådan “stämma” icke kunnat undgå att väcka anstöt, men på den tid, vi nu skildra, voro dylika gillen någonting så vanligt, att ingen fäste sig dervid i klandrande mening.

I några af smårummen i det rymliga slottets bottenvåning bodde slottsfogden Arvid Svan med sin dotter Eva som hushållerska, emedan Svan sedan några år var enkling. Svan var en hedersman af första ordningen och mycket omtyckt af arffursten, som ofta plägade inträda till den gamle för att prata bort en stund. Här såg Karl Gustaf för första gången den undersköna Eva, då sjutton år gammal och till hela sin gestalt prunkande i all ungdomens lockande fägring. Icke under då, att furstens hjerta betogs af kärlek, som också så småningom besvarades, oaktadt Eva redan var förlovad med en rask och oförvägen sjöman, styrman Lobjörn, hvilken dock öfver hela ön var fruktad för sitt heta blod, som, när det började svalla, lätt förde hans seniga hand till knifven. Eva älskade han dock med den uppriktigaste värme, och skulle nog hafva blifvit henne en värdig make, men meniskohjertat är ett underbart ting, och till sin djupa sorg och saknad fann Lobjörn snart att skön Eva måtte hafva fäst sitt tycke på annat håll. Hon var väl fortfarande god och vänlig i sin fästmans sällskap, men den forna glöden var borta och förgäfvessporde han den unga flickan om orsaken. Hon gaf blott undvikande svar, och mellan de unga tu blef kylan allt märkbarare. Det lyckades slutligen Lobjörn att utspana hemligheten, hur väl den än i början var bevarad, och han svor en dyr ed att hämnas, skulle det ock kosta hans lif.

Upptäckten skedde på det sätt, att den unge sjömannen, sedan han en vacker sommarafton förgäfvessökt sin fästmö, kom att händelsevis styra kosan in i en vacker bokdunge, der han visste att

Eva ibland brukade sitta, sysselsatt med läsning eller något handarbete. Snart fick han höra glada röster inne i dungen, och som han äfven tyckte sig igenkänna prinsens djupa, klangfulla stämma, smög han sig med stor försiktighet framåt i det mjuka gräset. Men döm om hans öfverraskning, när han genom en öppning i det täta buskaget fann Eva sittande i Karl Gustafs knä, villigt låtande denne från sina rosenläppar plocka hur många smultron han behagade.

Det rasade i den unge ölänningsens bröst, men han vågade icke gå fram och så direkt öfverraska prinsen. Han insåg väl att Eva nu var förlorad för honom, men ändå sved det i själen vid minnet af forna, lyckligare dagar vid den unga flickans sida. Hans beslut att hämnas på prinsen var dock nu på en gång fattadt, det berodde numera blott på *sättet* huru detta skulle tillgå, ty Lobjörn visste mycket väl att Karl Gustaf var både stark och modig och sålunda icke så lätt att taga i kragen.

Om en stund hördes några långt utdragna toner från ett jägarhorn alldeles i närheten. Prinsen, som också var jagtrustad, steg upp, omfamnade den högt rodnande flickan och styrde derefter sina steg åt det håll, hvarifrån den nyss hörda jagtsignalen kommit.

Tankfull förblef Eva qvar på sin plats ännu en stund sedan prinsen aflägsnat sig. Försjunken i ljufva drömmar hade hon nästan slutit de underbart skimrande blå ögonen, så att hon ingenting märkte förr än den reslige Lobjörn plötsligt stod framför henne. Hon gaf till ett utrop af blandad öfverraskning och förfäran, ty det var väl icke

så utan, att samvetet slog henne. Lobjörn, den svikne älskaren, förblef emellertid till det yttre lugn, ehuru han kände hur det heta ölandsblodet så våldsamt sjöd i hvarje ådra, att det hotade att brista.

En för båda plågsam och lång paus uppstod.

“Jaså,” tog slutligen Lobjörn till ordet, “skön jungfrun sitter här så alldeles ensam i skogen?”

Trots sin oerhörda nervstyrka märkte Lobjörn att rösten darrade vid dessa ord. Hafvets tusende faror hade han med gladt mod trotsat, och i bardalek hade han äfven varit, utan att blinka med ögonen, men nu inför denna unga kvinna kände han sin styrka svika, och den tanken rann för ett ögonblick genom hans hufvud, att söka återvinna Evas slocknade kärlek och på samma gång förlåta den ståtliga prinsen, som väl hade snattat mångt flickhjerter förut. Men denna tanke kom och for med blixstens hastighet — Lobjörn blef åter den oförsonlige hämnaren, och han fortfor, då Eva af rädsla icke förmådde svara, med en röst, som denna gång var stadigare, men också, om möjligt, mera hånande:

“Du svarar mig icke, Eva, hvarför gör du ej det? Skulle *samvetet* hafva någon del i denna tystnad!”

“Jag känner mig icke längre sjelf,” svarade den unga flickan, och blickade upp med tårfyllda ögon.

“Ja, jag kan nog tro det! En människa som tappat bort sig sjelf, kan ju icke heller längre känna sig sjelf.”

Eva bäfvade, men då dessa ord tydligen angåfvo att Lobjörn på ett eller annat sätt fått reda på hennes kärlekshandel med prinsen, beslöt hon att på en gång göra slut på det pinsamma förhållande, hvori hon nu en tid stått till sin förre älskare.

Hon ville dock gå skonsamt tillväga, för att icke allt för mycket såra den ömtålige Lobjörn.

“Ack,” sade hon, “jag vet ej hur det kommer sig, men hur jag än sökt qvarhålla din bild i mitt hjerta, så har den ändå mer och mer förbleknat, tills slutligen blott vänskapen blef qvar, och den vill jag egna dig, så länge jag lefver. Vet du, Lobjörn, jag börjar tro att menniskan själf icke rår för sådana skiftningar i sitt hjertas känslor, utan att de komma från annat håll och icke kunna besvärjas.”

“Ja, till exempel från *prinsar*?” svarade den unge styrmannen i retande ton.

“Ja, hvarför icke?” gentog Eva med okonstlad uppriktighet. “Prins Karl Gustaf är mycket god, och jag rår ej för, att mitt hjerta numera fäst sig vid honom, utan att jag derunder ett enda ögonblick fäst mig vid hans rang och höghet — du tror mig icke, Lobjörn, men vid min själs salighet kan jag försäkra dig att det är ren sanning, som jag säger.

“Du inser således,” fortfor hon under synbar ansträngning, “att allt måste betraktas som slut oss emellan. Jag hade ämnat säga dig detta långt förut, men af fruktan för din häftighet, har jag uppskjutit dermed dag från dag.”

“En trolös kvinna skulle jag icke vilja taga igen, om hon ock på sina bara knän tiggde och bad derom,” genmålde Lobjörn med bitterhet. “Men prinsen skall jag döda, så sant jag lefver skall jag icke det, och detta mitt beslut är oryggligt.”

En kall rysning genomfor Eva.

“Lobjörn,” sade hon med bevekande röst, “jag besvär dig vid allt hvad heligt är att icke bära hand på fursten! Tänk blott på hvilket straff du ådrager dig och hvilken ryslig synd du begår.”

Lobjörn skrattade åter, men denna gång på ett sätt, som tydligen visade att han nu återvunnit all den kallblodighet, som kunde stå honom till buds, när den första svallvågen lagt sig och *besinningen* börjat få ett ord med i hans glödande inre.

“Åh, var lugn du, Eva, — *fröken* Eva skulle jag väl kanske säga — jag har nu noga betänkt mig. Lyckas jag döda prinsen så vet jag hvad straff som väntar mig, och lyckas jag inte, så vet jag väl ock att skilnaden i straffet blir så godt som intet. Man skall kanske döma mig till sträckbänken först innan man i nåder tar mitt hufvud, men hellre skall man få på sträckbänken slita mig bit från bit, än det skulle falla mig in att erkänna, det jag handlat orätt. Genom prinsens listiga försåt och ränker har han nu lyckats slita hjertat ur mitt bröst, men hur hög och hur grann han än är, så skall han dock få lära sig veta att äfven under en tarflig sjömans jacka kan gömma sig ett mod och en beslutsamhet lika stor som hans, när det gäller hedern...”

“För Guds skull”... försökte Eva afbryta,

“Tyst, Eva,” fortfor Lobjörn i sträng, bestämd ton. “Du må gerna varna din prins så mycket du behagar; han skall dock icke undgå mig och min rättmätiga hämd.”

Der den sköna Eva nu sjunkit ned i det svalkande gräset och med de fagrade skogsblommor för sina fötter, tyckte hon sig dock ligga på glödande kol. Hon kände Lobjörn och det öländska sinnet allt för väl, för att ett enda ögonblick tvifla att ju icke den försmådde fästmannen skulle sätta sitt hot i verkställighet, hur hemskt det än var och ehuru det gälde arftagaren till Sveriges krona.

Med den en älskande kvinna egna ihärdigheten, beslöt hon sig dock till ännu ett försök — det sista.

Men Lobjörn förblef obeveklig. “Hjerta för hjerta,” sade han, med en förändring af bibelns ord. “och *jag* är icke den som fruktar döden.”

“Så farväl för evigt då, Lobjörn,” sade Eva sakta i det hon mödosamt reste sig upp från gräsmattan. “Det fans dock en tid då jag trodde dig om bättre.”

“Ja det fans ock en tid då *jag* trodde *dig* om bättre. Men det heter i ordspråket, att “tiderna förändras och vi med dem,” och det har jag nu fått till fullo besanna, Gud hjelpe mig så visst!”

Fastän den härdade sjömannen var full af hat till sin furstlige rival, så kunde han dock icke förhindra, att vid de sista orden ett par stora tårar rullade ned utför hans solbrända kind.

Eva och Lobjörn skildes utan att taga hvarandra i handen, fastän det här gälde det sista afskedet emellan ett ungt folk, som förr så inner-

ligt älskat hvarandra! Hur sällsamt, att menniskohjertat så kan byta om så att säga form och väsen, blott detta obestämda *något*, som vi kalla *kärlek* kommer med och lägger sin tyngd i vågskålen af en människas jordiska lycka! Eva var en i grunden dygdig kvinna, och Lobjörn var af alla aktad som den oförskräcktaste på sjön, fastän väl mången fått darra för hans lätt påkomna vrede. Karl Gustaf känna vi förut, och veta, att han väl under ungdomsåren kunde någon gång vara lätt-sinnig, men att han dock i allo var en man af heder, mot såväl hög som låg. Nu kunde dock dessa tre med skäl, fastän af olika anledningar kallas olyckliga. Dessa anledningar berodde i mycket på olika samhällsställning och mycket annat dithörande, men de hade dock alla sin grund i — hjertat.

Några dagar efter dessa händelser sågs Lobjörn klädd i sin bästa söndagsdräkt, styra sina steg upp mot slottet, i ändamål att få ett viktigt samtal med arffursten. Denne var redan genom Eva beredd på besöket, men van vid faror af alla slag hade han blott skrattat åt Lobjörns hot att taga hans lif. Då han dertill visste, att Lobjörn var en alltför hederlig karl att göra sig till lönmördare, så kände han sig ännu tryggare och sökte därför på allt sätt lugna den i högsta grad upprörda Eva.

“Men jag försäkrar,” hade då Eva sagt, “att Lobjörn icke ger sig, förr än han vunnit sitt mål. *Han* tillhör icke det slags folk, som fattar ett be-

slut i ena minuten, för att öfvergifva det i den andra. Ölandsblodet är hetare än allt annat blod, och Lobjörn har det hetaste af dem alla. En sådan man aktar icke sitt eget lif mera än en fluga, och ingen annans heller, hur högt denne än må stå, så snart han funnit sig förolämpad.”

“Lugna dig, min fagra dufva,” svarade Karl Gustaf, under det han med handen smekande öfverfor sin älskarinnas blomstrande kind. “Om också Lobjörn än vore het som eld, så vet jag nog medel att afkyla honom. Må hvar och en akta sig att komma mig för nära på lifvet, ty äfven Vasablodet är hett, ja väl ofta sjudande.”

Den sköna flickan föll i gråt, men alla hennes böner att prinsen skulle vara försiktig och aldrig gå ut ensam, voro förgäfves. Och så inträffade den dagen, då Lobjörn söndagsklädd gick till slottet för att fordra upprättelse.

Vid detta tillfälle befann sig den alltid glade och törstige Paul Würtz i vinkällaren, förmodligen för att “profva” någon ny sändning vin, och Lorents von der Linde var stadd på resa till fastlandet. Fursten var således för tillfället ensam, och gick nu i sin nyanlagda trädgård, med glädje skådande huru både träd, buskar och blommor frodades.

Lobjörn hade sökt Karl Gustaf uppe på slottet, men när man då snäsande svarat honom, att prinsen ville vara ostörd både af sjögastar och deras gelikar, måste Lobjörn med sjudande harm gå sin väg. Genom en slump kom han dock att taga vägen genom trädgården, och här fann han

till sin glädje sin rival sysselsatt med att ansa en nyanlagd blomsterrabatt.

En annan skulle hafva åtminstone tvekat, men vi veta redan att Lobjörn var af den sortens folk, som icke veta hvarken hvad tvekan eller fruktan heter. Han gick därför helt obesväradt fram till arffursten, aftog hatten och yttrade i kall, bestämd ton:

“Förlåt mig, eders höghet, men jag har kommit hit för att uppgöra en viktig räkning med er.”

“Räkning med mig?” sporde prinsen med låtsad förvåning, ty han hade mycket väl igenkänt sin rival. “Om så är, att du har något att fordra af mig, så vänd dig till min slottsfogde, mäster Svan, så får du din rätt.”

“Lobjörn hade föresatt sig att vara fullkomligt kallblodig, men namnet Svan erinrade honom på en gång om “Svana lilla” — ett smeknamn som Eva bar i barndomen — och han hade stor svårighet att beherska sig, då han fortfor:

“Jag har en sådan räkning att uppgöra med eders nåde, jag, att mäster Svan icke kan qvittera den.”

“Hvad menar du, karl?” sporde prinsen, i det han fäste sina stora, mörkbruna och glänsande ögon på den oförvägne sjömannen. “Du tycks inte veta, med hvem du talar.”

Karl Gustaf hade rätat upp sig från blommorna och stod nu med korslagda armar öga mot öga med Lobjörn, hvilken senare dock icke sänkte sin blick för arffurstens ljungande ögonkast.

Lobjörn blef utom sig.

“Hvad jag menar?” sade han med undertryckt raseri, “liksom eders nåde icke skulle veta det! Eva, min lagligt trolofvade, har ni med list och ränker, med gåfvor och skänker tagit ifrån mig och på samma gång för alltid förstört min lefnads lycka. Jag är en fattig man, men äfven jag har ett hjerta — eller rättare sagdt, jag har *haft* ett sådant — och *min* heder är mig lika dyrbar som någon furstes. Derfor har jag nu kommit för att kräfva upprättelse, och vid den lefvande Guden, jag lemnar eder icke förr, än jag vunnit den! Jag har fast beslutat att taga edert lif, men jag vill icke göra det som en usel lönmördare, utan som det höfves män af ära i öppen och ärlig strid. Jag vet väl hur högt eders nåde står öfver mig, en simpel sjöman, men ändå står jag nu här för att utmana eder på duell . . .”

“*Mig?*” sporde prinsen.

“Ja, just eder.”

“Men vet du då icke, att en furste hvarken kan eller får i envig slåss med en ofrälse? Jag håller dig icke för någon vanbörding, ty jag har låtit mig berättas, att du så väl till sjös som lands förhållit dig tappert och med berömvärdt mannamod kämpat för ditt fädernesland — men i alla fall är seden inom vårt land, det du nog förut vet, att en furste icke får nedlåta sig till strid med en ofrälse, med mindre det sker under *krigets* rätt. Då upphäfvas alla fördomar i den vägen, då är den starkaste den bäste, då kan det vara en både glädje och rättighet för fursten att byta svärds-hugg med bondeman — men i fredstid går sådant af många skäl icke för sig, och därför afslår jag

nu din begäran att genom strid slita den lilla tvist som uppkommit oss emellan. Jag känner dig nog ännu än du tror, jag vet att du traktar efter mitt lif, men i mig skall du icke finna den, som vet hvad rädsla vill säga. Således, skall du taga mitt lif, så skall det ske på smygvägar, om du är en usling; men är du en hederlig karl så kunde väl en uppgörelse ske på annat sätt."

"Med penningar då?" sporde Lobjörn darrande af sinnesrörelse. Han hade allt för väl annat furstens innersta mening med detta förslag.

"Ja, hvarför icke? Eller också skall jag, om du så vill, gå i bestyr om att du får dig en egen skuta, med hvilken du kan segla på villande haf så långt dig lyster."

"Och detta skulle, enligt eders nådes mening vara ett tillräckligt pris för förlusten af Eva?"

"Du må räkna hur du vill i den saken, men hvad jag nu sagt, är mitt sista ord," svarade prinsen, som begynte blifva otålig. "Gå nu vackert din väg, annars kunde väl hända dig att du blefve bortkörd."

Lobjörn rasade.

"Jaså," sade han, skärande tänderna i den häftigaste vrede, "ers nåde är *feg*, märker jag, eftersom han icke vågar slåss med en ärlig öläanning! Det går annars ett rykte om er, att ni skulle vara en tapper man, men nu märker jag, hur såväl jag som hela svenska folket misstagit sig i den punkten."

Vid dessa djerfva och i allt oberättigade ord, blef Karl Gustaf för en stund alldeles likblek i sitt eljest mörklagda ansigte. Instinktmessigt förde

han handen till sin venstra sida, der hans i så många drabbningar pröfvade svärd brukade ha sin plats, men han ihågkom nu först att han var klädd i en lätt sommarblus, och att svärdet således hängde deruppe i riddarsalen.

“Feg” — det ordet hade aldrig förut yttrats om denne furste, och det är icke att undra på, att Wasablodet vid detta Lobjörns oförsynta yttrande kom i det våldsammaste omlopp.

“Feg?” upprepade prinsen därför, nästan skälfvande i alla leder. “Skulle jag vara feg?”

Men om arffursten nu var uppretad, så hade också Lobjörn kommit till den punkt, der alla betänkligheter vika för hänsynslösheten och det okufliga begäret att hämnas. Han märkte mycket väl hvilket förfärligt intryck ordet “feg” gjort på hans furstlige motståndare, men detta blott gladde den ursinnige styrmannen, som i detta ögonblick, alldeles som han en gång förut förklarar, icke aktade sitt lif mer än en fluga.

“Ja,” sade han, “jag tar icke ett enda ord tillbaka, allraminst *det*, som jag finner gått er så djupt till sinnes.”

Karl Gustaf stack handen i fickan på sin vida sommarrock och fann der ett par handskar. Han påtog med tillkämpadt lugn den högra och sedan detta väl var gjordt, knöt han handen och gaf Lobjörn ett så kraftigt slag vid örat, att säkerligen hvilken annan som helst skulle fallit för att möjligen aldrig mera resa sig. Men Lobjörn var en seg natur, och han rörde sig icke ur fläcken. Knappt hade dock slaget fallit, förr än han rusade på prinsen med dragen knif och en den vildaste

kamp på lif och död uppstod nu. Prinsen lyckades dock slutligen vrida knifven ur styrman Lobjörns hand och hade blott helt lätt blifvit sårad. En af slottets trädgårdsmästare hade händelsevis bevittnat det ohyggliga uppträdet, han skyndade att tillkalla slottsvakten, och just i samma ögon-

blick som Karl Gustaf fått knifven ur sin motståndares hand och denne kommit under i brottningen, blef han arresterad och insatt i ett fängelserum i det södra slottstornet.

Ransakningen med Lobjörn räckte efter den tidens rättegångsväsen länge, och slutligen blef den vilde styrmannen dömd till döden för det han burit hand på en furstlig person. Han hade ej heller under hela rättegångens lopp gjort försök att neka eller framkommit med en enda invändning. Han hade blott beklagat, att hans afsigt att döda Karl Gustaf misslyckats, hvilken nya djerfhet naturligtvis icke kunde annat än uppreta både domare och menighet emot honom. I fängelset hölls han strängt, men misshandlades icke genom någon som helst tortyr — ett hedrande drag af prinsen, då man vet att på den tid, om hvilken vi nu tala, man i dylika brottmål icke räknade så noga, utan tvärtom pressade sitt offer så hårdt, att schavotten af detta slutligen måste betraktas som ren välgerning.

När den fagra Eva sporde att hennes forne älskare var dömd till döden, uppsökte hon genast prinsen för att om möjligt utverka benådning för Lobjörn.

Karl Gustaf var dock i början obeveklig.

“Han kallade mig *feg*,” sade han — och åter började rösten darra — “hade han icke sagt *det* ordet, så skulle jag gerna förlåtit att han drog knifven emot mig och traktade efter mitt lif. Men nu har han gått för långt, och han må således stå sitt straff.”

“Men besinna, eders nåde,” sade Eva vridande händerna, “han visste ju icke hvad han gjorde — svartsjukan är en svår frestare, och därför vill jag på mina bara knän bedja om nåd och försökning.”

Och den vackra flickan föll verkligen på knä och höjde sina tårdränkta, men ändå underbart skimrande ögon mot prinsens i detta ögonblick stränga och på samma gång bedröfvade ansigte.

“Stig upp, Eva,” sade han dock hastigt, “icke skall min lilla dufva, min fagra Svana lilla, knäböja för mig; sådant är nedsättande för oss båda.”

Eva steg genast upp och prinsen gjorde ett par slag öfver rummet.

“Ja,” sade han slutligen, i det han satte Eva i knä och kysste henne varmt och innerligt, “du skall väl få din vilja fram då, du lilla värtaliga förespråkarska! Lobjörn må således bli benådad till lifvet, men med det uttryckliga vilkor, att han genast beger sig till sjös och icke vidare återkommer. Detta är allt hvad jag kan göra för honom, eller rättare sagdt, detta är allt hvad jag kan göra för *din* skull, du lilla fagra midsommarsblomster.”

Eva tackade med ord och smekning, ty hon kunde ju sjelf räkna sig ha del i Lobjörns olycka. Karl Gustafs handsekreterare inkallades och uppsatte benådningsdokumentet, som prinsen genast underskref och under hvilket han satte sitt hertigliga sigill. Sekreteraren aflägsnade sig derpå, och Karl Gustaf öfverräckte handlingen till den ännu tårdränkta Eva.

“Är du nöjd nu, min lilla dufva?” sade han med en röst, som tydligen vittnade om att han sjelf var rörd, och slutligen funnit att benådningsrätten ändå är en härlig sak i en furstes hand blott den rätt brukas. “Skynda nu till fängelset och släpp ut fridstöraren! Det skulle annars i dag

varit hans dödsdag, och presten har haft god tid på sig att bereda honom.”

Eva var icke sen att efterkomma uppmaningen. Väl älskade hon icke längre Lobjörn, men hon var som kvinna ingen vän af blodsutgjutelser, äfven om dessa hade sitt stöd i lagen.

Stottsfogdens dotter skyndade sig således hastigt ned till fängelset, som genast öppnades så snart hon framvisat prinsens benådningsbref. Då Eva inträdde i det dunkla, med starka jerngaller försedda rummet, fann hon Lobjörn sittande vid bibeln, i hvilken han så andaktsfullt läste, att han på en lång stund icke märkte den unga flickans inträde. Slutligen såg han dock upp, och då han fann att Eva var inne, steg han genast upp från stolen och skyndade emot henne. Det skulle ha varit hans glädje att få taga henne i hand, men så erinrade han sig att han var lifdömd för mordförsök och drog hastigt den till hälften framräckta handen tillbaka.

“Du kommer för att säga mig ett sista farväl,” sade han utan att det minsta darra på rösten, “jag vet att denna dag är min dödsdag. Det var dock snällt af dig, Eva, att icke alldeles glömma mig i ett så förfärligt ögonblick! För öfrigt är jag beredd, och Gud har i sin nåd gifvit mig kraft att med lugn tänka på mitt olycksaliga öde.”

Den känsliga flickan föll i tårar.

“Nej,” sade hon, “du skall icke dö, prinsen har benådat dig och här har du pergamentet på det. O, hvad jag nu känner mig lycklig, som kunnat utverka dig detta, till en ersättning för hvad jag tilläfventyrs brutit mot dig!”

Lobjörn genomögnade hastigt benådningsskrifvelsen, men hade nu så länge tänkt på döden, att han icke i förstone kände någon glädje öfver den lyckliga vändning hans öde genom Evas bemedling vunnit. Slutligen kom dock ungdomsblodet i rörelse, begäret till lifvet segrade och han kunde nu såsom benådad räcka Eva sin afmagrade hand.

“Tack,” sade han under djup rörelse, “det är dig som jag näst Gud har att tacka för att jag ännu kan bli en bra människa! Men jag gissar, prinsen har väl fäst sina särskilda villkor vid min benådning?”

Eva meddelade nu dessa, och Lobjörn fann sig tacksamt i dem. Hans förr så vilda och obändiga lynne hade genom fängelsepredikantens milda ord och förmaningar alldeles försvunnit, och han kunde nu som en god kristen framträda inför hvar man, utan att behöfva rodna eller blekna.

Den alltid hetlefrade men också alltid ädelmodige Karl Gustaf hade rikligen sörjt för Lobjörns utrustning. då denne nu åter begaf sig till sjös, med den allvarliga föresats att icke sluta förr, än han vore kapten på egen skuta. Hans gudsfuktan, ren och sann som den var, kom honom nu mycket till hjälp under de många hårda pröfningar, en sjöman alltid får vara beredd på att genomgå. Afskedet från den fagra Eva var hjertligt, och den numera så ödmjuke Lobjörn räknade

det som en stor heder när han i afskedsstunden fick kyssa Evas hand.

Som vi veta står tidens klot aldrig stilla, och så kom den i svenska historien märkliga dag då drottning Kristina afsade sig regentskapet till förmån för sin frände, prins Karl Gustaf. Historie-skrifvare hafva yttrat olika meningar om detta viktiga steg, men för egen räkning vilja vi helst tro drottningens ord, då hon tog Gud till vittne på att hon gjorde det *för svenska folkets väl*.

Menskligt att se, syntes tidpunkten också vara den rätta, eller åtminstone icke för tidig. Genom drottningens oerhörda slöseri hade rikets finanser råkat i stort betryck, tvist hade på samma gång uppstått beträffande den rena evangeliska läran, hvilken redan då icke längre af drottningen omfattades med den trosifver hennes store fader ådagalagt för densamma, och det var tid på, att en man med allvar och kraft fattade statsrodret.

Karl Gustaf blef alltså i Upsala utkorad till Sveriges konung, sedan han kort förut lemnat sitt så kärt vordna Öland. Afskedet från Eva, likasom ock från hennes åldrige fader, slottsfogden Svan, var hjertligt och rörande och prinsen lemnade då en större summa penningar till den fagra Eva som nu befann sig i sådana omständigheter, att hon snart kunde vänta sig blifva mor.

Det går allmänneligen så till här i verlden, att människan lätt glömmar gamla förbindelser för

nya och så gick det äfven med Karl Gustaf. Under regeringsbestyren och krigen glömde han så småningom bort sin Eva, fastän Eva aldrig kunde glömma honom. Eva satt därför i sorg på Borgholms slott, och den lilla dotter, Anna, som hon der födde och till hvilken konungen var fader, kunde blott föga trösta henne. Den sköna Eva tynade så småningom af, och så inträffade den dag då hon af sin sörjande fader måste läggas på bår, midt i sin ungdoms och blomstrings vår. Den gamle slottsfogden tog då lilla Anna om hand, som hans rätt och pligt var, men han lefde i bedröfvelse och lifvet begynte kännas honom allt tyngre och tyngre. Men om Karl den tionde Gustafs hjerta så småningom kallnade för Eva, så vet dock sägnen att förmäla, att han på dödsbädden hade ofta nämt hennes namn likasom ock lilla Annas. — Samvetet kan ingen döfva, han må nu vara klädd i fursteskrud eller i bondens enkla jacka.

Vi hafva förut nämnt, att Karl Gustafs vilkor för Lobjörns benådning var den senares snara afresa till främmande land, för att aldrig mera återvända till fäderneslandet. Detta vilkor veta vi också att Lobjörn med glädje underkastat sig och äfven tänkte ärligen hålla. Men menniskan spår och Gud rår, som ett gammalt godt ordspråk säger, och så hände det sig att Lobjörn, nu blifven kapten och förande ett vackert skepp från Stockholm,

icke längre kunde motstå sin längtan att återse de trakter, der han utkämpat sitt hjertas bittraste strider och mist sin evigt saknade Eva. Han ville se henne ännu en gång, och sedan skulle han aldrig mer besöka det blomstrande Öland. Men när han trädde in i den fordom tilltänkta svärfaderns tarfliga boning och der fick höra att Eva sedan flera år var död och hade efterlemnadt en liten dotter, som nu stod utan allt annat huld och skydd än den gamle Svan kunde lemna, föreslog Lobjörn att den gamle jemte lilla Anna skulle flytta med honom upp till Stockholm, der han lofvade att gifva den redan nu fagra flickan en god uppfostran. Vi kunna fatta, att icke mången i Lobjörns kläder och som blifvit så sviken i sitt hjertas tro, som han, skulle hafva handlat på samma ädelmodiga sätt, men Lobjörn var från grunden en hedersman, och der hedern är med, der fins det också i allmänhet ett för andras oförvållade öde varmt klappande hjerta. Den gamle Svan ingick med glädje på förslaget, dock som naturligt är, mindre för sin egen skull än sin lilla dotterdotters, och så anträdde de tre resan till hufvudstaden, der Lobjörn hade all möda ospard att bereda sina skyddslingar ett det angenämaste hem. I synnerhet Anna blef hans ögonsten och för henne ville han gerna hafva gifvit sitt lif. Den unga flickan fick en i allo vårdad uppfostran, växte upp och var vid sjutton år lika fager och blomstrande som sin så tidigt bortgångna mor — ja, den förtjuste Lobjörn och morfadern tyckte till och med att hon var ännu vackrare. Och det bästa af allt var, att jungfru Anna var ren och

skär som naturens fagreste vårblomster, hennes unga hjerta klappade blott för dygden och de husliga pligterna, dem hon numera öfvertagit i sin fosterfaders hus.

Slutligen blef jungfru Anna Karlsdotter — hon kallades så i anledning af sin på fädernet kungliga börd -- bekant med en dansk sjöfarare vid namn Erik Göransson Könnigh, som lyckades vinna hennes hjerta och hand och sedan förde henne som brud till Danmark, der en underbar slump fogade så, att Könnighs hus var just detsamma, der Annas fader, Karl Gustaf, haft sitt högqvarter under kriget med danskarne, efter det han gjort det i häfderna så ryktbara tåget öfver Bält. Äktenskapet med Könnigh blef i alla hänseenden lyckligt, och hon blef stammoder för en talrik afkomma, som i våra dagar räknas till en af Danmarks hederligaste borgarslägter och som med stolthet nämner att de äro ättlingar af den frejdade svenska Vasastammen.

Vi hafva nu blott att tillägga, att Karl X Gustafs namn ännu lefver i välsignadt minne på Öland, der han i tre år oafbrutet lefde och verkade till det lilla hertigdömet's väl. Hans kärleksäfventyr, hans väldiga dryckesstämmor med Paul Würtz och andra trogna hafva icke gått till glömska, och vi kunna väl icke förvåna oss öfver, att äfven han, ehuru tidigt införd i lifvets allvar, ibland skattade åt de menskliga svagheter. I historien står hans

namn ristadt med evigt oförgätliga bokstäfver, och i fråga om hjertats godhet stod han så högt, att han icke heller på detta område någonsin skall glömmas, åtminstone icke af det raska och idoga öländska folket, hvars nuvarande välstånd i mycket har sin grund i de praktiska anordningar som af honom vidtogos, medan han dock hade tid öfver för kärlek och vin.

Karl IX och Vermlänningen.

I.

I de "gamla, goda tiderna", då lyxen, förfäring och begäret att lysa icke på långt när hade nått den omfattning, som i våra dagar, var det ingen ovanlig företeelse, att kungliga personer i största obemärkthet färdades genom landet, på detta sätt inhemtande vida tillförlitligare kunskap om landets inre ställning samt folkets behof och önskringar, än om de kommit med stort följe och i hela glansen af sin höga ställning som landets "beherskare". Allmänt är känt, hurusom konung Karl den elfte ofta roade sig med att i en vanlig vägfarares enkla dräkt genomresa sitt rike i alla riktningar, äfvensom huru han, i skydd af detta inkognito erhöill kunskap om mycket, som eljes säkerligen icke kommit för hans öron, samt blef satt i tillfälle att utföra mången god och ädel gerning eller bestraffa oredliga och folkförtryckande embetsmän. Äfven Karl den nionde, "bondekönungen", som han så föraktfullt kallades af de

höga herrarne och af Sigismunds anhängare, färdades ofta genom rikets landskap, okänd af alla än några få förtrogna, hvilka vanligen valdes ur bondeklassen och hos hvilka han plägade gästa. Isynnerhet medan han ännu blott var hertig och sålunda hade större ledighet, låg han ständigt på dylika resor; och bland allmogen i Vestergötland, Nerike, men isynnerhet Vermland har man ända till våra dagar bevarat mången anekdot från denna tid, den sedermera blifvande konungens måhända lyckligaste. Karl var alltid under dessa irrfärder vid det yppersta lynne, försmådde ej att göra besked för sig både i stop och fat, och vann hjertan hvarhelst han drog fram. Af sin store faders, den odödlige Gustaf Vasas, historia hade han lärt sig, att allmogens trohet och tillgifvenhet vore mer att bygga på, än de ränksmidande herrarnes fagra löften och eder, och måhända var innersta tanken med berörde förtroliga umgänge med folket att befästa sig i dess ynnest, ifall han en gång skulle blifva Sveriges konung. Om så var, så visar oss historien huru förutseende och klokt han härvid handlade, äfvensom att denna tidigt förvärfvade kärlek aldrig någonsin undandrog honom under de politiska slitningar som sedermera uppstodo i anledning af konung Sigismunds vistelse i Polen och hans upprepade men misslyckade försök att med vapenmakt återtaga sin här förlorade krona. Karls orubbliga tillgifvenhet för den af fadern införda lutherska läran, hans oskrymtade gudsfruktan, fasthet i karakteren och starka rättskänsla torde väl ock hafva i vä-

sentlig grad bidragit att tillvinna honom folkets sympatier.

Det var en smällkall vinterafton i början af år 1585. Utefter en af Vermlands välplogade landsvägar ilade i rask fart en enkel skjutssläde, dragen af en välfödd och liflig springare, hvars körsven stod bak på medarne, då och då lutande sig fram för att svara på hvad den resande, en i en duktig vadmalskappa insvept man kunde ha att säga honom. Man hade just nu kommit till foten af en brant backe, der den resande steg ur, i den dubbla afsigten att genom gående ett stycke uppvärma sina frusna lemmar och bereda skjutshästen någon lindring i sitt ansträngande "dragande kall". Körsvennen, en qvick och liflig yngling om 18 år, följde snart exemplet och båda sträfvade nu upp för backen i den hårdt tillfrusna snön, som skarpt knarrade under deras fötter.

"Hör på, min gosse," började den resande, i det han försökte att stryka istapparna ur sitt skägg, "vet du af någon stuga här framme, der vi kunna få värma upp oss en stund? Det råder en bister kyla i afton."

"Ja, vars, vet jag så," svarade skjutsbonden ifrigt. "Vi ha inte mer än en fjerdingsväg till närmaste bergsmansgård, och der har dom nu som bäst bröllop. Der går det nog för sig att få ett stop varmt öl, om det behagas."

"Men jag känner icke folket der i gården och det är kanske opassande att komma dit midt under bröllopsglädjen?"

“Nej, vars! I ett vermlandsgille är hvar och en välkommen, och vägfärande man icke minst, för si, af honom får dom alltid veta nyheter.”

“Nåväl,” återtog den resande, “så fara vi dit på en stund.”

Då de samtalande hade hunnit uppför backen, satte de sig i slädan och åter bar det af med ilande fart utesfter den nu jemna och glatta landsvägen.

Snart märkte de i det inbrytande mörkret ett starkt eldsken, som på afstånd liknade en eldsvåda.

“Kör på, här är olycka å färde,” yttrade den resande i brådskaande ton.

“Nej, vars!” svarade körsvennen med orubbligt lugn. “De ä’ bara tjärtunnor som dom bränner deruppe vid bröllopgården; det är så seden hos oss. — Men undan ska det nog gå, om det så befallles.”

En uppmuntrande klatsch med piskan satte ännu lifligare fötter under Brunte och snart var man framme vid den ståtliga bergsmansgården. Toner af gnällande fioer och skrällande klarinetter från stora byggnaden utmärkte nogsamt, att dansen var i full gång och att glädjen stod högt i tak. Den resande steg ur och gick uppför trappan, medan skjutsbonden ledde hästen till planket, der han band honom och omsorgsfullt påbredde hästtacket. Under tiden talade han i en högst belåten ton med sig sjelf:

“Va’ de inte finurligt gjordt af dig, Lasse, att du kunde få din skjutsherre att fara hit? Jo, gu, va’ de’ så! Nu ska’ du få si, att han stannar här

i natt, och då får du dansa jössehäring med Sigrid tills solen går upp! Farväl med dig så länge, bruntpojken; du får allt komma i stall, bara jag får tag i någon af husfolket.” — Och lemnande den högst missbelättna Brunte, styrde Lasse i uttalad afsigt sina steg till en mindre byggnad nere på gården, genom hvars rikt upplysta fönster han såg en brokig samling menniskor röra sig och hvarifrån ett gladt støj, blandadt med musikens toner, hördes. Han förmodade att en del af ungdomen här höll hus, och han bedrog sig icke heller i denna förmodan.

Vid Lasses inträde i den rymliga grindstugan var dansen i full fart, och snart såg han sig in dragen i dess yrande hvirfvel. Sjelfva Sigrid, en af bergsmannens pigor och så der till hälften Lasses fästmö, befann sig bland den glada skaran, och vid hennes åsyn glömdes både den resande och Brunte för återseendets ljufva behag och dansens lockande frestelse.

II.

Vår resande, som vi nyss lemnade gående uppför trappan till den stora mansbyggnaden, var ingen mer eller mindre än sjelfvaste hertig Karl, hvilken för tillfället hade beslutat att okänd sticka sig in bland bröllogsgästerna och se huru de uppförde sig vid ett så högtidligt tillfälle.

Af denna orsak kastade han helt obemärkt sin simpla kappa af sig i förstugan och kom lika obemärkt in i bröllopssalen, der han stälde sig i en vrå längst ned vid dörren, för att göra sina betraktelser öfver den rörliga tafla som tedde sig för hans forskande blickar.

Det var också en tafla af friskhet och lif som med nöje kunde betraktas. Värden, odalbonden Nils Jansson, var en af Vermlands rikaste bergsmän och alit inom hans hus i förhållande derefter. Den stora salen liknade fullkomligt en af den tidens riddarsalar. Väggar och tak voro smyckade med blanka krigsvapen och rustningar af allehanda slag; och möblemanget bestod af massiva karmstolar, ekbord och väggfasta skåp, utsirade med konsternarna träsnideriarbeten, hvilka för tillfället voro garnerade med friska kransar af gran och vintergrönt. Hundratals brinnande vaxljus och en blossande stockeld på spiselns spridde öfver det hela en förtrollande upplysning.

I nedre ändan af salen svängde ungdomen omkring med brudparet i en hvirflande polska; men i den öfra satt far sjelf i högsätet vid det rikt belastade bordet och drack öl och mjöd med sina gamla bepröfvade vänner. Bägaren vandrade flitigt laget omkring och löste tungans band, så att lustiga infall och muntra sånger i förening med den glada musiken väckte en stormande lefnadslust och gamman hos både ung och gammal.

Vår hertig stod en lång stund i sin vrå och njöt af det friska folkilif som omgaf honom, men snart blef han bemärkt af värdens son, som ledsagade honom upp till farsgubben, för hvilken

KARL IX.

Karl presenterade sig som en resande handelsman.

Bergsmannen mottog honom med stor förnöjelse och bad honom sitta ned vid sin sida och tömma en välkomstbägare. Det var så Karl ville hafva det. Sålunda berättar Afzelius i sina Saghäfder om honom bland annat följande:

“När gamle konung Gustaf reste i landet, och kom någonstades till gäst, var han mycket glad och skämtsam; men det var hos adeln och de höga embetsmännen han gästade. Karl deremot tyckte sig tillräckligen förut hafva lärt känna de stora och högättade, och utvalde därför det svenska folket, bonden och arbetaren, till sina umgängesvännar, emedan dessa voro landets styrka, och i dessa tider mest i behof af konungens omvårdnad och beskydd. I en ärlig svensk dannemans boning fann han sig så väl; af honom tog han ofta nog lärdomar och råd för landets upphjelpande, och med honom var han glad och skämtsam när de sutto i dryckesstämman, men det är isynnerhet i Bergslagen och Vermland som sägner finnas efter hans resor och vistande der i bygderna och knappast en koja finnes, sägar en gammal häfdatecknare, som icke bär ett minne efter sin store Karl.”

Med sådant lynne och sådant tänkesätt till grundval för sina handlingar, var det gifvet att den unge hertigen fann sig högst belåten bland det glada och upprymda bröllopsfolket. Med de förståndiga dannemännen och deras ärbara kvinnor drack han och glammade af hjertans lust och med ungdomen dansade han så det stod härliga

till. Slutligen begåfvade han den fagra bruden med en liten guldkedja och höll ett varmt lyckönsknings-tal för det unga hjonelaget. Sålunda vann han allas tillgifvenhet och alla försäkrade som med en mun, att maken till handelsman hade de aldrig förr hvarken hört eller sett. Af värd-folket blef han inbjuden att vara deras gäst bröllopet ut, som skulle räcka ännu minst åtta dagar; men härför betackade han sig och smög sig så småningom ut igen lika obemärkt som han kommit.

III.

Medan Karl på ofvanskrifna sätt roade sig i den stora bröllopssalen hade Lasse ickemindre roligt i drängstugan. Han dansade och språkade jemt med sin kärälskliga Sigrid; men som hon var vacker och blid som en klar sommarmorgon saknade han ingalunda rivaler. Snart hade dessa, berusade af det starka bröllopsölet, invecklat honom i en tvist, hvilken snart urartade till handgripligheter. Innan Lasse visste ordet af, var han utkastad på gården, der hans afundsmän, understödde af några andra halfrusiga sällar, började att obarmhertigt mörbulta honom. Utgången af denna ojemna strid var icke längre oviss, då en i kapp insvept person anlände till valplatsen.

Den okände hade icke väl fått ställningen klar för sig förr än han med hvardera handen

grep ett par af de närmaste våldsverkarne i kragen och kastade dem bort i en snödrifva. Samma kraftyttring förnyades med de andra, och snart kunde Lasse, ehuru illa lemlästad, med sin räddares bistånd åter resa sig.

Utan att på något sätt hindras af de nyss så modiga slagskämparne, hvilka aldrig förut pröfvat en dust med en så stark karl, som med den

så plötsligt uppträdande obekante, och därför funno rådligast att förhålla sig stilla, tog vår resande, ty det var ingen annan än han, Lasse under armen och ledde honom fram till slädan, i hvilken han trugade honom att sätta sig. Sjelf löste han derefter hästen, stälde sig på medarne och inom ett par minuter hade de lemnat den bullersamma bröllopgården.

“Är du illa medfaren, min gosse?” sporde den improviserade skjutsbonden, sedan de väl kommit ut på landsvägen.

“Nej, vars!” svarade Lasse, som, ehuru ytterst illa slagen, likväl lite smått skämdes för att bekänna kort. — “Men hade de fått hålla på en stund till, så hade det säkerligen varit slut med lifhanken.”

“Hur långt ha vi fram till nästa skjutsombyte?”

“En knapp mil. Låt bara Brunte löpa undan.”

Och undan gick det på det klingande föret. Snart var man framme på ort och ställe, der en karl tillsades taga vård om hästen, medan den resande med nedlåtande godhet tog Lasse med sig in i gästkammaren, der en muntert sprakande brasa välkomnade våra vägfärande.

Så snart ny häst var förspänd och sedan den resande öfvertygat sig att ingen fara för den slagne skjutsbondens lif var förhanden, beredde han sig att fortsätta sin färd. Dessförinnan räknade han dock upp skjutspenningarne och lade dem i ynglingens hand.

Men Lasse lemnade med en ödmjuk åtbörd penningarne tillbaka och yttrade:

“Husbond’ anbetrodde mig i tysthet att det var sjelfva hertig Karl som jag skulle få den nåden att skjutsa och förbjöd mig strängeligen att taga någon betalning af en så folkgunstig herre.”

Det var ej utan att Karl kände sig djupt rörd af denne enkla gärd af folkets allmänna kärlek för hans person. Tyst stoppade han emellertid penningarne åter i den bastanta stora läderpungen och upptog i stället ur en annan mindre sådan en

glänsande dukat, den han räckte skjutsbonden med yttrande:

“Jag är glad och stolt öfver vermlänningarnes tillgifvenhet. Då jag ej får betala skjutslega skall du i stället behålla detta mynt som drickspenningar.”

Lasse gjorde en ny, vördsam men afvärjande rörelse och yttrade med fasthet:

“Aldrig, ers höga nåde! Ni har frälst mitt lif, och det är jag som i evighet står i skuld hos er.”

“Som du vill då, du envise gosse,” svarade hertigen med godhet. “Vi träffas måhända en annan gång. Farväl med dig!”

IV.

Det är icke här platsen att skildra alla de svårigheter hertig Karl i egenskap af riksföreståndare under konung Sigismunds frånvaro i Polen hade att bekämpa för upprätthållandet af lag och ordning i landet. Det är väl bekant, att större delen af de höga adliga herrarne mer och mindre hemligt gynnade den svage och vankelmådige Sigismund, under hvars spira de trodde sig för framtiden få fritt spelrum för egna ärelystna planer, och att de sålunda, med de i riket talrikt inkomna jesuiternas hjälp, gjorde allt för att hos allmogen söka undergräfvat förtroendet till riksföreståndaren, hvilken skildrades som en hård och

blodtörstig man, den der blott ville folkets förtryckande och under hvars regemente ingen frid eller lycka vore att vänta för landet. Och då vi dertill redan veta, att hertigen allt ifrån sin ungdom bemödat sig om att vinna och äfven verkliga vunnit gemene mans hjertan och trohet samt att sålunda alla dessa försök misslyckades, förflytta vi nu, utan vidare reflexioner öfver rikets inre ställning på denna oroliga tid, scenen för vår lilla pennteckning till den vackra Stångån, hvar-est, under namn af Stångebro slag, den minnesvärda strid utkämpades, hvarigenom för alltid Sigismunds makt bröts, och genom hvilket den rena evangeliska läran vann ett sedan varaktigt fäste i vårt älskade fosterland.

Innan slaget begynte, lät hertig Karl allt sitt krigsfolk göra bön, och tog sjelf, i sina härhöfvidsmäns närvaro, Gud till vittne på att det icke var för egen ärelystnads skull, utan för landets väl och den evangeliska lärans seger, som han nu grep till svärdet mot sin konung och så många af sina förvillade landsmän. Derefter anbefalde han sin sak i den högstes hand, satte sig upp på sin stridshingst och beredde sig att med allt sitt folk möta den antågande och anfallande polska krigshären.

Snart rasade striden med förtvivlans bitterhet. Öfverallt, der kampen hårdast pågick syntes hertigens höga gestalt på sin frustande springare, lifvande och uppmuntrande sitt folk, och sjelf utdelande väldiga hugg. I början hade konungens trupper öfvertaget, men snart syntes krigslyckan luta åt hertigens sida, och hans säkra öga såg

med glädje att det ej skulle dröja länge innan den polska hären blifvit i grund slagen.

Lifvad af framgången hade hertigen med en afdelning af sitt folk sprängt in i de polska lederna, och under ett ögonblick såg han sig och de sina fullkomligt omringade af fienden. Sjelf blef han snart igenkänd och mångt svärd lyftades för att fälla honom. Detta skulle också efter all sannolikhet ha lyckats, om ej just i detta kritiska ögon-

blick en bredaxlad svensk bonde, förande ett väldigt slagsvärd, brutit in bland polackarne och gifvit dem så mycket att göra, att hertigen fick råderum att undkomma. Hertigen tyckte sig hafva sett denne kämpe någon gång förut, och beslöt att efter stridens slut göra sig närmare underrättad om hvem hans räddare kunde vara.

I enlighet härmed lät han, sedan slaget var slutadt och segern fullständig, kalla till sig den jättelike krigaren, hvilkken han med skäl kunde säga sig ha att tacka för sitt lif. Snart stod också denne för sin herskare, som betraktade honom med erkänsamhet och välvilja.

“Du har så godt som räddat mitt lif i dag, min raske gosse,” utlät sig hertigen och räckte bonden sin hand. “Tack skall du ha för det handtaget.”

“Jag bara betalte en gammal skuld, ers höga nåde,” svarade den tilltalade okonstladt.

“Hvad menar du dermed, min vän?” sporde hertigen, icke litet förundrad öfver bondens ytt-rande.

“Jag menar bara, att ers höga nåde en gång för många år sedan räddade lifvet på mig, men den saken är glömd, kan jag märka.”

“Hur gick det till, min gosse?” frågade hertigen ännu mer förundrad.

“Kommer inte ers höga nåde ihåg att han en gång i Vermland räddade en ung skjutsbonde, som man höll på att slå ihjel vid en bröllopsgård?”

“Ah! nu minnes jag det! Var det du som skjutsade mig den gången och som blef så illa medfaren?”

“Ja, gu' var det så, ers höga nåde! Och på det sättet är det blott en gammal skuld som jag i dag lyckats betala.”

“Nej, icke så, min gosse,” sade hertigen hjertligt och tog ännu en gång sin räddares hand. — “Se här,” fortfor han och räckte sin börs åt den-

ne, "tag detta som en ringa belöning för din vackra och raska bedrift."

"Nej, aldrig i evighet ers nåde! Jag skulle just vara en stor usling om jag toge betalt för det jag gjort min pligt."

"Lika envis som förr, hör jag," inföll hertigen med ett leende. "Nåväl, då gör jag dig i stället till ryttmästare."

"Ja, si det tackar jag ers nåde för! Jag har i dag fått riktig lust för krigaryrket," svarade den forne skjutspojken uppriktigt. "Och si då gifter jag mig bums med Sigrid."

"Gör du det, min gosse; för din fästmörs utstyrsel skall jag sörja. Och nu farväl så länge; du skall snart få höra af mig."

Att hertigen höll sitt ord, torde vi knappast behöfva nämna. Den nye ryttmästarens ståtliga bröllop bevestades af hertigen och många höga herrar i hans följe. Han upphöjdes sedermera i adligt stånd — och härmed slutar vår lilla historia om Karl den Nionde och Vermlänningen.

Karl IX och klosterjungfrun.

I.

Det var år 1595. Efter långvariga strider och meningsutbyten hade äntligen på den historiskt märkvärdiga riksdagen i Söderköping samma år det viktiga beslut fattats, att klostren skulle upphävas, och det herskade följaktligen vid denna tid stor oro och förbittring inom klostermurarne, dit ryktet om riksdagens beslut och jesuiternas nederlag snabbt banat sig väg.

Riksföreståndaren, hertig Karl *), hade sålunda förstått att skaffa respekt åt Upsala mötes beslut, och han gick också genast, och med den raskhet och beslutsamhet, som karakteriserade alla hans handlingar, i författning om klosterfolkets fördrifvande. Personligen ledde han detta företag, som icke allestädes aflopp utan lifsfara, och man gjorde dervid upptäckter, som kunde komma den mest kallblodige att rysa af fasa.

*) Gustaf Vasas yngste son, från 1599—1611 Sveriges konung under namn af Karl den Nionde och den ende af Gustaf Vasas söner, som ärfte faderns stora egenskaper.

Sent en novemberafton ofvannämnda år voro alla nunnor i Vadstena kloster församlade i abbedissan Karin Olofsdotters stora mottagningssal till en viktig rådplägning. Bud hade nämligen nyss anländt, att hertig Karl med ett stort följe var i antågande och redan samma afton att förvänta till klostret. Man anade naturligtvis intet godt af detta besök, ty Karls obevekliga stränghet mot jesuiterna och klosterväsendet var dem väl bekant, likasom de ock redan kände innehållet af riksdagens i Söderköping beslut. Icke underligt då, att en stor förstämmning rådde hos de församlade nunnorna, af hvilka blott abbedissan förmådde att bibehålla åtminstone ett yttre sken af lugn.

Blott en manlig deltagare i denna hemliga öfverläggning fans tillstädes. Det var nunnornas bikt-fader, pater Hieronymus, en jesuit af äkta skrot och korn, en Ignatius Loyolas trogne lärjunge och efterföljare och dertill konung Sigismund varmt hängifven.

Paterns djupt insjunkna ögon glödde af en hemsk eld, der han tyst och sluten gick fram och åter i den dystra klostersalen. Abbedissan följde med noga uppmärksamhet det sällsamma muskelspelet i jesuitens gulbleka ansigte och det märktes tydligt, att hon i denna stund satte hela sitt hopp till honom och de svarta planer, som nu sprungit fram ur hans på sådana så fruktbara hjerna.

Ändtligen stannade pater Hieronymus och mumlade med ett infernaliskt leende på de tunna läpparne:

“Låt kättarehertigen komma! Härifrån får han dock icke komma — med lifvet.”

Derpå vände han sig till abbedissan och yttrade:

“Låt dina systrar gå. Jag måste tala med dig enskildt.”

Nunnorna aflägsnade sig skyndsamt och utan att afvakta abbedissans befallning derom. De visste af gammalt, att deras mot dem så stränga och sjelfrådiga “moder” i sin ordning alltid blindt lydde jesuitens minsta vink.

Sedan nunnorna lemnat salen, slog den vördige patern sig ned på en stol midt emot abbedissan, såg henne med en djupt forskande blick in i ögonen och yttrade långsamt:

“Kättarn kommer hit, men han får icke komma härifrån...”

“Denna tanke är äfven min,” svarade Karin Olofsdotter, icke utan en rysning.

“Är allt klostrets helgade silfver och andra dyrbarheter i godt förvar?” fortfor jesuiten. “Hertig Karl kommer icke ensam, han har följe med sig, och dessa obändiga knektar komma säkert att genomleta hvarje vrå och vinkel i klostret.”

“Allt det dyrbaraste är i säkerhet. En båtlast klenoder är afsänd till Visingsö, för att af herr Erik Brahe förvaras, och resten har jag låtit nedgräfvä i trädgården. Barbaren skall sålunda icke hafva att fröjda sig åt något rikt byte.”

Patern försjönk för ett ögonblick i djupa tankar. Derpå frågade han lifligt:

“Hvem är den mest excentriska af de unga nunnorna? Om jag inte bedrager mig, så innehar den nykomna klosterjungfrun Agnes i högsta grad denna för våra syften så ovärderliga egenskap.”

Abbedissan eftertänkte ett ögonblick. Derpå svarade hon:

“Jo, Agnes är i stånd till allt för sin tros skull, blott hon med skicklighet och varsamhet ledes. Men det är väl icke meningen att *hon...*” Abbedissan, så kall och van vid uppskakande scener hon än var, vågade icke fullfölja meningen.

Hieronymus log.

“Jo, just hon!” sade han. “Vi förstå båda, att icke jag, icke heller någon af klosterbröderna, och icke heller någon af de äldre nunnorna bör åtaga sig detta värf, emedan sådant skulle föra oss alla i olyckan. Men om en ung och öfverspänd flicka gör det, så kommer hon att *ensam* bära ansvaret, och hon må gerna uppoffras, sedan hon gjort kyrkan en så stor tjänst.”

Man skulle tro att abbedissan bäfvade tillbaka för den djefvulska planen att göra en ung och oskyldig kvinna till mörderska, men så var ingalunda förhållandet, sedan hon nu fått fullkomligt klart för sig, att alla de öfrigas frihet och menskliga välfärd berodde på, att just den yngsta och mest svärmiska af systrarna uppoffrades. Stäld inför domstolen skulle hon säkert förklara, att hon utan ingifvelse och öfvertalande af andra verkställt mordet på riksföreståndaren, ja hon skulle säkert med hänförelse säga sig tro, att hon derigenom gjort kyrkan och Guds moder en så stor tjänst att hon med trygghet kunde motse en äreplats bland helgonen. Ingen tortyr, inga aldrig så väl lagda korsfrågor skulle kunna förmå Agnes att röja sina medbrottslingar, något som deremot var ganska osäkert med afseende på de andra.

Också svarade abbedissan, efter ett snabbt öfvervägande af dessa skäl, med en kallblodighet, som man skulle hafva svårt att tilltro en kvinna, och dertill en kvinna, som helgat sitt lif åt andakt och bön:

“Ja, broder, du har rätt. Låt dem båda falla; — kyrkans väl fordrar det.”

Paterns mörka ögon lyste af tillfredsställelse. Det var nemligen icke utan, att han hyst någon fruktan för, att abbedissan skulle rygga tillbaka för att låta någon af sitt eget kön begå den gräsliga handling, han föreslagit.

“Låt kalla in Agnes,” sade han lugnt, barbaren är snart här och hon behöfver förberedelse.”

Abbedissan ringde och gaf befallning om att Agnes genast skulle infinna sig.

Den unga flickan inträdde snart. Hon var mycket blek, med de klara, blåa ögonen strålande af religiös hänförelse, eller, kanske rättare, af religiös förvillelse. Hon stannade ödmjukt vid dörren, den abbedissan noga tillriglade, och afvaktade hvad de förut innevarande kunde hafva att meddela henne.

Jesuiten tog till ordet.

“Du känner den heliga kyrkans lärosatser,” yttrade han i inställsam ton, “du vet således, att det är din pligt att göra allt för hennes bästa och till Guds moders ära — ja, att uppoffra dig sjelf, om kyrkans väl så kräfver?”

“Ja,” svarade den unga klosterjungfrun, “jag vet det. Befall blott och jag är beredd att lyda!”

“Betänk dig noga, mitt barn,” fortfor patern långsamt, “känner du dig äfven beredd att lida

martyrdöden, om det så vore den heliga moderns vilja?"

"Ack ja, fader!"

"Och äfven om det gälde att döda en medmänniska?"

Den unga flickan darrade i alla leder och måste för ett ögonblick stödja sig mot dörrposten. Snart kom dock fanatismen henne till hjälp, hon stod åter stadigt på fötterna och hennes ögon blixtrade.

"Ja," sade hon svärmande, nästan vildt, "jag är beredd att göra allt hvad kyrkan fordrar. Helgonen skola bevara mig från skärseldens plågor, och jag skall blifva en deras like!"

"Väl, min dotter! Fall ned och bed!"

Den unga nunnan föll på knä för Kristusbilden, som var omgifven af en dödskafe och ett timglas, och försjönk i bön. Ingen hörde hvad hon sade, men säkert bad hon till Guds moder och sankta Brigitta om kraft och mod att fullgöra det värf, hon nu genom jesuitens ord och abbedissans uppmuntrande blickar trodde sig af himlen kallad att utföra. Ännu visste hon väl icke något om hvem offret var, men detta var ju också blott en bisak — hufvudsaken deremot att kunna tjena Guds moder och kyrkan.

Då klosterjungfrun slutat sin bön, vinkade patern henne att följa honom till hans cell. Der gaf han henne nu full afmat och lade dertill välsignande sina händer på hennes hufvud. Derefter följde full och tydlig förklaring rörande den, som skulle undanrödjas, och skälen hvarför sådant oundgängligen måste ske, om ej den katolska

kyrkans heligaste intressen skulle gå förlorade. Sedan Agnes utan tecken till ångest eller bäfvan afhört denna förklaring, lemnade munken henne en skarpslipad dolk, hvilken den unga nunnan i religiöst vansinne tryckte till sina läppar.

Öfverenskommelsen var dermed besegrad och Agnes aflägsnade sig för att åter knäfalla inför den korsfästes bild.

II.

Under de hemska scener, som i det föregående i korthet skildrats, hade qvällen långt framskridit, men ännu vakade alla i klostret, eftersom man med säkerhet visste, att riksföreståndaren var i antågande.

Plötsligt hördes fanfarer, och vid skenet af facklor och bloss samt åtföljd af erkebispens, riksens råd och andra förnäma herrar intågade hertig Karl på den rymliga borggården. Raskt kastande sig af hästen stod han snart jemte sitt följe i stora klostersalen, der abbedissan och alla nunnorna, utom Agnes, i hast församlat sig.

Hertigens blick var sträng och hans ord föllo skarpa, när han nu, utan vidare omständigheter, förkunnade klostrets öde. Han befalde dertill abbedissan att noga och utan undanflykter uppgifva hvarest klostrets skatter och klenoder förvara-

des, och så stor var den skräck hans kraftiga uppträdande och stränga ord injagade, att abbedissan och nunnorna nödgades bekänna det mesta. Tre dyrbara helgonskrin af silfver blefvo uppgräfdade och till en åminnelse förvarade, men alla de öfriga klosterskattna, kyrkosilfver och skrudar, lät hertigen utdela bland sina tjenare. Att man dock icke, oaktadt ifrigt sökande, fann allt, som undan gömts, bevisas bland annat deraf, att man omkring hundra år efter denna händelse vid gräfning å den forna klostergården påträffade "tolf sköna silfverskålar," hvilka sålunda undgått de sökandes uppmärksamhet, och detta oaktadt herr Krister Horn — enligt hvad Afzelius uppgifver *) — under letandet efter klenoderna, ifrigt sprang omkring med slagruta i handen.

Hertig Karl med alla sina herrar och tjenare hvilade natten öfver i klostret. Tidigt påföljande morgon lät han gifva abbedissan befallning att ledsaga honom till fataburen och förrådshusen. Abbedissan mottog denna befallning i sin mottagningssal, der hon samlat alla nunnorna omkring sig, för att ännu en gång uppmana dem till ståndaktighet och att hellre följa de heliga martyrnas exempel, än affalla från sin tro, den de heligt svurit att hålla.

Bland nunnorna befann sig Agnes. Då abbedissan slutat sitt långa förmaningstal, lyste den unga flickans ögon af hänförelsens eld — hon var fullt beredd att dö martyrdöden, ja, hon önskade det.

*) Afzelii Sagohäfder. Vasa-sagan, 3:dje delen.

Åtföljd af Agnes och de öfriga nunnorna begaf sig nu abbedissan ned på klostergården, der hertig Karl med otålighet väntade henne. Färden styrdes derefter till ett hvalf, hvarest en mängd kistor och skåp förvarades, och här börjades nu en undersökning af det raska, men ändå grundliga

slag, som var så karakteristiskt för riksföreståndaren. Främst i rummet stod en mycket stor, jernbeslagen kista innehållande det dyrbaraste af hvad som ännu fans qvar i klostret, och på Karls befallning öppnades denna först. Då locket blifvit uppslaget och hertigen lutade sig ned för att taga kistans

innehåll i betraktande, gaf abbedissan den bredvid henne stående Agnes en för de andra otolkbar blick, och i samma stund sväfvade paterns dolk öfver hertigens skulderblad...

Men dolken föll ur den olyckliga klosterjungfruns hand, och hon sjelf föll afsvimmad till golvet. Vid den klang, som stålets fall mot stengolvet framkallade, reste sig hertigen genast upp, och en mörk sky drog sig hastigt öfver hans redan förut bistra anletsdrag, då han varseblef mordvapnet. Han slungade på abbedissan en förkrossande blick och yttrade derefter med konungslig värdighet:

“Jaså, abbedissa Karin Olofsdotter, det är således icke längre nog med att I söken tillocka edert kloster unga och förmögna tärnor, för att vinna deras föräldraarf, — I försöken äfven att bilda dem till lönmörderskor? Ty I skolen icke söka intala mig, att denna unga kvinna af egen drift syftat åt min död — nej, dertill är hon för ung och i grunden för oskuldsfull. Men hade det varit I sjelf, Karin Olofsdotter, som hållit i den der dolken, då hade jag troligen icke i denna stund kunnat tilltala eder.”

Abbedissan sjönk ofrivilligt ned på knä. Det svartnade för hennes ögon och för ett ögonblick önskade hon sig sjelf döden.

“Nådige herre!” yttrade hon med skälfvande röst, “det är icke *jag*, som anstiftat detta! Det är... det är en annan.”

“En jesuit således, en af konung Sigismunds legda uslingar, en af dessa huggormars afföda, som icke sky gift och mord för främjande af sina

djefvulska anslag. Men jag skall befria vårt land från detta nedriga följe, och kom ihåg, fru Karin, att Guds makt är större än ondskans, om I aldrig erfarit det förut."

Sedan den stränge hertigen yttrat dessa ord, till den åtminstone för stunden djupt förödmjukade abbedissan, började han inom sig närmare öfverväga hvad straff väl dessa ränksmidande munkar och falska klostersystrar förtjenat, då de icke ens tvekat att tillgripa lönmordet för befrämjandet af sina svarta planer. I första ögonblicket af sin rättmätiga harm och afsky kände han sig böjd för den strängaste bestraffning, men småningom mildrades de stränga dragen, då hans öga föll på den olyckliga klosterjungfrun, hvilken nu, liksom uppvaknande ur en hemsk dröm, upplyfte sina blåa, svärmiska ögon och med ett uttryck af outsäglig ångest blickade omkring sig i det dystra hvalfvet. Hertigens i grunden goda hjerta segrade, och han yttrade med mildhet:

"Stig upp, stackars barn, och frukta ingenting för följderna af din förvillelse."

Med möda reste sig den unga nunnan från det fuktiga stengolfvet. Strida tårar strömmade utför hennes likbleka kinder; men hon blickade ändå med ånger och tacksamhet upp till hertigen, som så ädelmodigt förlåtit henne. Hon var ytterst svag och förvirrad och måste föras till sin cell, der hon nedlades på sjukbädden, från hvilken hon aldrig mera skulle uppstiga.

Redan före detta sitt besök på Vadstena kloster hade hertigen med vanlig omtänksamhet bestyrt om att ett fullrustadt skepp låg färdigt att från Söderköping öfverföra klosterpersonalen till Polen, der konung Sigismund då vistades. Inga böner, intet trots hjälpte och under sträng bevakning fördes de till Söderköping och ombord på fartyget, som ock lyckligt anlände till sin bestämelseort.

Fru Karins och jesuitens vidare lefnadsöden ligga icke inom ramen för denna enkla pennteckning.

Karl XII och Bössesmeden.

Under min vandring genom Vermland sommaren 1857, kom jag händelsevis att uppehålla mig några dagar hos brukspatron N. på det stora jernbruket Stupafors, hvilket är beläget i en djup dalgång vid en af Klarelfvens vackraste stränder.

Vid mitt första inträde i den ståtliga byggnaden, kände jag genast i luften att mitt värdsfolk måste vara några ovanliga menniskor, hvilket äfven besannades, då jag litet närmare lärde känna deras lynne, seder och lefnadssätt.

Brukspatronen var en ung man, med en hög, reslig gestalt och bottenärliga anletsdrag, som det var en lust att betrakta, ty det låg i hela hans väsende något nordiskt manligt, som genast intog till hans fördel. Frun var också en reslig, välbildad kvinna, frisk och rödblommig som en leende vårmorgon. Båda voro enkla och öppenhjertiga i sitt sätt att vara. Deras möbler och husgerådssaker voro också högst enkla och tarfliga, hvilket genast förvånade mig, emedan N. var känd för att vara en af de rikaste män inom hela provinsen. Väggarne voro oljemålade på bara träet och fär-

gera merendels gult och blått, liksom vår svenska nationalflagga. Alla stolar, skåp och bord voro af björk och jernek, öfverstrukna med en brunaktig fernissa, som troligen hade trotsat århundraden. Den enda lyxartikel, man härstädes blef varse, var flera porträtt af Karl den tolfte, hvilka i olika dimensioner voro hängande på väggen i hvarje rum, infattade i glänsande guldramar. Det hela var således ganska enkelt, men ingalunda otrefligt, ty det rådde en fullkomlig harmoni mellan bohagstingen och människorna. Man kände sig icke generad af någon öfverflödig grannlåt, hvarken i det ena eller det andra; men man kände med tillfredsställelse att här ännu fanns en del människor, som icke blygdes för att vara svenskar i sitt lefnadssätt. Och en sådan känsla är ljuf och stärkande för hvarje sinne, som icke blifvit förqväft i det förfinade lefnadssättets förstelnade former.

Brukspatron var till sitt lynne klar och kraftfull som det polerade stålet, samt munter och språksam som de sprakande kolen. Han förde mig gästvänligt omkring i rummen och förevisade mig åtskilliga saker af historiskt värde. Bland dessa var det isynnerhet ett litet skrin af jernbleck, som fäste min uppmärksamhet. Det hade fått sin plats på ändan af sjelfva salsbordet, der det stod placeradt på ett broderadt hyende. Skrinet var nära tre fjerdedels aln i fyrkant samt något öfver en kvarts aln i höjd. Det var ganska konstfullt arbetadt och ciseleradt med åtskilliga messingsornament, som voro skickligt ingraverade i den blanka

jernplåten. På locket hade konstnären i stora bokstäfver graverat följande inskription:

*"En gåfva af kung Karl,
1718."*

"Är detta lilla skrin verkligen en present af Karl den tolfte?" frågade jag nyfiket.

"Icke sjelfva skrinet; men innehållet härleder sig verkligen ifrån honom," svarade brukspatronen.

"Och detta är?... om jag får fråga."

"Någonting högst märkvärdigt, ty jag kan utan öfverdrift säga att det är husets dyrbaraste klenod. Den har öfver hundra år bringat välsignelse öfver detta hus och jag är säker på att den skall i århundraden göra detsamma, om den rätt brukas. Det är en skatt, som aldrig tager slut. Förlorar jag alla mina öfriga egodelar, så är jag dock rik genom denna, som jag icke ville afsäga mig för hela världens härlighet."

"Det skulle vara rätt roligt att få veta hvaruti denna skatt består, såvida det icke är en hemlighet, som icke får uppdagas."

"Ingalunda," svarade brukspatronen. "Det är en skänk af kung Karls egen hand. Jag skall i afton visa dig gåfvan och äfven berätta huru den kommit till huset. Nu vilja vi i stället göra en färd genom smedjorna och se hur arbetet går."

Det var icke utan litet motvilja, som jag följade mig efter brukspatronens önskan, ty min nyfikenhet var väckt på den skatt, som skrinet gömde i sitt sköte. Jag glädde mig dock åt aftonen, då jag enligt löfte skulle få gåtan löst, och följde därför med till smedjorna, der mycket var att beskåda, som fängslade hela min uppmärksamhet.

Stupafors är ett af våra större jernbruk. Ofver trehundra arbetare voro sysselsatta med att smida och forma det glödande jernet, som fräste och gnistrade i alla vrår och vinklar... Det är en smula hemskt att vandra fram emellan långa rader af svarta smeder och eldröda jernstänger, men äfven det hemska har sina behag. Jag fann ett stort nöje i att betrakta den verksamhet som rådde på alla punkter. Tunga blåsbäljar pustade här och der på de sprakande kolen, så att vi städse voro omgifna af ett flammande eldregn, under det att hammarslagen klingade i våra öron som ringande kyrkklockor. Smederna voro i allmänhet stora och kraftfulla män, som sjöngo gladt under det, mödosamma arbetet, hvilket för dem tycktes vara endast en lek. Hvert vi stälde våra steg, hade brukspatronen alltid ett uppmuntrande ord att utdela, hvilket synbarligen gladdde arbetarne, som helsade vänligt och förekommande på sin patron, den de tycktes älska som en kär fader älskas af sina barn.

Jag såg med verkligt nöje det goda förhållande som här var rådande mellan herre och tjenare, hvilket till en del förundrade mig, emedan jag hört många af Vermlands brukspatroner i mustiga ordalag beskärma sig öfver bruksfolkets obändiga lynne. Jag gaf min förundran öppet tillkänna för brukspatronen, som lemnade följande svar:

Äfven jag har hört många af mina medbröder beklaga sig öfver bruksfolkets dålighet, men jag kan af erfarenhet försäkra att det ingalunda är sämre än andra, om det blir menskligt behandladt. Mina förfäder ha före mig i öfver hundra år varit

egare af detta ställe, utan att den ringaste oenighet uppstått emellan tjenare och husbonde, så vidt jag har mig bekant. Orsaken till detta goda förhållande hafva vi i främsta rummet att tillerkänna kung Karls gåfva, som städse har bringat frid och enighet öfver vår sammanlefnad."

Genom denna förklaring blef min nyfikenhet ytterligare riktad på det lilla skrinet, som inneslöt en så mäktig talisman. Jag gaf mig nu ingen ro, förrän jag fick ljus i saken. Brukspatronen lofvade att villfara min begäran, men dessförinnan requirerade han tvenne stora silfverbägare med sjudande mjöd, den enda läskedryck utom vatten, som begagnades inom detta hus. Vi satte oss ned vid det stora ekbordet och smuttade på mjödet, under det brukspatronen afgaf följande berättelse:

"I början af föregående sekel var hela denna dalgång, som nu prunkar af bygnader, bördiga åkrar och blommande ängar, endast en dyster ödemark, beväxt med en majestätisk furuskog, som speglade sina skäggiga stammar och gröna kronor i Klarelfvens djupblå vatten. Intet spår af odling syntes till utom på just detta ställe, der en liten halmtäckt hydda var belägen, omgifven af några åkerlappar. Det var ortens soldattorp, hvilket beboddes af en gammal gubbe och tvenne ynglingar, hvilka kunde vara omkring en sjutton år gamla. Gubben hade i forna dagar varit soldat och deltagit i Karl den elftes krig, der han fick det ena benet krossadt af en kanonkula i slaget vid Lund, så att han efter den betan måste nyttja träben, hvarför han allmänneligen kallades "träbenningen," ehuru hans egentliga namn var Nord.

KARL XII.

Med bedröfvadt hjerta och afskedspass på fickan, återvände Nord efter krigets slut till hemmet. Han tröstade sig dock vid den tanken att en af hans söner kunde fylla hans plats vid regementet. Nord hade nämligen fyra raska pojkar, af hvilken den äldsta blef faderns efterträdare. Med tiden ingingo äfven de andra i krigstjenst, hvilket högeligen gladde gubben, som var krigare till lif och själ.

“Jag kan nu lefva i lugnet, ty jag har fyllt mitt nummer vid regementet,” sade han med förnöjelse, i det han pekade på sina fyra söner, som voro några ovanligt stora och hurtiga karlar, likom fadern.

Gubben lefde efter detta också i lugnet en längre tid. Han hade i sin ungdom varit i smedslära, hvilket yrke han högeligen älskade. Han bygde därför en liten smedja vid sidan af forsen, der han roade sig med att tillverka ett slags skjutgevärr, som vunno liflig afsättning bland ortens jägare, hvarigenom han förtjenade duktigt med pengar; sjelf gick han ofta på jagt, och sålde aldrig något gevär, innan han pröfvat det på någon varg eller björn, som fick bita i gräset för den hvinande kulan. Om detta icke alltid blef händelsen, så gick han bröstgänges till väga och brottades med Nalle tills han slutligen segrade. Efter en sådan bardalek kom han vanligen hem med blodiga kinder och söndersplittradt gevär, men stolt i hågen som en skogarnes konung. Han marscherade nu med sitt träben i dånande takt några hvarf öfver golfvet, hvarefter han slog sig ned framför den sprakande brasan och berättade underliga sagor,

som hufvudsakligen hvälfde sig kring det blodiga kriget. Han var i dessa stunder härlig att skåda. Hans stämma dånade, hans blickar flammade, hans breda bröst vidgades och hela hans jättegestalt höjde sig som en lummig jernek i skogen. De små barnbarnen smögo sig försigtigt bakom spisen, der de med stirrande ögon betraktade den gamle talaren, hvilken var en riktig dundergud i deras tycke. Det var dock endast vissa stunder gubben visade sig sådan. Han var annars from som ett lam och vänlig att se på som en grönskande hängbjörk, fullsatt af qvittrande foglar. Barnen redo då ranka på hans knä, under lek med tapperhetsmedaljen och det gråsprängda skägget, som föll i rika vågor öfver hans ärriga barm. Många voro de sägner som han vid dylika tillfällen hade att förtälja om skogsfrun. Necken och de små elfvorna, samt tusen andra förunderliga andeväsen, som vistas i skogen och sjön.

Sålunda lefde gubben Nord sin tid under hela Karl den elftes lyckosamma regering. Men plötsligt gick ett rykte öfver hela landet, som förtäljde att ett brinnande krig stod för dörren, ty alla våra grannar hade sammangaddat sig för att näpsa vår unge konung. Snart kom det äfven order till soldattorpet att Vermlands regemente skulle rycka åstad. Unge Nord gjorde sig genast färdig och begaf sig till mötesplatsen. Sammalunda gjorde hans bröder, sedan de först anbefalt sina hustrur och barn i den gamles beskydd. Gubben uppmanade dem i skilsmessans stund till att modigt strida för konung och fädernesland och gaf dem hvardera präktiga gevär, hvilka han påstod att de knappast

behöfde rikta, emedan de af naturen voro så beskaffade, att de aldrig kunde skjuta bom på någon af rikets fiender, synnerligen ryssar, som de kunde vädra redan på långt håll. Sjelf var han mäktä förgrymmad på träbenet, som lade hinder i vägen för hans fortkomst, ty han hade god lust att ännu en gång pröfva en dust mot den lede ryssen, som han lärt att hata ända ifrån barndomen. Men den gamle örnen måste blifva hemma medan ungarne flögo ur boet. Han försummade dock icke att bedja och arbeta för fosterlandets väl, såsom du i det följande skall få höra.

Gubben var efter detta i smedjan både tidigt och sent, sysselsatt med att förfärdiga gevär. Härvid biträdde han vanligen af sina sonsöner, som voro icke mindre än åtta till antalet, och som ytterligare efter några månader förökades med tvenne tvillingbröder, så att han tillsammans räknade jemt ett halft tjog. De tvenne äldste voro vanligen gubbens medhjelpare, och många voro de vapen som här smiddes, men aldrig sålde han något efter detta till de hemmavarande jägarne. Han skänkte deremot med nöje ett gevär och ett svärd till hvarje yngling som tågade ut i kriget för att hjälpa sina medbröder. Sina öfriga vapen hängde han upp på stuguväggen. "Den dag kan varda kommande, då de väl behöfvas," yttrade han fåordigt, då någon sporde hvad han skulle med de många gevären.

Emellertid gick tiden undan, här som annorstädes, utan några synnerligen anmärkningsvärda omständigheter. Snart blef det likväl en ovanlig liflighet inom hela fäderneslandet. Ryktet om

kung Karls sagolika bedrifter cirkulerade som en löpeld från man till man och elektriserade hela nationen. I den lägsta hydda nämdes hans namn med förtjusning, och hvarje hjerta klappade af stolthet vid tanken på den unge hjälten och hans tappre bussar. Ungdomen brann af längtan att få ställa sig under hans segerrika fanor. Gubben Nord var icke den som lade hinder i vägen. Så fort hans sonsöner blefvo vapenföra, utrustade han under årets lopp den ene efter den andre, tills han icke hade fler igen än de båda tvillingbröderna. Med tillhjälp af dessa fortfor han att smida och föröka sin vapensamling, som hade växt till en ansenlig mängd.

Sjutton år hade förflutit sedan kriget började, utan att gubben på hela den långa tiden hört det ringaste ifrån någon af sina anhöriga. Detta bekymrade honom likväl föga, ty han tröstade sig vid den värmande tanken att de uppfört sig som svenske män, antingen de för närvarande voro i lifvet eller döden; och denna tanke var honom nog.

Nära hundraårig bodde han nu ensam med de begge tvillingbröderna i det lilla torpet. Hans hjesa hade under tiden blifvit kal och det strida skägget hvitt som snö, men han var ännu stark till kropp och själ. De många förluster som svenskarne på senare tiden lidit, gingo honom djupt till sinnes, men han gladde sig storligen, då han hörde att kung Karl var återkommen till sitt gamla Sverige; ty det var hans fasta öfvertygelse att han skulle slutligen gå segrande ur striden. "Nu kunna mina vapen blifva af nytta," sade han med triumferande min och började från den dagen att arbeta med

förnyad ifver. De sjuttonårige tvillingbröderna, som voro tvenne ljushåriga och lefnadsfriska ynglingar, gladdo sig i den ljufva föreställningen att de skulle få se och strida för kung Karl, den största ära, som kunde vederfaras dem i verlden, hvarför de med beredvillighet gingo gubben tillhanda vid hans arbete.

Så voro saker och ting beskaffade inom det lilla soldattorpet, då en obetydlig händelse inträffade, som hade ganska viktiga följder i framtiden.

Det var i början af februari månad 1718. Dagen var bitande kall. Nordanvinden for hvinande fram mellan träden och sopade den lätta snön i stora drifvor, hvilka reste sig på vägarne som smärre berg.

“I dag är det bäst att hålla sig vid härden,” yttrade gubben Nord, under det han stod i sin lilla smedja och hamrade på en ny gevärspipa.

Dessa ord voro knappast uttalade, förrän en ryttare presenterade sig i dörren och frågade om han kunde få sitt betsel lagadt.

Gubben och ynglingarne fingo stora ögon, ty det var alldeles ovanligt att se en krigare i denna ödsliga nejd. Den främmande var också en man med imponerande hållning och en karlavulenhets i röst och åthäfvor, som genast fängslade uppmärksamheten vid hans person. Han var en lång jättelik gestalt med svartblå, brinnande ögon och ett ungdomligt öppet ansigte. Hans klädsel var högst enkel: han bar en blå rock med små uppslag och förgyllda knappar af messing, gula underkläder, svart halsduk, stora hjortlädershandskar med kragar af elghud, som gingo upp till armbågen, en

stor värja, som hängde i ett gehäng af hjortkläder, grofva jernsporrar och stöflar med höga kragar, som räckte ett godt stycke öfver knäet. För tillfället höll han en löddrig häst i pannluggen med ena handen och ett betsel i den andra. Sjelf var han våt och isbelagd ända upp till midjan och stora svettdroppar sutto stelnade på hans väderbitna kinder.

“Vill mästern vara god och laga detta betsel genast! Stången har brustit tvärt af, så att jag omöjligen kan styra hästen... Fort skall det likväl ske ty jag har brinnande brådt,” sade ryttaren i en kraftig men ganska höflig ton.

“Skall ske på blinken,” svarade Nord och gjorde militärisk honnör för ryttaren, som betraktade den gamle med undrande ögon.

Inom några minuter var betslet lagadt och återlemnadt i egarens händer.

“Hvad är jag skyldig?” frågade denne, då allt var i ordning.

“Ingenting,” svarade Nord.

“Alltför godt köp,” genmälte ryttaren under det han trefvade i rockfickan efter pengar, som han troligtvis icke hade, emedan hans panna mulnade betydligt under sökandet.

“Jag tar icke emot en vittnen,” försäkrade Nord. “Jag smider för kung och fosterland och icke för pengar. Sjelf har jag varit soldat i mina dagar och stått för kulor och krut, fast jag nu är gammal vorden.”

“Det har icke varit i går,” invände ryttaren, i det han vördnadsfullt fixerade gubben, som stod med högburet hufvud framför hans pröfvande

blickar, likt en lefvande ruin från ett förflutet århundrade.

“Riktigt anmärkt,” svarade Nord. “Många väder ha blåst sedan 1676 då jag för sista gången var i elden vid Lund. Det gick hett till i den bataljen, der jag miste mitt ena ben; men ännu hetare lär det aflöpa nu för tiden, om ryktet säger sant... Det skulle vara roligt att få veta något om kriget... Kamraten har väl sett kung Karl, kan jag tro?”

“Många gånger, ty jag har tjenstgjort under hans eget kommando under hela kriget. Jag är just nu på resa för att besöka honom i Kristinehamn, der han för närvarande vistas.”

“Det var fägningsamt att höra, ty jag ville se honom innan jag dör... Men huru kan det komma sig, att kamraten färdas ensam genom denna ödsliga nejd, der det icke finnes någon banad väg att följa?”

“Jag kommer direkte från vestra kusten, der jag varit med order från kungen. Jag rider alltid rakt på det föresatta målet och bryr mig föga om vägen, som merendels bär i krok. Hästen och jag äro gamla bekanta, som icke känna någon fruktan hvarken för snö, eld eller vatten. Framåt måste det gå som en pil så länge tyget håller. Nyss gick det likväl sönder, men då blef jag händelsevis varse röken från din smedja och nu är skadan botad. Heder och tack skall du ha för hjälpen, då du icke vill emottaga någon betalning.”

Ryttaren fattade härvid gubbens knotiga hand, den han skakade af hjertans grund, hvarefter han

svängde sig ledigt upp på hästen för att rida sin väg.

“Icke så brådt, kamrat!” yttrade Nord. “Du är en ärlig svensk efter allt hvad jag kan förstå och därför vill jag gifva dig ett af mina dråpliga gevär; ty jag är säker på att du kan bruka det.”

“Har du gevär?” frågade ryttaren.

“En helan hop om du vill se! Men då måste du följa mig in i stugan, der du skall få välja bland hundrade.”

Ryttarens ansigte ljusnade märkbart vid denna oförmodade underrättelse. Han hoppade genast af hästen och lemnade tyglarne åt en af ynglingarne medan han följde gubben in i torpet.

Det var en egendomlig syn som här mötte ryttarens blickar i den rymliga stugan. Väggar och tak voro öfverdragna med lurfviga björnhudar och vargskinn, så att icke en enda naken fläck kunde märkas. Öfverallt hängde blanka gevär och svärd, som afstucko ganska bjert mot den mörka grunden. Det hela var en liten glindrande vapensal. Ryttaren studsade af förvåning. Han betraktade länge under tystnad den präktiga samlingen, men gaf slutligen luft åt sina tankar i följande ord:

“Ypperligt, gamle kamrat!... Hvar i herrans namn har du kommit öfver alla dessa vapen?”

“Jag har med egna händer hamrat dem i min lilla smedja.”

Det har varit ett långt göromål.”

“Visserligen! I sjutton år har jag träget arbetat på de samma; men snart har jag antalet fullt och ärendet uträttadt.”

“Hur många vapen kan här vara?”

“Det fattas ännu tre i tjugu tjog.”

“Ett ganska ansenligt antal, som är af stort värde i dessa tider... Hvad vill du ha för din vapensamling?”

“Den är icke fal för penningar eller guld.”

“Det var något besynnerligt; ty jag kan icke begripa hvad det skall tjena till att dina vapen hänga obrukade här på väggarne, då de i dessa dagar kunde vara behöfliga till fosterlandets för-svar... Du är ingen sann patriot, min gamle vän.”

“Håll inne med sådana uttryck, såvida du vill komma helskinnad härifrån,” sade Nord med ett ljungande ögonkast.

“Ryttaren log litet smått och yttrade:

“Blif icke vred, gamle kamrat; men sannerligen jag kan förstå din mening, då du icke vill sälja ditt stora vapenförråd.”

“Meningen skall jag snart lära dig att begripa, om du vill sitta ned och lyssna på mitt tal. Du kan bli mig till hjälp i mitt förehafvande, hvilket jag hoppas du skall gilla, om du är lika svensk till själen som ditt utseende utvisar.”

Ryttaren satte sig ned på en träbänk vid dörren. Gubben kramade ihop ett stort tobaksblad och stoppade i munnen, hvarefter han åter tog till ordet:

“Det är nu snart aderton år sedan kriget började och under denna tid hafva fyra söner och åtta sonsöner utgått från denna hydda och ställt sig under konungens fana, der jag vill hoppas att de som tappra män fyllt sin plats. Jag skulle gerna velat följa med, men som underredet icke är i laga stånd måste jag stanna vid härden. Det

var en bitter känsla, den jag under tiden sökt att döfva genom att ihärdigt arbeta. Frukten af detta arbete äro mina vapen, som jag hamrat i den ljufva tanken, att de en gång skulle blifva af nytta till fäderneslandets värn. Den dagen är nu kommen. Inom en månad har jag det sista tjoget fullt, och efter den betan smider jag icke mera. Jag tar i stället ett gevär i handen och tågar i sällskap med mina gossar till kung Karl, som jag skänker min vapensamling, på det jag och ynglingarne må få en plats i hans regemente. Jag hoppas att han icke nekar mig det, fast jag är gammal och grå; ty ännu har jag mod i barmen, kraft i armen, och kan jag icke segra, så kan jag dö för kung Karl och det gamla Sverige."

"Har ingen af dina söner eller sonsöner kommit tillbaka från kriget?" frågade ryttaren efter en paus.

"Ingen," svarade gubben. "Jag väntar icke heller någon; ty en af deras kamrater har nyligen förkunnat mig att de alla äro i Herranom. Mina båda äldsta söner stupade redan vid Narva, de båda andra vid Holofzin, under kungens eget anförande. Af sonsönerna blefvo tre på stället vid kalabaliken i Bender och de öfriga föllo vid hvarandras sida i slaget vid Helsingborg. Alla hafva således segrande dött, som det höfves svenske män, en omständighet som storligen fröjdar min själ hvarje gång jag tänker derpå."

"Jag tycker det i stället skulle smärta dig, och att du under sådana omständigheter skulle vara mäktat förgrymmad på kungen, som icke sluter fred," invände ryttaren.

“Du är ingen af kung Karls bussar, som så kan tala,” återtog gubben med dundrande röst. “Den som har hjertat på rätta stället, känner nog att det icke gifves någon större ära, än att segrande dö för kung och fosterland, helst för en sådan kung som Karl den tolfte. Man skriker väl på fred, men kungen vill hellre kamp och undergång än en neslig fred, och detta är äfven min mening. Det är äfven min mening att han slutligen skall segra och....”

“Du har rätt min gamle, ärlige kamrat,” afbröt ryttaren. “Med ett sådant folk som det svenska, skall kung Karl gå segrande ur striden eller också falla med ära.... Jag tycker likafullt att du skall blifva hemma med dina ynglingar, ty du har i sanning offrat nog på fäderneslandets altare.”

“Intet offer utom lifvet är tillräckligt, då det gäller kung och fosterland,” svarade Nord med högtidlig stämma. “Mina gossar äro mig kära och hålla innerligen af mig tillbaka; ty de ha aldrig sett sin rätta far, emedan han tågade ut i kriget fyra månader före deras födelse. Vi hålla således mycket af hvarandra och hafva inför Gud lofvat att i sällskap tåga ut i kriget, så snart det sista tjugotalet af vapnen blifvit färdiga; ty som jag redan sagt: intet offer utom lifvet är tillräckligt då kung och fädernesland äro i fara.”

“Det är en vacker tanke, och Gud välsigne er för den!” yttrade ryttaren med djup rörelse.

“Tror du att kungen är af samma mening, så kan du helsa honom att jag skall komma med våra vapen till hans läger om en månad. Jag vill icke dö, förrän jag sett kung Karl.”

“Jag skall framföra din helsning, som jag är säker på att kungen skall mottaga med nöje,” svarade ryttaren och räckte handen till afsked.

“Du skall ha dig ett gevär först,” sade gubben, “ty ännu har ingen krigare lemnat min stuga utan ett sådant i sällskap.”

“Jag tar hellre ett svärd, ty skjuta är icke min sak,” genmälde ryttaren.

Gubben tog ett långt svärd från väggen och räckte sin gäst. Denne kramade med tacksamhet gubbens hand och begaf sig ut, der han stannade några ögonblick och betraktade med hänförelse de båda tvillingbröderna. Han tryckte derefter den lilla runda hatten djupt ned i pannan och red sina färde så fort som en ljungande pil. Gubben och ynglingarne följde honom med undrande blickar så långt de kunde.

“En manhaftig ryttare,” mumlade gubben.

“Jag tror bestämdt att det var sjelfvaste kungen,” sade en af ynglingarne.

“Det tror jag äfven,” inföll den andre.

“Inga barnsligheter, gossar,” anmärkte gubben. “Kungen skall visst vara orimliga gemen och enkel i sitt lefverne, men så enkel kan han väl ändå icke vara. Han var i allo klädd som en simpel ryttare, fast han var ståtlig att beskåda; men slika finnes det många i kung Karls led, kan jag förmoda.... Nu skola vi arbeta med kraft, ty inom en månad har jag lofvat att vi skola vara i kungens läger.”

“Hurra! för det,” svarade ynglingarne och följde den gamle i smedjan, der hammare och fil ånyo kommo i rörelse i hurtig takt.

Några dagar efter denna händelse kom samma ryttare åter till stället. Denna gång var han dock icke ensam, ty tvenne åkande soldater voro med i sällskap. En af dessa sprang genast ur slädan och höll hästen medan ryttaren gick in i smedjan till gubben Nord och yttrade:

“Guds fred och tack för sist, min gamle kamrat! Jag kommer nu med helsningar från kungen, att han vill köpa dina vapen, som han i dessa dagar behöfver.”

“Jag har icke ännu det tjugonde tjoget fullt och dessförutan lemnar jag inga förrän kungen kommer sjelf.”

“Han har också kommit hit sjelf och står här lifslefvande framför dig,” svarade ryttaren med ett leende.

Gubben släppte hammaren i golfvet och blickade misstroget upp. Han lyfte derefter högra handen i vädret och sade.

“Gud bevara ers majestät!.... Jag ser nu tydligen att det är kung Karl; — ty så måste han vara i blick och åtbörder,” tillade han tyst inom sig sjelf.

“Tack min vän!” svarade kungen. “Jag vill nu hoppas att du går min önskan till mötes.”

“Allt, hvad jag har, står till ers majestäts tjänst!” återtog gubben med glädjestrålade ögon.

“Jag trodde det, min redlige kamrat,” genmälde kungen och klappade gubben förtroligt på axeln.

Båda gingo sedan in i stugan, åtföljda af ynglingarne och den ena soldaten. Gubben och kungen hjeiptes åt med att nedtaga vapnen, hvilka

ynghingarne och soldaten buro ut och lassade på. När allt var undanstökadt tog kungen åter till ordet i det han räckte en stor penningpung åt gubben:

“Redlige kamrat! Du har genom dessa vapen gjort mig och fäderneslandet en tjänst, som icke kan betalas med guld, och något sådant har jag icke heller att bjuda. Det enda jag för tillfället kan gifva är fyrahundra daler silfvermynt, som jag härmed räcker dig. Mera skall du framdeles få, ty din stora förtjänst skall icke blifva obelönad, så sant jag lefver och heter kung Karl.”

“Behåll penningarne sjelf, ers majestät! Jag behöfver icke något mynt och icke heller tar jag något; jag har endast gjort min skyldighet, och det gläder mig att jag icke arbetat förgäfves.... Jag har sett och talat med kung Karl.... Detta är mig nog.”

Kungen sökte förgäfves att öfvertala gubben. Han sköt penningpungen ifrån sig och sade till sist:

“Nu har jag blott en önskan öfrig, och denna hoppas jag att ers majestät beviljar.”

“Mer än gerna, såvida jag kan.... Hvad önskar du, min vän?”

“Att jag och mina gossar måtte få följa med i striden. Jag är visserligen gammal, men de äro unga, och tillsammans skola vi nog våga en ärlig dust der vi blifva stälda.”

“Viljen I följa med i kriget, unga piltar?” frågade kungen, hvilken fråga de raska gossarne besvarade med ett högljudt: *ja!*

Kungen såg med hänförelse på de modiga ynglingarne, och hans ögon vattnades vid denna syn. Han stod länge tankfull och stum, men slutligen bröt han tystnaden och sade:

"Troheten och mannamodet äro stora i Norden, men ingenstädes har jag funnit dem större än här. Jag kan dock icke antaga den erbjudna tjänsten. Du är gammal, min redlige vän, och piltarne äro för unga. Jag har icke mod att se eder kamp och undergång. Denna hydda har bidragit mer än nog till fäderneslandets ära och försvar. Blifven därför hemma i lugnet och lefven i frid edra dagar tillsammans. Med Herrans hjälp skall jag segra likafullt!"

"Min sista önskan, den jag i nära aderton år har närt i min barm, skall således bli om intet," suckade den gamle tungt.

"Förstå mig rätt, du ärliga själ!" återtog kungen med rörd stämma. "Jag har från barndomen älskat freden och icke kriget, såsom mina fiender vilja påyrka. Jag har endast dragit svärdet till landets försvar och jag har icke lust att sticka det i skidan så länge en enda tum af mina fäders jord är i fiendens våld. Mycket blod har därför flutit för min skull; jag vill icke öka detta med ditt och dina söners, hvilket kan bättre användas. I kunnen göra mera gagn med att vara hemma och smida vapen än I skullen göra i striden. Af denna orsak kan jag icke villfara eder önskan. Skulle någon af eder stupa i striden blefve det en hjertesorg för mig som jag aldrig kunde glömma. Har du förstått mig, gamle man?"

"Ja, ers majestät!" svarade Nord.

“Och ditt beslut?....”

“Är att bli hemma med mina barn. Vi skola arbeta och bedja för dig och fosterland, så länge blodet rör sig i våra ådror.”

“Då är jag nöjd!” sade kungen. Han tog sedan ett knyte från den medföljande soldaten och räckte åt gubben med följande ord:

“Du nekade att taga pengar, men jag vill hoppas att du icke nekar till att mottaga denna gåfva, som jag skänker dig af varmt hjerta. Må den blifva dina fötters lykta och ett ljus på all din väg!.... Herren vare med dig och de dina!”

Med dessa ord lemnade kungen stugan och for sina färde, under det gubben och ynglingarne ropade:

“Lefve kung Karl och det gamla Sverige!”

När gubben sedan vecklade upp det lemnade knytet, fick han en *bibel* i sina händer, och hans ögon strålade af fröjd.

“Här slutade brukspatronen sin berättelse och öppnade det lilla skrinet, hvarur han framtog en stor bibel. Denna vände han några hvarf mellan sina händer, hvarpå han åter tog till ordet:

“Det var icke utan grämelse, som gubben och ynglingarne till en början frångingo sitt länge närda beslut att tåga ut i kriget. De funno sig dock småningom i omständigheterna, emedan kungen ville så hafva det. Alla hade de sett och talat med kung Karl, af hvilken de äfven erhållit en gåfva. Detta glädde dem högeligen. De började åter att smida med kraft. Det första som gubben gjorde var detta lilla skrin, i hvilket den gudomliga boken förvaras. Hvarje morgon och afton betraktade han noga den kungliga gåfvan, hvarefter han med hög röst läste ett kapitel till uppbyggelse för sig och ynglingarne, hvilka derigenom fingo en brinnande kärlek till Guds ord. Arbetet gick sedan så mycket hurtigare i den lilla smedjan.

“Så förflöt våren, sommaren och en del af hösten i soldattorpet. Stugan hade åter till väggprydnad fått några nya vapen, hvilka gubben ämnade sända till kungen så snart det blef snö på

marken. Någon sändning kom likväl aldrig i fråga; ty plötsligt kom den sorgliga underrättelsen, att hjälten var fallen vid Fredrikshall. Det var ett åkslag för gubben Nord. Han släppte smedhammaren i golfvet och tog den aldrig mera i sin hand.

“Ifrån den dagen sysselsatte sig gubben endast med att läsa konung Karls gåfva. Ofta såg han upp från boken och yttrade till sina söner:

“Jag har sett kung Karl!.... Varen gudfruktiga, svenska och enkla i edert lefverne som han.. Glömmen aldrig att bruka hans gåfva.”

“En afton fram på vintern, då ynglingarne efter slutadt arbete kommo in i stugan, satt gubben med hufvudet lutadt mot bibeln och var — död.

“Tvillingbröderna buro honom sjelfva till grafven der de myllade ner honom och reste en sten till hans minne, som ännu visar hvar den gamle krigaren och vapensmeden ligger gömd.

“Ynglingarne blefvo sedan utmärkta vapensmeder och grundläggare af detta bruk. De glömde aldrig gubbens visa råd, och därför välsignade Herren deras arbete. Jag härstammar från en af dessa i fjerde led. Af denna orsak är kung Karls gåfva nu i mina händer. Och såsom ett dyrbart arf skall den alltid förvaras i släkten; ty det är min fasta öfvertygelse, att den hädanefter som hittills skall hafva välsignelse med sig, om vi blifva de grundsatser trogna, som min gamle stamfader uttalade.”

Brukspatronen slutade nu sin berättelse. Jag blef hans gäst i många dagar. Under tiden märkte jag tydligen att han städse var sin stamfaders grundsatser trogen. Hvarje morgon och afton tog han kung Karls gåfva under armen och vandrade ned i skolsalen, der hans tjenare och allt bruksfolket voro församlade. Han läste nu med högtidlig röst ett språk ur den heliga boken, hvilket han sedan vidare förklarade i ett religiöst föredrag, som lifligt uppmärksammades af hela församlingen. Sina föredrag slutade han alltid med dessa ord, som jag skulle önska att hvarje medborgare ville lägga på minnet:

“Varen gudfruktiga, svenska och enkla i edert lefverne, såsom Karl den tolfte! Ty söderns veka yppighet är en kräfte för nordens kraftfulla slägte.

Karl XII och Skåningen.

id tiden af år 1714 stod det illa till i Sverige. Landet hade i fjorton år fört krig under hjeltekonungen Karl den tolfte — ett krig som i början var lyckligt och ärofullt utan like, men sedermera så mycket olyckligare för vårt land och folk. Större delen af den fruktbärande jorden låg öde, ty befolkningen bestod mest af qvinnor, barn och gubbar, hvilka hade hvarken kraft eller förmåga till att ur allas vår moder jorden förskaffa sig sin timliga näring. En allmän hungersnöd och oro rådde därför öfver hela landet, isynnerhet bland bönderna. En och annan gafs dock som oaktadt de svåra tiderna hade det ganska bra, såsom läsaren i det följande skall få höra.

Det var en klar vinterdag ofvånstående årtal. I sin varma ryggåsstuga satt åldermannen Sven Larsson i Hurfva, omgifven af de sina, hvilka utgjordes af hans gumma, en rask dotter, några kalffvar och får samt en hel svärm kacklande höns. Stugan var dock på det hela ganska snygg och inbjudande, ty invånarne från djurriket hade sina inhägnade platser, öfver hvilkas råmärken de icke kunde komma. Sven Larsson satt därför helt ostörd och rökte sin pipa, försänkt i djupa funderingar, ända tills han vid middagstiden fick besök af klockarfar, som först helsade och snusade, teg sedan och rökte en lång stund, hvarefter han tog till orda och sade:

“Jag kommer med ett gladt och ljufveligt budskap.”

“Kan tro det, efter som du är så farliga språksam,” genmålde Sven Larsson litet spetsigt.

“Åh, när en har goda tidender att förmåla, så duger det inte att skena åstad heller. Alla viktiga saker tåla begrundande.”

“Som du vill. Jag har godt tålmod,” yttrade Larsson helt likgiltigt; men mor Elsa och dottern Bolla uppmanade den värde mannen att sjunga ut.

“Skall ske på eviga fläcken,” sade klockarfar efter något betänkande. “Saken är den, att kung Karl är hemkommen.”

“Är det möjligt! utropade alla med glad förvåning; ty vid blotta namnet kung Karl lifvades alla redliga svenskars anletsdrag och deras hjertan hoppade af stolthet och fröjd.

“Ackurat som jag säger,” försäkrade klockarfar, “kung Karl är hemkommen och vistas för

närvarande i Lund, der våran prost har både sett och talat vid honom.... Nu är gamla Sverige räddadt och än kan det bli goda tider.”

“Det tror jag med, och för den stora nyheten ska’ vi ha litet att bita på,” sade Sven Larsson.

Mor Elsa satte genast fram mat, och det var en ganska bastant anrättning, bestående af ost och smör, en stor skinka, en stekt gås, ett fat gröt samt en dryckeskanna full med skummande öl.

De båda vännerna, som voro tvenne sextioåriga män med trinda, rödmosiga kinder och godmodiga anletsdrag, läto sig maten väl smaka. Skåningen är i allmänhet känd för att vara storätare och dessa voro härutinnan ett par riktiga praktexemplar. Med sina blanka täljknifvar höggo de in i de nämnda föremålen och svarfvade i sig af hjertans lust. Under tiden språkades de vid och öfverenskommo att följande dagen färdas in till Lund för att se den ryktbare hjälten. Sedan detta var befastadt med ett trofast handslag grepo de till sin favoriträtt, den välsignade sötgröten. De hade dock knappast tagit sig ett par skedar förrän de blefvo störda i sin ljufliga sysselsättning af Bolla, som stod vid det lilla fönstret och utropade:

“Der går en af kungens knektar på gården.”

“Låt honom gå; den tål nog att trampa på,” svarade Larsson, och tog sig ännu en sked.

“Nu står han vid brunnen och dricker,” upprepade Bolla.

“Låt honom dricka; ty inte tömmer han brunnen,” sade Larsson och tog sig ännu en sked.

“Nu skrämde han gässen och grisarne,” förklarade Bolla.

“Låt honom skrämma bäst han gitter. Gäs-
sen ha vingar och grisarne ha fötter, så att nog
kunna de kila undan,” snäste Larsson och tog sig
ytterligare en sked.

“Nu går han in i stallet!” skrek Bolla.

Vid detta budskap reste sig Larsson, slängde
skeden i väggen och yttrade i vredgad ton:

“Nu gäller det att ha mod i bröstet, fader
klockare. Hästen är min ögonsten och den får
ingen ofreda. Låtom oss gå ut och spetsa den
bofven!”

Klockarfar följde med. De gingo ut i för-
stugan och beväpnade sig. Larsson tog en yxa
och klockaren en hötjuga. Sålunda rustade tå-
gade de ut på gården, der de fingo se en ståtlig
ryttare svänga sig upp på en af världens hästar.
Utan att länge besinna sig rusade åldermannen
och klockaren genast fram emot den närgångne
gästen och fordrade att han skulle gifva sig eller
dö. Denne höll hästen inne, drog sin långa värja
och satte sig i försvarstillstånd. Larsson nappade
hötjugan från klockaren i tanke att rädda den i
ryttaren, då han plötsligt hejdades af en annan
äfvenledes i vapendrägt klädd man, som nu kom
springande fram och utropade:

“Hvad tänken I på, som viljen mörda eder
konung?”

De orden verkade som en trollformel, de båda
männen sänkte sina mordvapen och sågo med
stum förvåning på den frejdade hjälten, som i
enkla och värdiga ordalag afgaf följande för-
klaring:

Han hade nämligen efter vanligheten gjort en morgonpromenad och försänkt, som han var, i djupa tankar om fäderneslandets räddning, hade han i dag vandrat hela två milen innan han märkte sitt misstag. Han beslöt därför att gå in i närmaste bondgård och taga en häst, hvilken han sedermera tänkte betala. Nu hade han icke haft tid att på förhand underhandla, emedan viktiga regeringsomsorger kallade honom med det snaraste tillbaka.

Sven Larsson var nöjd med denna förklaring och genast beredvillig att lemna sin häst. Dock bad han att kungen först ville hedra hans stuga med att stiga in der och taga en stärkande dryck ur den stora ölstången. Denna hans anhållan villfors af kung Karl med ett vänligt "ja, tack skall du ha", — hvarefter saken dem emellan slutades så, att kung Karl fick bondens bästa häst och Sven Larsson till gengäfva sitt hemman skattefritt för sig och sina efterkommande.

För tjugo år sedan besökte den som skrifvit dessa rader en rik bonde på Malmöslätten, som på mödernet härstammade i fjerde led från Sven Larsson i Hurfva. Han hade allt inom hus som den finaste herreman, men bland alla sina klenoder var det ingen som han värderade så högt som den simpla träkannen ur hvilken kung Karl druckit.

Fredrik 1 och Östaöten.

Medevi helsobrunn är icke allenast Sveriges äldsta helsokälla, utan äfven den, som ända till senare tider varit en af de mest besökta. Upp-täckt och beskrifven redan 1686 af den store vetenskapsmannen Urban Hjärne, blef brunnsorten tidigt en samlingsplats under sommarmånaderna för en stor människoskara, bestående af både hög och låg från alla rikets landamären.

Detta härledde sig icke endast från den "verkan vattnet kunde åstadkomma", utan lika mycket, om icke ännu mera, från den natursköna och uppfriskande belägenhet, som utmärker detta ställe. Medicinalrådet Hedin säger nemligen uti sin "Handbok för brunnsgäster": "Medevi är i anseende till sina utsigter och vackra nejder en af de mest välbelägna helsobrunnar i Europa. Åt vestra sidan sköljas dess löfrika och väl odlade landtungor och stränder af den kristallklara Vettern, som lifvas af hundraåtals seglare. Åt norr omgifves det af en skogrik bergssträcka, här och der odlad ända upp till öfversta spetsen. I öster

och söder öppnar sig Östergötland med sina vidsträckta åkerfält, ängar, skogsparker, vackra herregårdar och många kyrkor." — — —

Så är äfven förhållandet. Medevi med sina omgifningar är i allo ett högst förtjusande och romantiskt ställe. Naturen har här utan konstens tillhjälp bildat en brunnspark, som på få ställen torde hafva sin like. Marken är betäckt med en mjuk gräsmatta, öfversållad med blommor, beskuggade af sekelgamla granar, furor och hängbjörkar, hvilka tillsammans fylla luften med den mest uppfriskande ånga, som man någonstades kan inandas. Mellan det gröna löfverket framskymta här och der små täcka böningshus samt äfven en del större byggnader; ty Medevi är numera en liten stad med alla de förmåner en sådan åtnjuter, utan att vara besvärad af dess olägenheter. Omgifningen är också den behagligaste man kan tänka sig. Öfverallt möter ögat blott ljusa, leende taflor, hvarför vi utan öfverdrift tro oss kunna säga, att Medevi är ett stycke paradiset i miniatyr, dit alla borde vallfärda, som lida af någon åkomma till kropp eller själ.

Vi sade här ofvan, att stället tidigt blef mycket besökt. Sin första och största ryktbarhet vann det likväl sommaren 1722, då Fredrik den förste med sin gemål en tid uppehöll sig vid brunnen. De höga personerna hade, såsom det lydde på hofspråket, i nåder slagit sig ned här i naturens friska sköte för att lefva allsköns ro och tysthet. Kungligheten har dock städse det obehaget, att den aldrig får vara i fred. Ryktet om konungaparets vistande på Medevi lockade genast en ofant-

lig människomassa till stället. De högre klasserna kommo då, som vanligt ännu, endast för att sola sig i kunglighetens glans och vederqvicka sig med de smulor, som möjligtvis kunde falla från nådens bord; men större delen af allmogen kom — äfvenledes då som nu — af ren nyfikenhet: Karl den tolfte stod i friskt minne, och ehuru han var den konung, som vållat Sveriges största olyckor, var han likväl af massan den mest ärade och beundrade, som suttit på tronen. Mängden ansåg honom för världens störste hjälte, som omöjligt kunde se ut som andra människor, hvar för hans syster också måste vara ett underverk att se uppå.

Nyfikenheten gälde därför mera drottningen än kungen, ehuru äfven han ådrog sig uppmärksamhet; ty tillsammans utgjorde de ett högst "majestätiskt" och intagande konungapar. Fredrik var nemligen vid denna tidpunkt fyratiosex år och i fulla blomman af sin mannaålder, med rak hållning och ett ganska inponerande utseende, så att han med allt skäl kallades en vacker karl. Ulrika Eleonora var vid sina trettio år väl ingen skönhet i ordets strängaste bemärkelse, men hon hade en smärt, välformad växt, och ett regelbundet ansigte med stora, klarblå ögon, som vittnade om kärlek, godhet och förstånd. Sådant var, i få ord, deras utseende, och detta väckte i allmänhet folkets stolthet och förtjusning. Hvar de höga personerna visade sig, blefvo de mottagna med tysta tecken på beundran och högaktning; ty svenska folket hade ännu icke lärt sig att gifva sina käns-

lor luft i skrålande hurrarop, såsom händelsen är i våra dagar.

Men det var icke blott konungaparet, som väckte ett sådant uppseende, det fans vid Medevi äfven tvenne andra personer som ådrogo sig mængdens aktning och beundran. Dessa voro odalbonden Folke Bengtson och hans dotter Valborg. *Han* var en sextioårig man, axelbred och starkt bygd till hela sitt kroppsliga väsende. Med höguret hufvud, gråsprängda lockar och bottenärliga anletsdrag gick han lindrigt stödd på ung Valborgs arm, emedan han led af värk i ena benet, hvarför han nu anlitade brunnen. Hon, nemligen Valborg, var en nitton års tärna af ovanlig skönhet, ljuflig att skåda som en rosig sommarmorgon. Hon ådrog sig också allas blickar och icke minst hofmännens, hvilka svärmade kring henne, lik en flock brokiga fjärilar kring en doftande ängsblomma. En och annan önskade visserligen lifligt att få inleda en förtroiligare bekantskap med den bildsköna, okonstlade flickan, men vid en blick på faderns allvarliga anletsdrag och dotterns blygsamma rodnad drogo de sig genast tillbaka, öfvertygade om, att de här förgäfves lade sina rökoffer på kärlekens altare. Denna mening kom snart för kungens öron, som skrattade i mjugg och sade till en af sina förtrogne:

”I begripen inte taktiken.... Jag är också förälskad i skön Valborg och har beslutit att hon snart skall bli min.”

”För Gud och ers majestät är ingenting omöjligt!” läspade tysken löjtnant Blume, som var konungens mest förtrogne i kärleksaffärer.

Dagen efter kom kungen sjelf i egen hög person vårt bondfolk till möte i parken och inbjöd dem till frukost i kungshuset, såsom den byggnad kallades hvilken han för tillfället bebodde.

Många i deras samhällsställning skulle blifvit både förlägna och stolta öfver en sådan bjudning. Vart odalfolk blef ingendera delen. Folke tackade helt obesväradt för anbudet och Valborg instämde med en lätt nigning och ett gladt, om också något förläget småleende. På utsatt timme infunno de sig och blefvo på det högsta väl mottagna. Kungen mötte sjelf på trappan och ledsagade sina gäster in i en temligen stor sal. Fredrik var en praktälskande herre, som hade vetat att inrätta och pryda denna sin tillfälliga sommarboning på ett högst smakfullt och intagande sätt.

Folke lät sig icke bekomma, men Valborg blef alldeles bländad af den grannlåt, som lyste omkring henne. Hon repade dock snart mod och uppförde sig i allt som det egnar och anstar ett okonstladt naturbarn. Detta behagade kungen. Han språkade mycket med sin vackra bordsgranne under den delikata frukosten, som endast bevi-stades från hofpersonalens sida af löjtnant Blume, hvilken under tiden underhöll farsgubben med allehanda kallprat. Vid måltidens slut fattade kungen den skummande vinpokalen och yttrade:

“Det gläder mig att ha fått göra bekantskap med en så aktad och förståndig danneman som Folke Bengtson, hvarför jag dricker hans och hans älskvärda dotters skål med anhållan att få

återgälda besöket i deras eget hem i morgon eftermiddag."

"Tack skall hans majestät ha för skålen och tack för det lofvade besöket!" svarade Folke Bengtson. "Jag har väl ingen traktat att bjuda så höga herrar, men hans majestät behöfver ej därför ändra beslut; ty det är inte första gången som en kung gästar min tarfliga stuga." Med dessa ord tömde han pokalen och satte den i bordet så att det klingade i salen, hvarefter han tog afsked och vandrade, stödd på sin dotters arm, mot hemmet.

"Kors hvad den kungen var gemen och belevad!" utropade Valborg.

"Åhja, han var skaplig nog," genmälde fadern; "men det är inte guld allt som glimmar. I morgon skall jag utröna hvad karlen går och galler för."

Knappast en åttendedels mil från brunnsparken, der en vacker villa med namnet *Åsen* i våra dagar är belägen, vid en vik af Vetterns lekande böljor, reste sig vid tiden för vår berättelse en stor granskog, och midt uti denna en för sin tid ganska pryddlig bondgård. Det var tolfmannen Folke Bengtsons hemman och bostad och det var här, som han i dag väntade ett besök af kungen. Allt var därför putsadt och fint, dock icke stort mera än vanligt; ty Folke var en man, som alltid ville ha ordning och skick både ute och inne. I båda fallen fattades också ingenting. Gårdsplanen

FREDRIK I.

var rensopad och beströdd med hackadt granris, och den stora ryggåsstugan förvandlad till en doftande löfsal. Golfvet var öfversålladt med fin sjösand och färskt björklöf; de gula furuväggarne och husgerådssakerna här och der med tusenfärgade blomster, hvilka blifvit ganska sinnrikt anbragta. Det långa ekbordet var betäckt med en snöhvít drällduk, som Valborg sjelf hade väft och som nu begagnades för första gången till den väntade gästens ära.

"Tror far att vi nu med heder kunna ta emot kungen?" frågade Valborg, när hon ändtligen fått allt i ordning.

"Ja, det tror jag visst, barnet mitt," svarade Folke. "Kungar äro inte mer än menniskor de heller, och vill han inte vara nöjd med som det är, så kan han göra som han vill. Lika stort här som der!"

"Må så vara, kära far; men jag kan aldrig begripa hvarför kungen vill komma hit," invände Valborg.

"Åh, det är lätt begripligt!" svarade Folke. "Han har väl hört, att jag var god vän med hans svärfar och att denne flera gånger varit min gäst. Han kommer därför hit för att se hur jag har det och språka litet om den store kungen. Det är också möjligt, att han vill höra min mening i ett och annat, och den skall jag säga utan krus; ty sin kung kan man älska och vörda utan att vara en slaf." Med denna förklaring var Valborg nöjd, och i detsamma inträdde kungen i sällskap med löjtnant Blume. Båda blefvo angenämt öfverraskade att se en så smakfull och väl pyntad bond-

stuga. Kungen öfverfor allt med kännareblick; men fästade snart sina ögon på värdinnan, som i dag syntes honom ännu mer hänförande än vanligt. Så var äfven händelsen. Valborg var visserligen i sin helgdagsdrägt, i hvilken hon visade sig vid brunnen, en utmärkt vacker och ståtlig qvinna. Långt mer var hon dock i hemmet, isynnerhet sådan som hon nu visade sig. Klädd i en snäf, blårutig linneklädning, hvaröfver det kastanjebruna håret knippvis hängde ned ända till midjan, liknade hon fullkomligt en lefvande Junobild. Lägger man härtill, att hennes ögon blixtrade som tvenne klara aftonstjernor och att den lilla munnen svälde som en mognad drufva, så kan väl ingen undra öfver att en sådan man, som kung Fredrik, blef mäktat betagen. Han blef det också till den grad, att han utan betänkande slog sin arm kring den smärta flickans lif och tryckte en smällande kyss på hennes höga, oskuldsrena panna.

“Sakta i backarne!” ropade Folke med dundrande röst. “Jag lider inga kärleksbetygelser i mitt hus, må de ock komma från kungar eller kejsare.”

“Ursäkta! fader Folke,” sade kungen. “Ni har verkligen en så vacker och älskvärd dotter, att jag omöjligt kunde låta bli att betyga henne min vänskap och högaktning.”

“Flickan är bra och ren till själ och hjerta som Vetterns vatten,” yttrade Folke, något blidkad af kungens förklaring; men Valborg rodnade ända upp till hårfästet och slet sig lös ur den

oväntade omfamningen, rädd och bäfvande som en jagad dufva.

“Intet pryderi, barnet mitt,” sade Folke. “Bed nu gästerna sitta ner och bringa dem en välkomstbägare.”

Med en näpen nigning åttlydde hon genast uppmaningen, och den höga gästen och hans följeslagare slogo sig ned vid bordet; kungen i sjelfva högsätet, som utgjordes af en stor karmstol. Sjelf satte Folke sig vid bordsändan, fattade en stor silfverbägare fylld med brunt öl och yttrade:

“På gammal nordmannased helsar jag mina gäster välkomna och tackar för den stora ära som vederfares mitt hus.” Derpå tog han sig en väldig klunk och räckte sedan bågaren åt kungen, som endast helt lindrigt läppjade på drycken och i sirliga ordalag tackade för skålen.

“Det var en ovanligt magnifik bågare,” yttrade kungen, pekande på den stora silfverpjesen.

“Det är också en kunglig gåfva; ty jag har fått den af Karl den efte, Sveriges störste och bäste kung,” svarade Folke.

“Hvad sägs om sonen, Karl den tolfte?” frågade kungen, som det intresserade att höra huru våra kungar bedömdes af en bonde.

“Om honom kan sägas både ondt och godt,” svarade Folke. “I mitt tycke var han en öfverdådig sälle, som aldrig bort blifva kung, emedan han genom sitt öfvermod bragte folk och land i olycka, hvilket hans majestät nog sjelf fått erfara. Å andra sidan var han en rätträdig, oförvitlig och ädel människa, som aldrig dagtingade med sin öfvertygelse. Hans hjeltomod var utan like och därför prisas han af alla dem, som sätta en ära i att mörda och plundra folk eller anse menniskoslagt för en prisvärd bedrift. Ty *det* är hufvudsumman i alla krig. Jag tycker att sådana aldrig borde finnas till i världen....”

“Det tycka säkert menniskor i allmänhet,” inföll kungen; “men det är ett nödvändigt ondt, som aldrig kan förekommas....”

“Låt så vara, fast jag har mina enskilda tankar om den saken,” återtog Folke. Äfven krig kunna dock föras med måtta; det har Karl den

elfte visat. Han slog först sina fiender och slutade en ärofull fred, hvarefter han egnade alla sina krafter och omtankar åt fosterlandets bästa. Sonen deremot rusade allt längre och längre i förderfvet. Sådant är högmod, och högmod går för fall.”

“Ni dömer allt bra strängt om hjeltekonungen,” anmärkte Fredrik. “Karl hade allt velat följa sin faders exempel, men omständigheterna nödgade honom att gå längre än han sjelf önskade eller hade ämnat.”

“Kanhända jag dömer något hårdt,” genmälde Folke, “men sanning är det likafullt. Jag har sjelf sett och erfarit, hvilket rysligt elände det långvariga kriget förorsakat Sveriges land och folk. Här satt jag i gamle kungens dagar en burgen man och odlade min ärfda teg, omgifven af en kär hustru och fyra raska barn: tre söner och en dotter. Bröt så kriget ut och den ena sonen efter den andra blef utskrifven och stupade på ärans fält, som det så vackert låter på krigarespråket. Detta beklagar jag mig inte öfver, ty det tillhör hvarje svensk att våga lif och blod då fäderneslandet är i fara; men jag klagar öfver, att det skedde utan någon nytta. Landet är nu utarmadt. Kärnan af nationen har förblödt i främmande land, der vinden förstrött de ungas stoft, och här hemma råder sorg och nöd i hvarje koja. Folkets dagliga spis är tårar och barkbröd.”

“Ni målar i allt för mörka färger, min kära Folke Bengtson,” afbröt kungen. “Sjelf tycks ni ingen nöd lida. Eder boning är ett riktigt mönster för ett välmående bondehus, och så länge

bonden kan pryda sitt bord med stora silfverbägar, så har han icke skäl till klagan....”

“Det kan tyckas så vid första påseendet,” svarade Folke, “men om jag får vidare förklara mig, så skall hans majestät finna, att jag har skäl till både bedröfvelse och klagan, ehuru jag kastar begge delarne öfver bord så vidt som möjligt. Det är nemligen så, att jag före kriget var en rik man, som egde både gods och guld, men allt har strukit med i krigsgärder och andra pålagor, så att jag numera är en arm stackare, som måste med svett och möda arbeta för mitt dagliga bröd. Den enda värderika klenod jag ännu har kvar är denna bägare, hvilken jag blott i den yttersta nöd skiljer mig vid; ty hans majestät skall veta, att det är en gåfva af Karl den elftes egen hand. Det var en karlaktig och just sådan som en svensk kung bör vara. Han förlitade sig icke på sina höge herrars fagra ord om folkets ställning och landets utseende; han ville med egna ögon se hur det i verkligheten förhöll sig. Af denna orsak reste han ofta, klädd i en simpel grå kappa, ensam omkring på landsbygden och tog reda på saker och ting. Under dessa sina resor, som stundom gälde bergslagen, hvilade han alltid ut här en stund och språkade med mig om ortens ställningar och förhållanden. Han sade sjelf, att jag gaf honom många goda råd och upplysningar, hvarför han gaf mig bägaren till ett minne.”

“Det var rätt och tillbörligt,” yttrade kungen. “Folke Bengtson är ännu en ovanligt förståndig man och jag skulle vara tacksam om ni äfven ville gifva mig några goda råd.”

“Mer än gerna,” fortsatte Folke; “fastän det knappast torde löna mödan, ty ryktet förmäler, att hans majestät är en lättsinnig herre, som sätter sin största ära i att jaga villebråd och bedåra fruntimmer.”

“Vet hut, bonde! Du har redan talat hufvudet af dig,” röt löjtnant Blume. Kungen blef också mäktat förargad, men vid en blick på skön Valborg band han sin vrede och sade i en ganska godmodig ton:

“Ingen öfverilning, löjtnant Blume! Jag förlåter gerna fader Folke, ty han talar efter hörsagor och menar på det hela väl.”

“Alldeles riktigt, hans majestät!” sade Folke. “Jag menar verkligen väl, och mitt råd är att hans majestät i allt tager sin höge svärfar till föredöme i sina regeringsåtgärder. Sverige skall då småningom repa sig och ännu en gång bli ett fritt och lyckligt land.”

Kungen lofvade att ställa sig det gifna rådet till efterrättelse och sysselsatte sig sedermera endast med Valborg. Han märkte dock snart, att han brände sina kol förgäfves, åtminstone för tillfället, ty flickan visade sig verkligen något tvär, hvarför han snart rekommenderade sig och gick sin väg i sällskap med löjtnanten.

“Far var allt något oförsiktig i sitt tal till kungen,” yttrade Valborg senare på qvällen.

“Inte det ringaste, barnet mitt,” svarade fadern. “Jag sade hvad som är rätt och sant, och om alla gjorde sammaledes skulle det bekomma kungen väl. Jag tycker inte om hans sätt och väsende.”

“Men *jag* tycker att han är faseliga hygglig och gemen,” försäkrade Valborg. “Han var så kruserlig och vänlig emot mig, att jag riktigt skämdes.”

“Ja, fjäsa och prata kan han nog,” sade fadern; “men akta dig, barnet mitt, ty när räfven predikar för gåsen, gäller det hennes hals!”

Kung Fredrik var på det högsta missbelåten med sitt besök hos Folke Bengtson. Han hade visserligen icke väntat att blifva mottagen med synnerlig pomp och ståt i yttre hänseende; men han hade trott, att hans blotta uppträdande inom en bondstuga skulle fylla de simpla människornas hjertan med idel förtjusning och underdånighet. Detta slog fullkomligt fel. I Folke fann han en själfständig man, som icke satte något särskildt värde på kungligheten, om den icke visade sig framstående i ord och handling. Han tyckte till och med att den ringa bonden, genom sin anspelning på kungens jagt- och kärleksäfventyr, hade så svårt förbrutit sig, att han rätteligen borde åtalas och straffas för majestätsbrott. Det var dock blott för några ögonblick, som han var i en dylik sinnesstämning, ty vid tanken på skön Valborg blef han genast blidare stämd.

Hon hade, som vi sett, vid hans besök gjort honom ännu mera förälskad, och han beslöt att till hvad pris som helst eröfra den landtliga skönheten. Af denna anledning hade han en lång öfverläggning med Blume om huru de skulle gå till väga. Hvad de härvid beslutade och huru

pass de lyckades i utförandet af sin krigsplan, skola vi nu ha det nöjet att förtälja.

En vacker afton några dagar efter det beskrifna besöket gick kungen med otålighet fram och tillbaka i sitt mottagningsrum och väntade på löjtnant Blume. Denne kom slutligen, och följande samtal uppstod dem emellan:

“Hur har beskickningen aflupit, min bäste löjtnant?”

“Utan resultat, ers majestät!”

“Då har ni illa spelat era kort....”

“Nej, ers majestät, jag kan bedyra, att jag gått så diplomatiskt tillväga som möjligt. I flera dagar å rad har jag besökt Åsen och hållit de mest glödande tal öfver ers majestäts höga personlighet och ädla egenskaper. Gubben har med ett visst misstroende lyssnat till mina ord, men skön Valborg har med välbehag uppmärksammat min framställning. Jag trodde mig därför säker om en lycklig utgång, blott jag finge tala vid flickan sjelf, något som icke har sig så lätt, ty gubben bevakar henne så troget som draken den gömda skatten. I går afton hade jag likväl det nöjet att råka henne ensam. Det var under några lindar vid Vetterns strand, ett högst passande ställe för uppgörandet af en kärleksaffär. Jag började genast att tala i en högst känslsam ton och kom så småningom fram med mitt egentliga ärende. Det var som hon blifvit stungen af en orm. Först blef hon hvit i ansigtet som snö, och sedan röd som blod. Hon svarade ett bestämdt nej, reste sig hastigt upp med sårad stolthet och hade nära gifvit mig en örfil.”

“Något som ni också förtjent; ty ni bar er säkerligen dumt åt!”

“Om förlåtelse, ers majestät; men jag vågar ännu en gång bedyra min oskuld. Jag anhöll i de mest smickrande ordalag, att hon skulle bevilja ers majestät ett hemligt möte, och till bevis på huru hans majestät älskade och högaktade henne, lemnade jag den medhafda guldkedjan. Hon vägde den för några ögonblick i sin hand — en liten välformad hand! — hvarefter hon med föraktlig blick slängde den ifrån sig, och lopp sin väg, rädd som en jagad hind.”

“Kan nog vara möjligt! Ett okonstladt naturbarn är alltid något blygt och inskränkt i dylika ämnen. Det duger inte att ta dem som andra. Jag vet hur de skola behandlas, och om löjtnanten vill göra sällskap dit bort nu genast, så skall löjtnanten få se, att jag utan svårighet skall eröfra den befastade borgen och hemföra skön Valborg som segerbyte.”

“Jag vet att ers majestät är oemotståndlig då det gäller att hänföra och tjusa kvinnohjertan; men jag vågar dock betvifla att ers majestät härvidlag skall lyckas.”

“Jag skall snart öfvertyga löjtnanten om motsatsen. Jag önskar endast, att löjtnanten vid framkomsten sysselsätter gubben med någon spännande krigshistoria, så att jag, befriad från hans argusögon, kan fritt få göra min kur för flickan, och spelet skall vara vunnet.”

“Till ers majestäts tjänst skall jag efter bästa förmåga göra min skyldighet.”

Efter denna föga hedrande öfverenskommelse begåfvo de begge herrarne sig genast åstad — kungen likväl med en viss feberaktig spänning i sitt blod, ty han brann icke allenast af varma älskogstankar, utan äfven af begär att visa Blume sin stora förmåga i att tjusa och eröfra. Det harmade honom också, att han skulle förgåfves slå sina slag för en ringa bondjänta, då han utan synnerlig svårighet besegrat både fröknar och furstinor. Vägen var, som vi veta, helt kort till Åsen. De promenerande herrarne voro därför snart framme, och lyckan tycktes dem särdeles gynnande. Folke Bengtson stod sjelf ute på den rymliga gårdsplanen och språkade med några arbetare, som voro sysselsatta med att hyfla bräder. Kungen helsade på sitt vanliga godmodiga sätt, och Folke besvarade helsningen utan den ringaste förbluffelse. Men Valborg syntes icke till. Snart fick han dock sigte på hennes fagra ansigte genom det öppna fönstret en trappa upp i höganlofts bur, der hon satt och smälde i sin väfstol. Dörren stod öppen till den smala trappan, som ledde dit upp.

Det var ett högst gynnsamt tillfälle, som kungen ingalunda försummade att begagna. Han gaf en vink åt Blume, som invigd i planen genast började ett samtal med Folke om svenska härens olyckliga återtag från Norge. Detta fängslade genast gubbens uppmärksamhet.

Kungen tog tiden i akt och smög tyst som en spejande räf genom dörren uppför trappan i afsigt att besöka sina tankars föremål. Knappt hade han likväl aflägsnat sig, förrän han till åskå-

darnes stora förvåning och förlustelse kom ridande baklänges på en stor galt, som grymtande galopperade med sin ryttare omkring ett hvarf på gården, tills han slutligen rusade bums i en stor dypöl, der han lemnade sin kungliga börda under stor villervalla bland en mängd snattrade ankor och kacklande gäss.

Orsaken till den ovanliga ridten var, att vid sidan af väfkammaren låg spanmålsboden, dit grisarne stundom brukade smyga sig för att samla några spilda korn. Vid dessa tillfällen fingo de vanligen plikta för sin snikenhet med några kraftiga piskslängar af den, som kom att utfösa dem. Af denna anledning voro de mäktat rädda om sitt skinn. När galten därför hörde steg i trappan, rusade han utan betänkande emot sin förmente vedersakare, just med den påföljd, som vi redan beskrifvit.

Händelsen väckte emellertid ett ofantligt uppseende. Åskådarne intogos först af häpnad och sedan af ett oemotståndligt löje, som gaf sig luft i de hjertligaste skrattsalfvor, bland hvilka skön Valborgs klangfulla stämma öfverröstade alla de andras.

Öfver såväl kungens utseende, som huru han blef hjälpt ur sin allt annat än angenäma belägenhet, vilja vi låta täckelset falla och endast anmärka, att ännu aldrig har någon kung fått så mycket "smörja" på sig, som Fredrik den förste vid detta tillfälle, och ändå var och förblef han under alla sina lefnadsdagar en slät regent.

Så slutade Fredrik den förstes friarefärd till skön Valborg. Ryktet förmäler att han sedan aldrig besökte någon bondgård i Östergötland, emedan han tyckte, att kvinnorna der voro allt för tjusande att kunna se med lugn, men också allt för trofasta att kunna bedära, samt att männen voro något för mycket yfverborna och sjelfständiga.

Om detta är sant eller ej, kunna vi icke med visshet intyga, men det kunna vi på heder och ära försäkra, att ännu den dag, som i dag är, gifves det inom Östgötabygden många fagra tärnor, som likna skön Valborg och många bönder med samma tänkesätt som Folke Bengtson, hvilka icke krusa mer än tillbörligt hvarken för kungar eller kejsare: och härutinnan göra de fullkomligt rätt; ty ett krypande slafviskt sinne höfves ingen, och män minst.

Noveller, sägner, sagor m. m.,

utgifna på

**The Engberg-Holmberg Publishing Co:s
förlag.**

Svenska Folksägnar. Samlade samt försedda med historiska och etnografiska anmärkingar af Herman Hofberg. Innehåller 82 sägner. Illustrerad. Pris: Klothband \$1.50. Halbmorocco med guldsnitt \$2.00.

Särskilda häften kunna erhållas till *15 cents stycket*, fördelade som följer:

Första häftet. Folksägnar från Skåne, Blekinge, Uppland och Helsingland.

Andra häftet. Folksägnar från Småland och Västergötland.

Tredje häftet. Folksägnar från Gotland, Halland, Vermland och Öland.

Fjerde häftet. Folksägnar från Bohuslän och Västergötland.

Femte häftet. Folksägnar från Östergötland, Dal och Västmanland.

Sjette häftet. Folksägnar från Närke och Södermanland.

Sjunde häftet. Folksägnar från Dalarna, Gästrikland, Medelpad, Ångermanland, Herjedalen, Jämtland och Lappland.

Paul och Virginie. Pris: Kartonerad 50 cts. Klothband 65 cts.

En af de älskligaste berättelser som någonsin skrivits; en idyllisk skildring af det renaste, oskuldsfullaste kärleksförhållande mellan två i naturens sköte uppväxande personer: en lifsbild som man ej utan djup rörelse kan studera.

Genoveva af Brabant. (Den heliga Genoveva.) Pris: Kartonerad 35 cts. En af de skönaste berättelser från riddartiden.

I Prestgården. En julbild af N. P. Ödman. Pris: Kartonerad 25 cts. Klothband 35 cts.

En roande berättelse af den kände författaren till så många qvicka poem, skizzer och berättelser.

Ian Olsons Äfventyr, eller en vermländsk emigrants resor och lefnadsöden i det Norra Amerika. Författad af honom sjelf. Med 30 illustrationer af Gus Higgins. Pris: Häftad 75 cts. Kartonerad 85 cts. Klothband \$1.00.

Den roligaste svenska bok, som tryckts i Amerika; en glad "greenhorns" historia. Den handlar om en illmarig vermlännings äfventyr, om qvinnor, prester, borgare och bönder. En på samma gång munter och anständig bok.

Rosa af Tannenburg. En berättelse från riddartiden. Pris. Kartonerad 50 cts.

Den verkliga Robinson Crusoes lefverne och äfventyr samt tjuguåttååriga vistande på en obebodd ö. Af Daniel DeFoe. Med fyratio illustrationer. Pris: Häftad 65 cents. Kartonerad 85 cts. Klothband \$1.10.

Tio Kungaäfventyr af Pehr Thomasson. Med trettio illustrationer. Pris: Kartonerad 60 cts. Klothband 75 cts.

Innehåller följande berättelser, hvilka äfven säljas hvar för sig till nedannämnda priser:

<i>Kung Oscar och skogvaktaren</i>	10 cts.
<i>Gustaf Vasa och Dalmasen</i>	10 cts.
<i>Karl XV och Dalkullan</i>	10 cts.
<i>Gustaf III och Smälänningen</i>	10 cts.
<i>Karl X och Ölänningen</i>	10 cts.
<i>Karl IX och Vermlänningen</i>	10 cts.

Karl IX och Klosterjungfrun } 10 cts.
Karl XII och Skåningen }
Karl XII och Bössesmeden 10 cts.
Fredrik I och Östgöten 10 cts.

Vallflickan och Grefven. Pennritning af Pehr Thomasson,
 Pris: Häftad 15 cts. Kartonerad 25 cts.

Hans Sörensens underbara qvarnresa och hvad derpå följde.
 Af Pehr Thomasson. Pris 10 cts.

Den lilla kolonien, eller fyra skeppsbrutna på en obebodd
 ö i stilla hafvet. Af E. Souvestre. Pris 5 cts.

Den underbara handsken. En gammal saga ånya berättad,
 Pris 5 cts.

Till Ulspegels lefnad och putslystiga upptåg. Pris 15 cts.

Drömmarnes Bok, eller konsten att uttyda en hvar dröm.
 Pris: Häftad 25 cts. Kartonerad 35 cts.

En af de bästa drömböcker hvilka utgifvits på svenska språket.

Kataloger sändas gratis. En större, rikt illustrerad
 katalog sändes vid mottagandet af femton cents i frimär-
 ken till betäckande af postporto.

Adressera

The Engberg-Holmberg Publishing Co.,

119 Chicago Ave., Chicago, Ill.

Historiska arbeten samt reseskildringar utgifna af

THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.

Förenta Staternas Historia, af J. A. Enander. 1,500 sidor.
125 illustrationer. Bunden i två fina klothband.
Pris \$4.00.

Detta är den innehållsrikaste historia öfver För-
enta Staterna som utgifvits på svenska språket.

Förenta Staternas Historia, sammandrag af C. F. Peterson.
300 sidor. 33 illustrationer. Klothband. Pris 75 cts.

Ett Hundra År. En återblick på det nittonde seklet, af C.
F. Peterson. 716 sidor. 251 illustrationer. Kloth-
band, Pris \$3.50. Klothband med guldsnitt \$4.00.
Halfmorocco \$4.00. Halfmorocco med guldsnitt \$4.50

“Om denna literära produkt kan utan öfverdrift sägas
att den tillhörde bästa skatter, hvarmed den svensk amerik-
ska bokmarknaden hittills blifvit riktad.”—*Vestkusten*.

“Utan all gensägelse är detta det mest omfångsrika, bäst
skrifna och i typografiskt afseende omsorgsfullast utförda ori-
ginalarbete som ännu utkommit på svenska språket i detta
land.”—*Hemfrid*.

Kristofer Columbus, hans lefnad och resor, af Washington
Irving. 516 sidor. 284 illustrationer. Klothband,
Pris \$3.00. Halfmorocco med guldsnitt \$4.00.

“Boken, som vimlar af verkligt goda illustrationer, är
det gedigaste och bäst utstyrda arbete, som någonsin å svensk-
amerikanskt förlag utkommit.”—*Minnesota-Posten*.

“Hvad den typografiska utstyrseln beträffar kan den i
hvarje hänseende fullt mäta sig med det bästa som i den vägen
åstadkommits såväl i Sverige som här. Papperet af yppersta
kvalitet, stilarne och trycket eleganta, och de 284 illustratio-
nerna utförda med en finess, hvartill i Amerika förut publice-
rade svenska böcker sakna motstycke.”—*Svenska Veckobladet*.

“En af de vackraste illustrerade arbeten vi sett.”—*Sven-
ska Folkets Tidning*.

President Garfield. Skildring af hans lefnad och det å honom föröfvade lönmordet, tillika med en biografisk skiss af hans mördare, Chas. J. Guiteau. Klothband. Pris \$1.00.

Det sextonde århundradets reformationshistoria, af J. H. Merle D'Aubigne. 1,962 sidor i tre klothband. Pris \$4.50. Med guldsnitt \$5.50.

Kort reformationshistoria för skolan och hemmet, af W. Redenbacher. Kartonerad, Pris 40 cts. Klothband 60 cts.

Lifsbilder ur kyrkans historia af Albin Hildebrand. I två klothband till 50 cts. stycket.

Republiken och dess institutioner, jemte konstitutionen, i öfversättning af C. F. Peterson. Klothband, Pris \$1.00.

Ett outhärligt arbete för alla hvilka vilja sätta sig in i landets politiska förhållanden.

Till Rom och hem igen. Skildring af en Europeisk resa år 1890, af D:r O. Olsson. 734 sidor. 97 illustrationer. Pris: Klothband \$2.00. Moroccoband med guldsnitt \$3.00.

Det heliga landet eller Palestina. Skildradt i ord och bild af D:r Samuel Manning. 210 sidor. 135 illustrationer. Kartonerad. Pris \$2.25.

Kataloger sändas gratis. En större, rikt illustrerad katalog sändes vid mottagandet af femton cents i frimärken till betäckande af postporto.

Adressera

The Engberg-Holmberg Publishing Co.,
119 Chicago Ave., Chicago, Ill.

POETISKA ARBETEN

hvilka utgifvits af **THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.**

Dödens engel, af J. O. Wallin: Med illustrationer af Carl Larson. Praktband. Pris \$1.00.

“Wallins ‘Dödens Engel’ har ännu icke öfverträffats af någon religiös dikt, och som den nu kommer omklädd med fina illustrationer, tryckt på godt papper och bunden i vackert band, så är den särskildt väl passande till present.”—*Vårt Hem*.

Vid juletid, af C. D. af Wirsén. Med illustrationer af Jenny Nystrom. Praktband med pressningar i guld, silfver och två färger. Pris \$1.50.

“Man kan inte finna en vackrare julklapp än denna bok. Wirsén har i de poem, som bilda detta arbete, gifvit Sveriges literatur en äkta perla. Och Jenny Nyström har gjort sitt till att framhålla några af pärlans älskligaste skiftningar. Detta arbete borde ägas af alla, som värdera svenskt skaldskap och svensk konst.”—*Superior-Posten*.

Vattvardsbarnen, af Esaias Tegnér. Med Illustrationer af Carl Larson. Praktupplaga. Pris \$1.00.

“Illustrationerna utmärka sig för mycken fyndighet och fantasi. Utom en större illustration å titelbladet och en dito vid sjelfva skaldestyckets början finnes öfver hvarje sida af detsamma en vignett och två sådana pryda början och slutet af tillegnan till Norberg. Härförutom finnes illustrationer äfven å permarnes insidor samt de motsvarande bladen, äfven som å det inre titelbladet en väl träffad medaljonsbild af skalden. Papperet är ytterst fint, af en skär färgton, trycket utmärkt och illustrationerna äro utförda i en mattare färg, en nyans af blått, hvilket afbrott verkar särdeles tilltalande och förhöjer intrycket af de vackra teckningarna. Det synnerligen eleganta och smakfulla bandet står i bästa harmoni med det praktverk, som detsamma innesluter.”—*Dag. Nyheter*.

Frithiofs Saga, af Esaias Tegnér. Godtköpsupplaga. Kartonerad. Pris 25 cents.

Illustrerad upplaga. Illustrationer af Aug. Malmström. Klothb. \$1.00.

Illustrerad upplaga. Illustrationer af Aug. Malmström. Med fjorton extra illustrationer i ljustryck. Klothband.....\$1.75

Illustrerad Praktupplaga. Rikt illustrerad. Format
9½x12½ tum. Inbunden.....Pris \$3.50.

Fänrik Ståls Sägner, af J. L. Runeberg. Godtköpsupplaga. Kartonerad. Pris 25 cts. Klothb. 40 cts. Praktupplaga. Med teckningar af Aug. Malmström. Klothband, Pris \$1.50, med guldsnitt \$1.75.

Linnæa. Poetiskt album. Af svensk-amerikanska publicister i Chicago. (J. A. Enander, C. F. Peterson, Jakob Bonggren, Ernst Lindblom.) Pris: Klothband 50 cts, med guldsnitt 75 cts.

Eterneller och vårblommor. Deklamationsstycken och dialoger för föreningar och sällskap samt för läsning i hemmet. Samlade af Johan A. Enander.

Första häftet. Religiösa skaldestycken. Pris 25 cts.

Andra häftet. Svenska historiska fosterländska sånger. Pris..... 35 cts.

Båda häftena i ett band. Kartonerad.....Pris 75 "

Axel, Svea och Nattvardsbarnen. Af Esaias Tegnér. Kartonerad, Pris 25 cts. Klothband 40 cts. **Axel**, häft. 10 cts. **Nattvardsbarnen**, häft. 10 cts. **Svea** samt **Karl XII**, sång för Skånska landtvärnet, sång för Jämtlands fältjägare, **Skytten**, **Det eviga** och **Fridsröster**. Häft. 10 cts.

Evangelina. Poem af Henry W. Longfellow. Häftad. Pris 25 cts.

Kataloger sändas gratis. En större, rikt illustrerad katalog sändes vid mottagandet af femton cents i frimärken till betäckande af postporto.

Adressera

The Engberg-Holmberg Publishing Co.,
119 Chicago Ave., Chicago, Ill.

På THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.'S

FÖRLAG har utgifvits:

A-B-C-Bok (N:r 1) för de svenska barnen i Norra Amerika. Kartonerad. Pris 15 cts.

A-B-C-Bok (N:r 2) Hemskolan. Af Hedenschoug och Peterson. Kartonerad. Pris 15 cts.

A-B-C- (N:r 4) Läse- och rättstafningsbok för hemmet och skolan, af A. Hult. Kartonerad. Pris 25 cts.

A-B-C-Bok (N:r 5) utarbetad af J. A. Freeman. Kartonerad. Pris 15 cts.

Läsebok för småskolan, af Karl och Knut Kastman. Kartonerad. Pris 25 cts.

Läro- och läsebok för svensk-amerikanska församlings-skolor.

Denna läsebok är lämpad för såväl ljud- eller skrifläsemetoden som stafningsskrifläsemetoden. Systematiskt ordnad i fyra kurser af V. J. Tengvald.

Första kursen. Språkljuden, ljud-, staf- och skriföfningar. Kartonerad. Pris 10 cts.

Andra och tredje knrserna. Stafnings-, renläsnings- och innehållsöfningar, blandade läro- och lässtycken, stafning och analysering. Kartonerad. Pris 20 cts.

Kurserna 1-3. Kartonerad. Pris 25 cts.

Fjerde kursen. Läro- och lässtycken för församlings-skolans högre klasser. Kartonerad. Pris 35 cts.

Kurserne 1-4. Kartonerad. Pris 50 cts.

Ovilkorligen en af de bästa så väl som billigaste af svenska läseböcker.

Anvisning till Bibelns Kännedom, med karta öfver Palestina,
af P. Welander. Kartonerad. Pris 40 cts.

Rättstafningslära af S. A. Granere af K. J. Wikholm. Kar-
tonerad. Pris 15 cts.

Rättskrifningslära af D. A. Sunden. Karton. Pris 25 cts.

Svensk Språklära för folkskolan af D. A. Sunden. Karton.
Pris 25 cts.

Svensk Språklära i sammandrag af D. A. Sunden. Karton.
Pris 50 cts.

Ordbok öfver Svenska Språket af D. A. Sunden. Inb.
Pris \$4.00.

Innehåller förklaring öfver mer än 100,000 i
svenska språket förekommande ord och är den enda
tidsenliga svenska ordbok som med något skäl kan
sägas vara fullständig.

Sånglära för lärjungar, af J. P. Cronhamn. Kartonerad.
Pris 25 cts.

Bibliska historien, af C. G. Barth. Karton. Pris 30 cts.

Biblisk Historia, af J. Bäckman. " " 25 "

Biblisk Historia, af G. M. Celander. " " 25 "

Pontoppidan's explanation of Luther's

Smaller Catechism Boards, Price 25 "

Martin Luthers lilla kateches. Karton. Pris 10 "

Svensk-Engelsk Kateches. " " 10 "

Fullständigaste Engelsk-Svenska Brefställaren för svenska
folket i Amerika Klothband \$1.00

Fullständig Svensk-Engelsk Bref-och formulärbok. " 90 cts.

English and Swedish Letter Writer. Cloth. Price 35 cts.

Praktisk Lärobok i Engelska Språket, med fullständig uttalsbeteckning. Kartonerad 80 cts. Klothband \$1.00

Den uppriktige engelsmannen, eller konsten att utan lärare på kort tid lära riktigt läsa, skriva och tala engelska språket. Kartonerad. Pris 40 cts.

Lärobok i Geografi. Utarbetad efter de bästa källor. Innehåller hvad som fattas i alla andra svenska geografer, *en utförlig beskrifning öfver Amerika, samt i synnerhet Förenta Staterna.* 600 sidor. 260 illustrationer. Kartonerad. Pris \$1.50. Klothband 2.00.

Kataloger sändas gratis. En större, rikt illustrerad katalog sändes vid mottagandet af femton cents i frimärken till betäckande af postporto.

Adressera

The Engberg-Holmberg Publishing Co.,
119 Chicago Ave., Chicago, Ill.

THEOLOGY LIBRARY
CLAREMONT, CALIF.

441551

Förteckning å söndagsskolliteratur,

som utgifvits å

THE ENGBERG-HOLMBERG PUBLISHING CO.'S

FÖRLAG.

A. L. O. E. Angus Tarlton. Pris: Kart. 20c. Klothb. 30c

— Befrielsen ur Egypten.	"	"	40	"	50
— En synåls historia.	"	"	25	"	35
— Familjen Roman.	"	"	40	"	50
— Flora Vernon.	"	"	40	"	50
— Frihet.	"	"	20	"	30
— Guldperlor.	"	"	25	"	35
— Herdekonungen.	"	"	40	"	50
— Högmodets Fångar.	"	"	40	"	50
— Jättarnes Besegrare.	"	"	40	"	50
— Landsflyktingar i Babylon	"	"	40	"	50
— På Hemvägen.	"	"	40	"	50
— Rövarkulan.	"	"	25	"	35
— Segern öfver Midianiterna	"	"	40	"	50
— Silfverskrinet.	"	"	40	"	50
— Smärre Berättelser.	"	"	40	"	50
— Strid och Frid.	"	"	25	"	35
— Tro, Hopp och Kärlek.	"	"	25		

Bartolomeus. Bilder från kyrkans forna dagar. Kart. 25c

Daggdroppar för söndagsskolan. Första samlingen. " 25

" " " Andra " " 25

De ungas julbibliotek. En samling julberättelser. *Häftade.*

N:r	Pris.	N:r	Pris.
1. En julhögtid under korset	10c	10. Den gamla klockringaren	5c
2. Trons förtröstan . . .	10	11. Julträdets betydelse.	5
3. Den första julgranen	10	12. När Elsa fick sin vilja fram	8
4. Vid jullofvets slut, m. fl. ber.	5	13. Jul och krig	15
5. Det försvunna barnet.	10	14. Hvad önskar du till julgäfvan. Stor glädje. — En julafton vid nordpolen	5
6. Bröderna i Amerika	10	15. Fristaden	10
7. En nyårsberättelse.	5	16. Organistens foster-son. — En julhistoria	15
8. Carl Ståabs	10		
9. Katarina Luther . . .	8		

Familjealtaret. Kristliga berättelser, sånger och samtal, med Illustrationer. Sex häften @ 10 cts.

Fries. Jul-Ljus. Pris: Kart. 25c. Klothb. 35c

—— Vår Herres Handtlångare. " 30 " 40

Flickan på Indeskär. " " 25

Hult. En Familjestjerna. Berättelser om patriarken Jakobs son Josef. - - Pris: Klothb. 35c

Hyddan på hafsstranden. Pris: Kart. 25c

Höga berg och djupa dalar. " " 25

Jerusalems Fall. " " 25 " 35

Julberättelser för stora och små. " " 30 " 40

Julgransberättelser.

Första samlingen. " " 25

" Andra " " 20 " 30

" Tredje " " 20 " 30

" Fjerde " " 20 " 30

DL
644.1
T4

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

441551

FRÅN

The Engberg-Holmberg Publishing Company

rekvireras:

ESALAS TEGNERS FRITHIOFS SAGA.

Karton.	25
Illustrerad, klothband	\$1.90
" praktupplaga, klothband	\$1.75
Engelsk öfversättning, klothb.,	\$1.50

AXEL. Häft. 10

SVEA. Häft. 10

NATTVARDSBARNEN. Häft. 10

Axel, Svea, Nattvardsbarnen, m. fl. sånger i ett
band. Kart. 25

Dito: Fint klothband

NATTVARDSBARNEN. Illustrerad praktupp-
laga. Klothband

Engelsk öfversättning. Klothb.

J. O. WALLIN, DÖDENS ENGEL. Häft.

Illustrerad praktupplaga. Klothband

FÖRENTA STATERNAS HISTORIA.

Illustrerad upplaga. Klothb.

GENOVEVA AF BRABANT. En af de skönaste
berättelser från forntiden. Kart.

Adresser:

The Engberg-Holmberg Publishing Co.,

119 E. Chicago Avenue, Chicago, Ill.